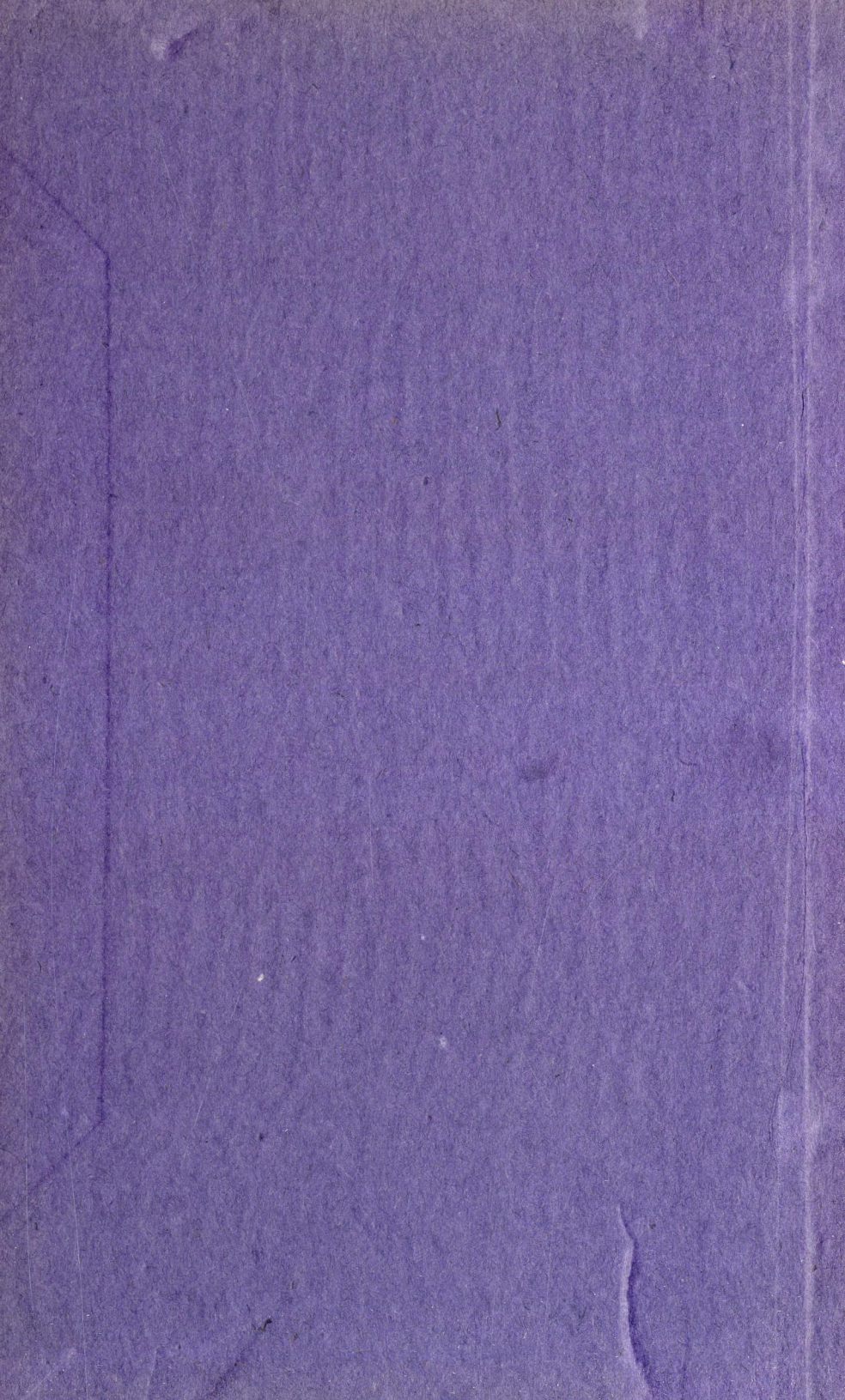

Н И В А

Часопис присвячений церковним і суспільним справам

Виходить раз у місяць в 2½ арк.
з проповідничим додатком
— в 1 арк. до кожного числа —

Передплата виносить 12 зл. річно,
півріч. 6— зл., чвертьрічно 3— зл.
для Америки 250 доларя річно.

Адреса Редакції і Адміністрації: Львів, вул. Коперника Ч. 36
Чекове конто: 151.092

З М І С Т:

Редакція:

стор.

Під знаком ювілею

1— 3

Василь Глібовицький:

Праця в парохіяльному кружку КАУМ 3— 6

о. Ілля Братик:

Дух аскетизму 6—12

о. Г. Костельник:

Перша стигматичка в нашій Церкві 12—16

о. Юліян Дзерович:

„Посмертний фонд“ 16—23

Х.:

3 голосів преси 23—32

Нові книжки

33—36

Всячина

36—40

До Впреподобних Отців Передплатників „Ниви“!

**До цього числа долучуємо поштові
розрахункові чеки і просимо присилати
передплату на 1936 рік.**

**Рівнож повідомляємо, що знов ви-
силаємо обчислення евентуальних довгів
по кінець грудня 1935.**

АДМІНІСТРАЦІЯ.

Пригадка в справі св. Письма Старого Завіту в перекладі на українську мову.

Пригадується Всечесному Духовенству, що ще у 1933. р. появився І. т. св. Письма Ст. Зав. в перекладі на українську мову о. др. Я. Левицького. Згадка про це в АЕпархіяльних Відомостях не дала майже ніякого відгуку.

Чим дасться оправдати це, що майже цілий наклад від 1933. р. до сьогодні лежить на складі? Чи не буде це дивним, жалюгідним і незрозумілим фактом? Злишнім хіба буде аж доказувати, що кожний Душпастир повинен мати у своїй бібліотеці першзавсе св. Письмо у рідній мові. Коли як коли, але саме нині, коли то по наших селах ширяться всякого роду секти, які у підкопуванні авторитету нашого духовенства послуговуються фалшивою інтерпретацією св. Письма, коли т. зв. „Дослідники Біблії“ кидають між наш нарід сотки пофалшованих текстів св. Письма — саме сьогодні кожний душпастир повинен не розставатися із св. Письмом, але читати його, зрозуміти зміст Божих слів, щоби успішно міг поборювати пошесть, яка під ріжними постатями і ріжними назвами має одну і ту саму ціль: нищення авторитету католицької Церкви.

Цікаво також буде знати, яким текстом послуговуються Отці проповідники у проповідях, що порушують старозавітні теми? Отцям душпастирям відомо, що при цитуванню св. Письма в рідній мові треба послуговуватись текстом, апробованим духовними властями.

Поминувши вище наведені рації, якщо вони за мало промовляють, вже сама станова амбіція повинна подбати, щоби ми мали ціле св. Письмо у рідній мові. Другий том вже давно готовий до друку, одначе не можна його печатати, бо не розійшовся наклад І. тому, і в виду цього нема відповідних фондів. Не йде тут о якісь зарібки, але розходитьсь о довершення доброго діла ц. є видання цілого св. Письма рідною мовою.

Може цих кілька слів заохотить Всечесніших Отців Душпастирів набути І. т. св. Письма і цим допомогти до видання цілого св. Письма Старого Завіту в рідній мові.

Знижена ціна за примірник виносить 6 зол. Можна сплачувати місячними ратами по 2 зол. Замовлення належить слати на адресу Мгр. С. ПОРТУХАЙ, ЛЬВІВ, пл. св. ЮРА 5.

ч. 1-6, 7, 8, 9-12
пор. р. ч. 1-12

З М І С Т

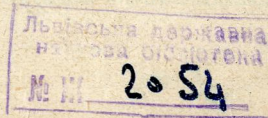
XXXI. РІЧНИКА „НИВИ“ ЗА РІК 1936.

Редакційні статті:

	Стор.
Під знаком ювілею	1— 3
Велич священства у папській енцикліці	41— 43
Щоби баламуцтво не ширилося	109—110
Дзвін на тривогу	241—243
Часопис і читачі	425—427

Статті авторів:

<i>Василь Глібовицький</i> : Праця в парохіяльному кружку КАУМ	3— 6
<i>о. Ілля Братик</i> : Дух аскетизму	6— 12
<i>о. Ілля Братик</i> : Переходи на латинське й протиакція цьому явищу	140—145
<i>о. Г. Костельник</i> : Перша стигматичка в нашій Церкві	12— 16
<i>о. Г. Костельник</i> : Посмертне життя	47— 52
<i>о. Г. Костельник</i> : Квестія апольогетики	148—152
<i>о. Г. Костельник</i> : Чудесно відновлений образ Христового Роз- п'яття у Глинянах	215—219
<i>о. Г. Костельник</i> : Більше богослужень нараз	280—287
<i>о. Г. Костельник</i> : Любов ближнього, її основи і функції	405—411
<i>о. Г. Костельник</i> :	436—442
<i>о. Юліян Дзерович</i> : „Посмертний фонд“	16— 23

ЛНБ ім. В. Стефаника
АН України

Х.: З голосів преси	23—32, 118—195, 369—375,	414—420 457—461
З життя православної незєдиненої Церкви		98—102
Посмертна згадка		110—111
На двох фронтах	345—347,	385—389
о. Михайло Бубняк: Брацтво Матері Божої Не- устанної Помочі		43— 47
о. В. Рабій: Засоби модерного душпастирювання		52— 55
Наші обов'язки під сучасну пору		305—307
о. А. Лошній: Великий піст в річнім церковнім уставі нашої Церкви	55—60, 84—89, 173—181, 210—215,	145—147 292—296
о. Петро Андрейчик: Прилюдні запити		61— 63
о. Михайло Лада: Хто такі Греки католики в Італії		63— 67
о. Петро Козіцький: Загальні Збори Тов. св. Ан- дрея		67— 71
о. Омелян Квіт: Бережім своєї гідности й поваги		81— 83
Успішні засоби душпастирювання		354—355
За розвиток релігійних установ		411—413
о. Михайло Козак: Як вести парохіяльні літописи		89— 97
о. Іван Нагурський: „Воюючий польський като- лицизм“ і наше духовенство		102—105
Надзирна Рада Тов. св. Андрея: Щоби баламуцтво не ширилося		105—109
Священик: Призабута справа		121—123
о. С. Хабурський: До проблеми виховання нашої молоді	123—129,	269—280
о. Микола Декайло: Католицький суспільний рух		129—134
о. О. Гайдукевич: Болюче питання		135—140
Роман Лиско: Слава Пресв. Богородиці у наших богослуженнях	161—169, 202—206, 259—268,	389—399
о. Микола Дідуник: Для успішности проповідей		169—173 207—210

о. Йосиф Чаплинський: В пам'ять 20-літної річниці смерти еп. Ортинського	181—188
о. І. Урбан Т. І.: Чи переслідування?	219—226
о. Теодор Цегельський: На актуальні теми	226—227
Марія Коритко: Рефлексії з нагоди смерти су- сідського священика	227—229
о. Савин Дурбак: Посмертна згадка	229—232
о. др. Хризостом Баур—о. Б. Л. Що завдячуємо Християнському Сходові	232—234
† АНДРЕЙ, МИТРОПОЛИТ: Пастирський лист	243—259
о. Петро Хомин: Унійний Конгрес у Велеграді	287—292
о. С. Д.: З душпастирської практики	297—298
о. М. Чорнеза: Оживлення церковних брацтв як передумова Католическої Акції в парохії	307—312
о. В. Д. С.: Празник Успення Богородиці в Уневі	313—320
о. Степан Фітьо: Другий душпастирський курс в Золочеві	320—329
о. Д. П.: Соціалісти-радикали і духовенство	329—335 356—362, 451—456
о. Донат Новицький: Ніч на Соловецькім Кремлі	347—353 399—405, 427—435
о. Євген Мацелюх: Священик-душпастир під сьо- годнішню хвилю	362—369
П.: Необхідний помічний засіб	376—377
о. Володимир Толочко: Похорони холмського уніятського єпископа Калинського	413—414
о. О. Г-ч.: Іще про ерекціональні ліси	442—445
о. Михайло Горечко: Наше проповідництво	445—450

И П 22658
1936

Рік XXXI

Січень 1936

Ч. 1

Н И В А

Часопис присвячений церковним і суспільним справам

Виходить раз у місяць в 2½ арк.
з проповідничим додатком
— в 1 арк. до кожного числа —

Передплата вносить 12 зл. річно,
півріч. 6— зл., чвертьрічно 3— зл.
для Америки 2'50 долари річно.

Адреса Редакції і Адміністрації: Львів, вул. Коперника Ч. 36
Чекове конто: 151.092

Під знаком ювілею

Дня 16. січня ц. р. зачався ювілей 35-літнього архипастирства Митрополита Андрія Шептицького над Українською Католицькою Церквою Галичини. Того дня у всіх церквах львівської архієпархії, і в багатьох поза нею, принесло духовенство Безкровну Жертву в подяку Богови, що дав нам „такого архієрея“, неслись сердечні молитви вірних перед престол Всевишнього за здоровля Ювілята, а в полудне загомоніли дзвони на Святоюрській горі і по всіх дзвінницях архієпархії, звіщаючи цілій Галицькій Волости і всім іншим українським землям, що радісний ювілей одного із найбільших Синів Рідної Землі зачався. Тої ж днини представники Народу, духовенство і миряни, в особах найвищих його провідників, зложили Достойному Ювілятові свої горячі побажання, який зі свого боку захопив їх огненним словом до дальшої, ще більше успішної праці, до дальших творчих зусиль, що не сміють бути перервані навіть тоді, як би прийшлося зложити жертву крові на жертовнику служби Церкві і Народови.

Радісний ювілей, отсе „время благоприятное“, зачався. Цілий рік стоятиме не тільки Церква, але й ціла Галицька Земля під знаком цього ювілею, цілий рік із Святоюрської гори нестися ме золотий гомін на цілий край і відбиватиметься радісним відгомном у кождім повіті, у кождім деканаті, в кождій парохії й установі. Цілий рік стоятиме перед нашими очима ще виразніше могутча постать отсього Доброго Пастира, що через 35 літ веде добре своє стадо до найвищої мети, готовий для його вічного щастя навіть душу

свою покласти, — отсього Світоча українського католицизму, що зміцнив його серед нас і розславив по цілому світі, — отсього духового Батька і Провідника Народу, що так у час радості, як передусім і в часи смутку і тривоги вів і веде увесь нарід до Обітованої Землі.

Світлий ювілей Митрополита Шептицького це одночасно ювілей нашої Церкви і тієї великої праці, яку вона виконала за той час, як на її чолі стоїть Ювілят. Це теж ювілей 35-літньої творчої праці Народу на всіх ділянках його життя, яке росло і розвивалося майже все під теплими проміннями того Сонця, що із Святоюрської гори світило на весь край.

Ювілей нашого Архипастиря має особлиwsze значіння для нас, духовенства, та ставить до нас чи не найбільші вимоги. В першу чергу обовязок переведення ювілейних свят серед народу належить до нас. Мусимо подбати про те, щоби ці свята принесли як найбільше духової користи для наших вірних. Хай цей ювілей стане товчком до релігійно-моральної обнови усіх наших парохій та до ще тіснішого об'єднання усіх наших вірних біля своєї церковної Єрархії!

Має теж ювілей велике значіння для кожного з нас особисто. Він ставить нам перед очі у яснішому, чим звичайно, світлі постать нашого Архипастиря-Ювілята — ідеал священика і громадянина, та вкладає на нас обовязок усіми силами старатися наблизитися до цього ідеалу, йти його слідами, збогачуватися тими духовими цінностями, у якій така богата Його душа.

Митрополит Андрій — отсей глибокий теолог і самовідречений аскет, просякнутий наскрізь правдивим Христовим духом, всеціло відданий на службу Церкві і Народови, готовий кожної хвили життя своє покласти за добро повіреного собі стада, великий Син католицької Церкви, а одночасно повний одушевлення для наших рідних церковних традицій, один із найбільших Подвижників унійної ідеї, людина великого такту, ніжної привітливості та високої особистої культури — ось тема для цілорічного розважання! Розважання для кожного з нас із практичними висновками для себе!

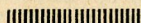
Галицький Митрополит, голова цілої галицької церковної провінції є символом нашої внутрішньої церковно-релігійної єдності — отсе другий момент, на який ми всі повинні в ювілейному році звернути бачну увагу і витягнути з нього належні консеквенції.

Перед обличчям Ювілята об'єднаймося всі в одно велике ціле, в одну велику родину, у якій немає ніяких різниць, ніяких непорозумінь, ніякої нехиті, а є тільки єдність, — єдність, що впливає з приналежности до тієї самої Церкви, якою вже 35 літ кермує, у єдності з Христовим Намісником, Митрополит-Ювілят.

І так під знаком ювілею хай збільшиться наша церковно-релігійна і громадянська праця, хай подвоїться наше змагання до самодосконалення, хай огорне нас усіх почуття братньої любови і ціпкої єдності, так дуже потрібної нам у це „люте время“.

Це буде найкращий дарунок Ювілятові від його духовенства.

Редакція.

Василь Глібовицький

Праця в парохіяльному кружку КАУМ

У „Ниві“ за вересень 1934. р. була поміщена стаття Впр. о. М. Цегельського п. н. „Програма для конференцій КАУМ на I. рік“. З огляду на вагу й актуальність теми можна і треба сподіватися чергових голосів із місць. Для провідних органів КАУМ усі ці голоси мають свою особливу вартість, бо вони в засаді повинні бути висловом досліду та практики, що ними треба перевірювати та доповняти теорію. Як для кожної виховної організації, так теж й для КАУМ одного з найважливіших справ є вироблення відповідної методи, ви-найдження та пристосування належного виховного способу, щоб можливо найкоротшим шляхом доходити до найкращих осягів. І тут саме велике значіння досвіду і практики, що їх мають низові клітини організації. Дуже важна річ, щоби цей досвід ставав загальним добром та причинявся до даль-ших улпшень, тому треба ним конечно ділитися з другими, чи то на сторінках преси, чи то на відповідних конференціях.

Однак що до думок, висказаних у згаданій статті, слід дати кілька суттєвих вияснень і завваг, що повинні причи-нитися до вироблення нового та правильного погляду на порушену проблему. Шановний о. Автор, вичисляючи доте-перішні публікації КАУМ, не згадав про організаційний листок „ГОТОВСЬ“, що виходить від березня 1935. р. як додаток до жулналу „УКРАЇНСЬКЕ ЮНАЦТВО“ (Львів, вул. П. Скарги 5 — річна передплата враз із згаданим додатком „ГОТОВСЬ“ 3 зол.), та є присвячений якраз тій квестії, що її обговорює зга-дана стаття. Організаційний листок „ГОТОВСЬ“ приносить на кожний місяць методично опрацьований матеріал із таких ділянок виховання й навчання, як: релігія, українознавство, природознавство, гігієна і т. п. Крім цього подає він щомі-сячні пригадки для Кружка, як також приносить урядові вісті. З огляду на те, що це перша цього роду в нас публі-кація, звертаємо на неї увагу всіх заінтересованих органі-заційною працею не тільки в Кружках КАУМ, але й у інших аналогічних організаціях молоді. При цьому зазначаємо, що вслід за більшим заінтересуванням та запотребуванням

цього організаційного листка може піти його розбудова під кожним оглядом, що буде більш улегчувати організаційну працю.

На основі дотеперішніх публікацій КАУМ й передовсім листка „ГОТОВСЬ“ можна вже виробити собі ясний і повний образ як відносно самого змісту сходин, так і відносно методи чи способу передавання цього змісту учасникам сходин. В дійсності обі ці справи дуже тісно з собою вяжуться і є рівної ваги, бо і найкращий зміст, зле поданий, не дасть бажаних успіхів. Провідник сходин мусить мати ясно перед очима ціль своєї праці та вартости, що їх має досягнути. Цілю є нічо інше, як виховання, понятє в цілій своїй повноті, а вартостями не так здобутки знання, як життєві елементи релігійного, особисто-морального, національно-суспільного характеру. Ця ціль мусить присвячувати при переведенню кожних сходин і то в усіх точках програми. Тому навіть така точка, як перевірка неприявних не може бути звичайною формальністю, тільки виховним засобом до вироблення таких громадянських чеснот, як: точність, солідарність, обовязковість. Тимбільше відноситься це до інших точок програми.

Зачнім від молитви. В Кружку КАУМ молитва мусить давати субстрат для цілої праці, витворювати своєрідну атмосферу, особливого духа. Тому в організаційнім листку „ГОТОВСЬ“ поміщується оригінальні молитви укладу Високопреосв. Митрополита Андрея, що своїм глибоким змістом дають якраз згадані цінності. Очевидно, що й тут потрібно окремої праці та виховного зусилля, щоб досягнути бажані успіхи.

З черги після перевірки неприявних слідує навчання релігії. Основною хибю було б трактувати цю точку стисло по шкільному. Вона мусить бути дуже заaktuалізована та давати все щось свіже й цікаве. При тому треба зазначити що на нашу думку катихитично-апольоґетичне трактування релігії, бодай на початках, не є вмісне. Найважніша річ викликати в членів саму святу цікавість для релігійних справ, а щойно пізніше ставити їм перед очі завдання апольоґетичного характеру. Слід тут підчеркнути засадничу справу, а саме конечність кореляції в усіх точках програми сходин, так що релігійний момент повинен вплетено знаходитися і в наших точках програми, чи то обговорюючи якесь питання з українознавства, природознавства, суспільної ділянки, чи навіть з гігієни.

Так само треба узгляднювати теж другий головний виховний елемент, що ним є національне виховання. Йому присвячується окрему точку сходин, очеркнену поняттям українознавства. Все сказане про релігійне виховання відноситься майже вповні до національного виховання. Навчання українознавства має дати в результаті не так саме

знання фактів з історії й літератури, але такі виховні вартості, як почуття національної гідності, — громадської відповідальності, зрілу оцінку суспільно-політичних явищ ітп.

До деякої міри подібно треба підходити також до такого предмету, як природознавство з тим, що воно повинно бути ширше трактоване, як досі було це можливе на сторінках організаційного листка „ГОТОВСЬ“. У висліді повинні бути досягнені такі вартості, як любов природи, почуття краси, величі та містичної сили рідної землі, свідомість наших національних багатств та великих природних можливостей.

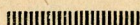
Точка гігієни, чи краще тіловиховання (ф-зичне виховання), мусить лучити в собі теорію з практикою, віддаючи львину частину місця практиці. В теоретичній частині слід порушити почерзі ряд актуальних питань гігієни, узгледнюючи потреби практичного життя та даного середовища. Практична частина має обіймати впоряд, руханку, легкоатлетичні вправи, гри та забави. Це дуже вдячна точка сходин, бо вона відповідає потребам молоді людини, й тому треба дбати про те, щоб її належно переводити. Найкращим виходом є ужити до цього відповідно підготованого фахівця, бо для священика це може спричиняти самозрозумілі труднощі.

Ось так дуже побіжно освітили ми справу програм сходин Кружка КАУМ та їхнього практичного переведення. Годі вичерпати в цих коротких словах довгу чергу питань, що вяжуться з порушеною темою. Хто завдасть собі труда, щоб передумати цю справу, то не тяжко буде йому найти розвязку на більшість із цих питань.

Із сказаного ясно виходить, що ми уявляємо собі дещо інакше розвязку проблеми сходин, як вона зреферована в згаданій статті Впр. о. М. Цегельського. Щоб досягнути бажаний успіх, треба конечно наладнати систематичну працю в Кружку. Основною вимогою є, щоби сходини відбувалися бодай раз в тижні, бо інакше не буде тяглости в праці, ані не є можливий потрібний вплив. Дальше є конечно, щоби програма сходин була різноманітна, й тому мусить вона бути зложена із вище вичислених точок. Треба зазначити, що саме таке трактування справи має вже за собою практику, що його вповні потвердила. Рівночасно така праця дає можливість виповнити вимогу правильного відносно переведення іспитів, що є завершенням цієї систематичної праці та провркою досягів.

Прикінці ще мале вияснення відносно справи поздоровлення, прийнятого правильником КАУМ. Немає тут ніякої трудности з огляду на загально прийнятий християнський привіт, бо поздоровлення „Гоговсь“ має примінення тільки між членами організації, тому зовсім не конкурує з цим

привітом. Є воно потрібне, як організаційний символ, що має членам пригадувати їхню приналежність до організації, подібно як однострій, відзнака, тощо. Зрештою поздоровлення „Готовсь“ має свій питомий зміст, що стоїть у звязку з євангельськими словами „Будьте готові“.

о. Ілля Братик

Дух аскетизму

в проповідника і в його проповідях.

Можна ще знайти випадки сумніву в священника, чи він у своїм душпастирським уряді це або те виконав добре, згідно з приписами пасторальної й моральної. Н. пр., чи з увагою у Службі Божій виголосив слова освячення, чи мав потрібну інтенцію — і то актуальну, не вдовольняючись віртуальною, — чи не був розсіяний підчас відправи богослужень і читання часослова, чи добре розв'язав slučaj в сповіді й т. п. Деякі священники попадають аж у скрупули з цього приводу. За те дуже рідко коли мучить священника сумнів чи добре виголосив проповідь. Бо майже з правила ставиться духовенство до проповідництва, як коли б всі душпастирські чинності були важні, а лише одна проповідь, як щось вже дальшорядне, побічне, або і зайве. Може се діятися ще й на основі погляду, що в нас проповідництво стоїть вже на висоті свого завдання і не вимагає кращого життя й розвитку.

Та чи ся чи та причина нашого байдужого становища до проповідництва, то сій ділянці душпастирських обов'язків робиться велику кривду. А вже кривда звідси вірним аж надто ясна. Бо проповідництво не є ні чимсь побічним в душпастирстві, ані чимсь зайвим, щоби якнебудь збувати проповіді. Бачимо це з загальних нарікань духовенства на проповідництво, що не приносить хісна і не виказує бажаних наслідків в душах.

Звичайно всю вину звалює тут духовенство на свою аудиторію, на вірних, а не видить своїх суб'єктивних недочетів. При тім стає безрадне, опускає руки й важну ділянку душпастирства-проповідництва трактує байдужно, успокоюючи свою совість розрішенням себе, а обтяжуванням виною вірних.

Що проповідництво не належить до побічних, або й зайвих чинностей в душпастирстві, виходить вже з самих великих претенсій до нього. З чогось побічного, чи зайвого ніхто не сподівається якихось надзвичайних овочів.

Доказує це й сам Первосвященик Христос, що сам приготувавшись молитвою й постом до відкуплення людського роду, приготував людей проповідю до розуміння Хресної Жертви й користі з неї.

Доказом цього й заповіт, що його дав Божественний Спаситель своїм ученикам словами: „Шедше убо научіте вся язики...” (Мт. XXVIII. 20).

Потверджує це також практика Церкви, що все клала велику вагу на проповідництво і виховала таких могучих проповідників, як св. Василій Великий, св. Григорій Богослов, св. Йоан Золотоустий, св. Амвросій, св. Августин, св. Йосафат та безмежний ряд світил на виднокрузі проповідництва.

Стверджує незвичайну вагу проповідництва також і психіка вірних, які хочби найвеличавішу відправу уважають не закінченою, як довго не почують науки. Це можна завважити на празниках і відпустах, де нарід не розходиться мимо великої втоми, лише терпеливо жде на появу на проповідниці священика. Щойно по проповіді знає, що вже може йти домів.

А коли повертають такі празникові чи прочани домів, то перше питання ставлять їм домашні, що чули на науці. Не питають, що правилося й як, а перше слово, яка була проповідь.

Знаємо вагу проповідництва і з досвіду життя, де кождий практичний прояв звичайно попереджує дотична наука з тої ділянки життя, котру з волі Всевишнього чоловік сам обов'язаний піддержувати і розвивати.

Переконає про це і власний розум, що каже й зміслови слуху домагатися участі в духовім пирі.

Нині трудно собі уявити священика, що не змагався би на цім полі. Бодай в перших роках душпастирства. Майже кождий ломить собі голову, що буде в неділю, чи свято, як покличе його до обов'язку проповідництва.

Таким чином легковаження проповідництва на диво йде в парі зі зрозумінням його великої ваги й вартости. Такий вже витворився у нас порядок під цим оглядом. І звідси саме паде відповідальність за брак успіхів з проповідництва на духовенство, що обов'язане пристосуватися до вимог проповідництва в розумінню великої вартости цієї ділянки душпастирства. Без цього мало священиків буде тішитися успіхом зі своїх проповідей. Навіть ті, що вкладають у проповідництво велику дозу праці, одначе не з мотивів впливаючих з потреби добрих проповідей, але задля попису або зі звичайного послуху своїй власті. З цих причин проповіді для неодного священика, це його постійне старання і журба, що через ціле життя слід в слід йде за ним з доктором, що тут свого обов'язку він не сповняє.

Тому треба би всьому загалови духовенства поставитись до проповідництва серйозніше, трактувати його не як відроблення обов'язку, лиш поставити його на рівень рівнорядний з рештою найважливіших душпастирських функцій, поставити його на ту висоту, яку очеркують йому її природні завдання. Се повинен зробити загал, бо лише тоді можна усунути великі недостачі проповідництва.

І дійсно можна в нас завважити від якогось часу більшу дбайливість за добре проповідництво. Одначе не роблять цього всі, а лише частина. Тому ці спроби не осягають ціли. Більша часть духовенства звертає в проповідництві увагу на форму, а не на матерію. Вся увага тих священиків крутиться коло питання „як“, а не коло слова „що“, як колиб в звичайних наших розговорах звертано увагу не на предмет, лише на присудок в переконанню, що з самого присудка нас розуміють.

Тому то наші проповіді такі порозривані своєю ріжнородністю. Аж до затрати їх подібности хочби й в однім циклю. А треба знати, що найхосенніші ті проповіді, що голошені окремими циклями і трактуєчі через довгий час один і той самий предмет. І навпаки: легко забувається за часто переплітаний один предмет з другим. Такі проповіді будуть все нові і свіжі, але при тім і замало зрозумілі та трудні до запам'ятання. В них часто формою краснорічivosti заслонюється предмет перед увагою вірних. Таким чином мимо навіть і великої праці та здібностей проповідники не осягають ціли.

Річ ясна, що коли всю увагу в проповіді звертати на добір високопарних слів і краснорічивих зворотів, тоді мимоволі постпонується предмет і його трактується поверховно. Говориться багато, але це в більшій части тавтологія, з котрої визирає в своїм убожестві і наготі предмет. Особливо нинішні часи вимагають точнішого розбору релігійних проблем. Бо зі шкодою для своїх душ вглиблюються в них самі вірні та їх розв'язують мильно. Може в якійсь мірі це дало й привід до домішок у релігію так багато забобонів, а може й до повстання так багатьох сект в повоєнних часах.

Такими поверховними проповідями трудно осягнути головне завдання проповідництва, а саме — вплинути на аскетичне життя слухачів. Бо ці проповіді своїми рамами обнимають лише теоретичну сторону релігійного життя, трактують більше догматичні проблеми, а за те мало беруть під увагу потребу примінитися до вимог віри, заперечити себе, зі себе зробити жертву і тим способом наближатися до совершенства. Такі проповіді це немов наука катихизму фізично ще нерозвинених дітей, що їх щадиться, усуваючи від них духа жертви, що не відповідає ще їх силам. Мається на

увазі розум слухачів, а не серце, що є середовищем чуття та осідком понук до умиртвіння, жертви й досконалости.

З цього виходить, що до освячення душ не вистарчать навіть і найкращі розумові проповіді, якщо вони не будуть атакувати аскетичним напрямом власного серця й слухачів, поривати його в сферу надприродного життя, в сферу релігійної чутливости, якщо людину не вирвуть з чисто земських почувань і не підібють її волю волі Сотворителя. Чимало буває в нас слухачів акатоликів або й жидів, що хвалять проповідника за краснорічність, але серцем не переймаються його словами й не наворачтаються. Причиною тут брак духа аскетизму в проповідника і його проповідях, що зломав би вперту волю слухача. Такі проповіді, згідно з критикою одного ревного католика, вдовольняють слухача лише особою проповідника, а не змістом його науки.

З цієї причини часто священик вже й не має що говорити. Переговорить вже все з катихизму, з догматики, пояснить місця св. Євангелія й на тім кінець. Бо це обмежений матеріал. А навіть у відношенню до слухачів-простолуддя скінчений. Проповідник тут звичайно вертається поновно до давнішої теми, перелицьовує її на різні способи, щоби надати проповіді позір свіжої, нової, одначе безуспішно. Нарід легко відчуває, що це все вже було й на такій проповіді хіба лише нудиться або й виходить з неї. Неограничений і нескінчений лише дух аскетизму. Той самий корм можна подавати в різних формах страви. А все воно буде щось нове, свіже, бажане, сподіване. Те саме й з проповідництвом.

Тому далеко кращий успіх дають проповіді чутливі, з аскетичним напрямом, ділаючи на серце слухачів, на їхню волю. Один тут корм душі, а надається до різних форм подавання його вірним. Мимоволі родяться в серці постанови йти слідами Спасителя. Мимоволі тягнуть приклади. Особливо приклади самого проповідника. З таких проповідей вертаються домів часто вже не колишні собі вороги, лиш приятелі, не давні самолюби, але доброчії убогих, не обманці, лише любимці правди. Такою проповіддю навернув на Сошествіє Св. Духа св. Ап. Петро три тисячі людей. Тою самою силою проповідництва Св. Дух наділює кожного проповідника, що сам живе свято і своїх слухачів старається повести до совершенства. Дає він слухачам те, що сам поспідає. Не лише силу розуму і знання, але й духа чеснот. Більше проповідає своїм життям ніж устами. Примір такого проповідництва дав нам св. Франц Боргій, що часто незрозумілою, чужою мовою зворушував слухачів до сліз. Видно, що через нього говорив Св. Дух, немов через своє медіум. Раз відмовлявся він від проповіді ізза перевтоми. Тоді зроблено йому пропозицію бодай показатися вірним на

проповідниці. І вистарчило. Нарід, побачивши його, вибух таким плачем, що вже й не міг чути проповіді.

Проповідник, що сам перенятий бажанням совершенства і відповідно до того над собою працює, завжди має про що говорити. Він до проповіді все розположений. Його проповідничий репертуар це його життя. Він безпереривно вдуманий в засоби, що ведуть до совершенства. Безустанно проповідає він для себе самого, тому й готовий кожної хвили до проповіді для других. Його щоденна праця іншого роду не є тут ніяк на перешкоді. Бо це лише хвили відпочинку серед постійного проповідництва себе самого вірним.

В таких проповідників проповіді все нові, все свіжі, все цікаві й займаючі. Колиб занехали своє аскетичне життя, напевно перестали би проповідати цікаво й займаючо. В напрямі проповідництва перестали би бути творчими, жерело матеріалу до проповідей зі себе самих замкнули б і свої дальші проповіді хіба лише перелицьовували б. Вкінці стали б, бо Св. Дух вже не піддавав би ім нових думок в проповідництві.

Тому коли священики нарікають на брак теми до проповідей та бушують з невдоволенням по різних підручниках, то нехай би перевірили своє життя, чи не занехали вони в собі духа аскетизму та не застановили проповідництва для свого усовершення, чи не обминули вони в провідництві найкращий примір зі себе, повний притягаючої сили. Не треба проповідей довгих, надто великої краснорічivosti, добору слів. Це все доповняє зглядом слухачів аскетичне життя проповідника, багатомовний примір його власного життя.

Нарід, як це можна легко заримітити, дивиться на проповідника як на перший примір. Найменша протирічність у його життю ділає на вірних відворотно: не будуючо, лиш руйнуючо. Вони відразу відвертають свою увагу від слів такого проповідника і стають цікавитися його життям. Їм стають перед очі всі моменти з його життя, які не відповіли чимсь його високій гідности. В їх серці родиться критика, упередження, підозріння, неприхильний настрій. Тоді слухач, замість слухати проповіді й морально будуватися, хіба лише грішить, тихою або й голосною крикою проповідника. А нагодою до згіршення вірних є тут сам проповідник і незгідні з його власним життям його слова.

Такий проповідник стає урядовим манекіном і серед решти душпастирських обов'язків. Мов автомат працює він в парохії. І на зверх такому священикови часто нема що й закинути, хіба лиш те, що його парохія не поступає вперед, а стоїть на тім самім рівні релігійного життя. Він не

дбає за совершенство парохії. В такій парохії не чіпаються вірних жадні нові ідеї, більші розмахи. Стан в ній пасивний, без прояв активного життя. Добрі може вже і не поспуються, але за те не поправляться злі.

З браку аскетичного життя духовенства в нас мабуть і така поверховність в проповідництві. Попросту немає в проповідника відваги порушувати в проповіді те, чого він не має в собі. Колиж свідомо порушить яку добру черту, зовсім чужу йому самому, то лише тим поспує ефект проповіді. Колись може й вистарчала проповідь, незгідна з життям проповідника, та сьогодні ні, рішучо ні!

Коли зважити, що диявол своє проповідництво розвиває, щоби нищити всі наші духово-релігійні надбання і уживає всіх можливих засобів свого проповідництва, як преса, театр, кіна, радія, віча, збори, реферати, і він сам, прикидуючись побідником над всякою нуждою та захитником людської долі, то ми й своє проповідництво мусимо поставити на рівень, здібний до успішної дефензиви. Перш за все мусимо проповідництву надати аскетичний напрям, мусимо вернути йому первісну силу душпастирювання. Як Христос Себе проповідав, так ми маємо проповідати в собі Христа. Отже маємо проповідати більше собою, своїми чертами душі, більше добрими примірами життя, ніж устами. У всіх душпастирських чинностях маємо наслідувати Первосвященника, заступати Його місце на землі. Перенестись у Його умовини, отже і в душпастирстві проповідництва. Маємо йти на проповідницю у Христовім розположенню душі, в Христовім наміренню, з бажанням проповідю принести Богу, славу а душам спасення. На взір Христа маємо проповідю ширити в душах Боже Царство.

Такий примір одначе, як Христос, каже нам бути дійсним Христом, живим членом містичного Христового Тіла. Тоді Боже слово, нами голошене, буде дійсно живе, плодюче, а не мертвим звуком на взір многих мертвих слів, з огляду на брак у них впливу на людей.

Багато є слів в щоденнім розговорі зайвих, ні добрих, ні злих. Нема про те мови, щоби в проповідь можна мішати слова шкідливі, згіршаючі, з огляду на суттєве її завдання, але не сміє в ній бути й слів хочби лише зайвих. Бо менше згіршення дадуть у світських розговорах слова тенденційно злі, ніж у проповідництві слова зайві. З такої проповіді вірні вертаються розчаровані. Вони того слова вижидали, чекали на нього цілий робучий тиждень, місяць, а може й рік. А гут його не було. Серед своїх щоденних терпінь, турбот і клопотів сподівалися у свято почути з уст священика слова потіхи, розради, підйому духа. А цього не було. Була справді бесіда, але не того змісту, що їм потрібно.

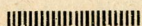
Світські бесіди змістом бувають звичайно індивідуальні,

для якоїсь лише партії, або й одиниць. Проповідь має бути змістом загальна. Кождий має з неї скористати щось для себе. Тому що на проповідь йдуть всі з наміром з неї скористати, мусить вона всіх задовольнити. Оскільки хто з проповіді вертається невдоволений, то це доказ недоброї проповіді. Хочби йшло лише про мале число невдоволених вірних, а решта і хвалила б проповідь, то треба сейчас проповідникови перевірити свою проповідь, звернути на якусь недостачу увагу. Треба перевірити йому своє життя, чи ствердив він ним свою проповідь. Хочби ніде не був ригоризм оправданий, то в проповідництві мусить бути.

Проповіднича ділянка душпастирства не знає прикладу невдоволення з проповідника святого. Хочби яка мізерна проповідь в слова та слабонька стилем, то все вона слухачів очаровувала, одушевляла. Поривала найтвердші серця. Сама поява такого проповідника на очи слухачам зворушувала їх серця в сторону добрих наклонів. Хоч він стояв мовчки, то вони слухали серцем те, чого ще не чули уші. Вони вслухувалися ушима віри, переконувалися, що він не обманює, що своєму високому післанництву щирий, що сам тим же, чим їх відживляє.

Буває у світськiм життi, що появу бесiдника на трибунi з великого вдоволення оплескує публика, хоч ще не знає, що буде говорити. Бо переконана про його життя, свiдома його духових вартостей. Тим бiльше потрібне це в проповідництві, де маємо Христа проповідати й вірних духово в Христа перемінювати. А дальше, заступаючи Христа, себе проповідати й вірних духово в себе перемінювати.

Вірни на важкім шляху життя шукають не лише слів розради і помічі в гору, але й постійного приміру практичних засад. Тому з одушевленням витають на проповідницях появу святих проповідників, наче самого Христа й лише з їх проповідей належно користають.

Перша стигматичка у нашої Церкви

Певно вже всі читачі „Ниви“ знають з часописів про Настю Волошин, нашу українську стигматичку. Я сам писав про неї в „Ділі“ (5—15 XII 1935) та в „Меті“ (різдвяне число). На просьбу Редакції „Ниви“ знову пишу про неї, а не хотів би я повторятися, — хіба тільки в тому, що конечно. Нема ні найменшого сумніву, що Настя є дійсною стигматичкою, і то „повного стилю“. Вона народилася 27 жовтня 1911 р. в Краснім, парохія Майдан сінявський, повіт Ярослав. Прийшла на світ як остання, 11-та дитина вбогих селян. Бідувала ціле життя, служила по людях. Перші стиг-

матичні рани дістала при кінці червня 1935 р. у Млинах, повіт Яворів, де служила в заможнішого господаря Стефана Вачка. Ціле життя Настя відзначалася чистим і ніжним характером та глибокою побожністю, жаром молитви, хоч притім у всьому поводитися, як звичайно наша добра сільська дівчина, що вважає на себе. Першу стигматичну рану дістала на грудях по лівому боці 28 червня, а в неділю 30 червня, в церкві зараз по св. Причастю, дістала другу рану, на правім рамені у формі великого хреста. З тими ранами вона таїлася впродовж двох місяців, бо „не було приказу“ виявляти сього. Рану на лівій долоні Настя дістала на наше Успення Преч. Діви (28 VIII), а зараз слідуєчого дня рану на правій долоні. Притім у її руках був вбитий реальний цвях (сього не було ні при одній іншій стигматизованій особі). Цвях мав щораз інакший вигляд (краску і грубість), а своєю формою різнився від усіх, людьми уживаних, цвяхів. Сей цвях при світлі без сліду зникав, як це зізнав запряжений очевидець і сама Настя.

3. вересня Настя перший раз дістала рани на чолі і плакала кровавими сльозами. В неділю 8 вересня Настя дістала від Матери Божої ніклевий трираменний хрестик на позолоченому ланцюжку, а рана у формі хреста на правому рамені зникла їй безслідно. Се була така „заміна“, бо Настя просила Божу Матір, щоб їй заміняла хрестну рану на рамені на щось інше, бо при праці дуже докучала їй та рана. Рани на горішньому боці долонь і на ногах Настя дістала пізніше. До несповна пів року завершилась у неї комплетна стигматизація (в Тереси Найман до року). Тому, що до Насті до Млинів сходилися тисячі людей (на Чесного Хреста було 9000 людей), яворівське староство взяло Настю на обсервацію до яворівського шпиталю, а потім вислало її до львівського шпиталю, де Настя перебула три тижні (а в Яворові тиждень). У шпиталях задивлялися на Настю як на „істеричну ошустку“ і спершу „грубо“ підходили до її проблеми. Ще й дотепер болять Настю очі від того, що підчас екстази пускали її до очей сильне світло. Зі шпиталю 14 листопада взяли Настю СС. Василіянки (при вул. Потоцького) до себе. Від 24 грудня 1935 до нашого Нового Року Настя була в Млинах і відвідала свою матір у Краснім (батько її помер 1922 р.). Вкоротці годі накреслити вірнішу сільветку Насті як стигматички. Пишу книжку про неї — ніхто „невтаємничений“ ані сподіватися не може, як усі факти сильно стоять та яке їх багатство.

Рани Насті мають розміщення й вигляд Христових ран: рана на грудях 3 см довга, повздовжна, як Настя твердить, проходить аж до серця; рани на руках і на ногах наче пробиті цвяхом. Стигматизований організм мусить удержу-

вати сі рани завсіди в „живому“ стані, щоб вони ані не розросталися, ані не зникали. В тій цілі організм витворює навіть окремі фізіологічні субстанції. Раз запримітив я в отвертій рані на нозі Насті жовто-білу субстанцію, що була збита в кульочку. Занепокоєний запитався я Насті, чи ся рана не буде „матеріалізувати“ (ропіти)? Настя відповіла, що се така масть, що гоїть рани, а вона твориться з жовчі і оцту (Настя має „внутрішні директиви“ щодо своїх ран, які завсіди виявлялися доцільні й правдиві). Власне отсю масть яворівський фізик др. Радло взяв за „познаки ропнення“ ран Насті. Отже саме навиворіт!

Стигматизація не полягає тільки на „Христових ранах“ та „Христових терпіннях“, але вяжуться з нею ще й інші явища, як сила молитви (аж до ступня чудотворности), телепатія, ясновидючість, вплив на душі інших людей, екстеріоризація душі (душа виходить з тіла і ходить по світі) та ін. В Насті ці явища дуже багаті й сильно розвинені.

Тому, що під адресою Насті приходять листи від різних осіб з проською, щоб Настя молилася за тяжко (переважно невилікувально) хорих, мушу тут пояснити, до яких меж сягає чудотворна сила стигматиків. Погляд на се я собі виробив, порівнюючи життєписи різних стигматизованих осіб з тим, що я ствердив на Насті з цілою певністю. Коли Настя хоче якомусь хорому допомогти, то мусить його хворобу перебрати на себе вбуквальнім значінню і мусить її „відтерпіти“. Коли нпр. перебере від когось кашель, то сама буде кашляти (без усякої фізичної причини), коли перебере стрикання в ухах, то їй самій буде в ухах стрикати, а хорий (від ко- трого перебрала хворобу) аж тоді буде цілком здоровий, коли вона вже його недугу „відтерпить“. Якщоб Настя хотіла допомогти якомусь тяжко, невилікувально хорому, то мабуть сама мусіла би вмерти, щоб йому покращало. Сугестія тут виключена, се діється зовсім реально (про се маю 100 %-ову певність і докази на се).

Недуги, що їх Настя перебирає на себе від інших людей, дуже винищують організм Насті. Задурно нема нічого! З цього ясно, що Настю треба просто охоронювати перед перебиранням на себе недуг інших людей, а не щоб її замучувати просьбами, щоби молилася за сих чи тих недужих.

Які наслідки мають Настині „Христові терпіння“, сього я ще не міг ствердити. Мабуть сього ніколи й не буде можна наглядніше ствердити, бо сі наслідки мусять бути загальні, як і наслідки особистих Христових мук, і певно сам Христос розпоряджає ними.

Аж до останніх днів глядів я на „стигматичні рани й терпіння“ як на символ „Христових ран і терпінь“ (при-

писував я їм тільки декораційне, символічне значіння). Та коли я докладно зрозумів, що Настя зовсім реально перебирає чужу хворобу на себе (від хорого вона дематеріалізованим способом бере реальний „екстракт“ його недужого організму, а замість того дає йому в його організм реальні здорові сили свого власного організму) — коли я се зрозумів, то стало мені ясно, що й Христові рани та терпіння Настя мусіла „перебрати“ від Христа так само реально, а не тільки символічно. Значить, що її „Христові терпіння“ се дійсно реальне співтерпіння з Христом.

Так прийшов я до вироблення собі погляду про метафізично-психологічний характер стигматизації взагалі. Що се стигматизація? Се можливість перебирати на себе чужі недуги й терпіння, зачинаючи від перебрання на себе Христових терпінь — у тій цілі, щоби терплячому допомогти.

Яка се світла ілюстрація для глибшого розуміння відкуплення взагалі (Христос взяв людські гріхи на себе і „відтерпів“ їх) — се полишаю читачеві для медитації.

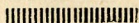
* * *

Заввага. Настя, як служниця, що вже не може далі служити, позбавлена всяких засобів до життя. Їй не вільно приймати ніяких грошей, а прецінь треба грошей бодай на її одіж і т. ін. Я видав серію її фотографій, щоб добути якийсь фонд на потреби Насті. Дотепер сей рахунок так виглядає: приходу з розпроданих фотографій є 92.50 зл., а видатків на фотографії і найпотребніші потреби Насті (дещо з зимової одіжі) 256.80 зл. Сумний образ! Але він прозирає також із наших часописів. Представники польських пресових агенцій докладають усяких старань, щоб добути інформації про Настю — і вийде такий собі скандал, що в польських часописах буде про Настю більше і скоріше, ніж у наших (зрештою се вже спершу було, бо вперше стали писати про Настю польські часописи, а наші щойно за ними). Показується, хто і як уміє оцінити вагу явища світового значіння. В нас усі будуть писати про „теля з двома головами“, але про нашу українську стигматичку, першу в східній Церкві — тут уже верховодить дрібне сусідське вирахування, мовляв: „нехай тільки сусіди зблямуться, а тоді ми станемо ликувати!“...

„Провіденціально“ я вдоволений з такого ходу слави Насті (бо надто наглий і легкий розголос з правила тягне за собою долю „соломяного вогню“); але „патріотично“ пригноблений малою здібністю наших творчих сил зі світовим характером.

Фотографії Насті коштують 50 гр штука. При замовлюванню гроші треба згори прислати, бо, як поданий рахунок виказує, я не всилі більше своїми грішми „форсувати“. Замовлення прислати на мою адресу: Львів, пл. св. Юрія 5.

о. Г. Костельник

о. Юліян Дзерович

„Посмертний фонд“

Комісія Вдовичо-сирітського Фонду по священниках львівської Архиепархії поручила мені на своєму засіданні розглянутися добре в правильнику т. зв. „Похоронного фонду“, який, хоч введений вже три роки назад, чомусь не об'єднав ще всіх священників нашої Архиепархії та не впорядкований ще як слід, дає своїм хаотичним діловодством багато причин до нарікання.

Моїм завданням було вглянути в дотеперішнє діловодство цього фонду, приглянутися користям, які він несе членам, згідно їх родинам і подати від себе свої завваги, які причинилися б до доброго впорядкування цієї інституції.

Виважуюся з наложеного на мене обов'язку і подаю Отцям Співбратям мої завваги до розважання і до дискусії ще заздалегідь перед Загальними Зборами „Вдовичо-Сирітського фонду“, на яких запала б остаточно ухвала щодо способу ведення „похоронного фонду“. Прошу присвятити трохи уваги цій, такій пекучій квестії, прочитати уважно отсі стрічки, обговорити їх з родиною, яка тут найбільше заінтересована, передискутувати її з сусідами, а то й на соборчиках, щоби на Загальних Зборах ВСФ пішла підготована, річева дискусія і остаточно впорядкування цього фонду.

Перед написанням отсеї статті я переглянув правильники „фонду посмертних запомог“ двох учительських організацій, а саме товариства „Взаємної Помочи“ учителів вселюдних шкіл і „Учительської Громади“ професорів середніх шкіл і мої завваги опираю на обох цих статутах, очевидно із змінами, які наша священнича організація вимагає.

Передовсім годиться сказати, що за дотеперішнє невідразне ведення фонду не можна винувати управу фонду, а вину треба радше шукати у деяких оо. деканів, які не дбають про точність своїх вказів, висилають гроші, не пишучи від кого, за який час, на яку ціль і через це вносять хаос у діловодство фонду. Цікаво нпр., що одного отця декана не можна упросити ні умолити, щоби написав у виказі присланих грошей не парохію, де священник перебуває, а імя священника. Воно є по перше нелогічно, бо не

парохія посилає гроші, а священик, по друге: утруднює це діловодство, бо львівський службовик фонду мусить мати шематизм в руках, щоби заглянув, хто в даному селі є священиком, по третє: дуже часто буває, що священик перенесений протягом року і вкладки через це хибно записуються даліше бувшому священикови цієї парохії, а не новому, а по четверте: чейже це той самий труд для отця декана написати ім'я священика, а не ім'я парохії. А найважливіше те, що о. декан не слухає таких просьб і представлень діловодчиків зі Львова і далі висилає викази парохій. Ось мала пробка, як тяжко урядувати при такій впертості, яку виявляють деякі оо. декани. А знов інші оо. декани мають свої інші уподобання і погляди на цю переважну справу, нпр. присилають гроші без виказу і не дадуться від свого способу урядування відвести. Отже перша умова доброго ведення фонду є добре діловодство на „низах“. Коли нинішній проєкт буде прийнятий, а він буде дуже упрощений і поєдинчий, мусять безумовно всі члени і їх збірщики повинуватися, а тоді устануть хаос і нарікання.

Посмертний фонд, це напrawdę добра думка, напrawdę корисна лъоката капіталу, це дійсно велика харитативна поміч в найтяжчій хвилі для кожного священика. А поміч ця буде тимбільша, якщо до членства похоронного фонду приступлять всі священики без виїмку, від крилошан починаючи, а кінчаючи на нововисвяченому священикови.

Дальше годиться піднести, що неслухно оо. безженні співбраття уважають цей фонд інституцією хосенною лиш для жонатих священиків, бо — мовляв — з нього користають вдовиці й діти по жонатих священиках. Атже і безженний священик мусить бути похований і якщо він присвятився без застережень своєму високому званню та жие вбого, з великою посвятою для своєї убогої пастви, то навіть нема защо його поховати. Зрештою і безженний має звичайно біля себе то маму, то батька, то вбогу родину, яка по смерті свого кормителя попадає в скрайню біду, отже годиться і їх заосмотрити як слід. Навіть коли б не було кому цих грошей з рідні лишити, можна їх в своїй останній волі передати на церкву, шпиталь, захоронку, які з подякою впишуть його ім'я в свою пропамятну книгу як свого добродія.

Найкраще був би впорядкований цей фонд тоді, коли всі його члени виставили б декларацію, якою уповажнюють консисторський обрахунковий відділ вже тут у Львові стягати означену суму з їх поборів. Відпала б тоді робота оо. деканам, відпали б кошта почтової пересилки грошей туди й назад і дуже упростило б маніпуляцію.

Знаю, що навіть були спроби з боку управи фонду, завести діловодство в такий спосіб, але щож? Дуже багато

ЛНБ ім. В. Стефаника
АН України

Львівська державна
бібліотека ім. Стефаника

М. III 2054

деканатів не відгукнулося на це зарядження, ба навіть посилалися протести, нераз в дуже різкій формі і то прямо в листах до Високопреосвященного Митрополита, в яких оо. протестанти противилися стяганню їм з їх поборів яких-небудь датків. А що Впреосв. Митрополит — зовсім слушно — вважає цей фонд за харитативну установу, а до діла милосердя ніхто не може бути змушений, навіть священник, то й лишилося скомпліковане діловодство через деканати.

Але добра справа не скоро прийметься і не раз і не два треба користи її представити, щоби люди за нею пішли.

Тому пропоную зробити ще раз спробу з цими заявами, очевидно не змушуючи нікого із священників до їх підписування. Взір такої декларації вислала б управа похоронного фонду до підпису кожному священникови зокрема, а не гуртом на одному папері від цілого деканату.

Натомісць взір декларації, хто має бути обділений по смерті, поміщую понижче, щоби перекопати всіх, що вони, забезпечуючи себе, можуть свobodно розпоряджуватися своїм грошем:

ДЕКЛАРАЦІЯ,

якою я, підписаний член „Похоронного фонду“ львівської греко-кат. Архидієцезії, постановляю і позволяю, щоби належну по думці Правильника „Посмертного фонду“ суму — по моїй смерті посмертну допомогу виплатила управа фонду п.

Застерігаю собі право змінити кожного часу цю постанову й визначити іншу особу до побрання згаданої допомоги.

Підписана управа „Похоронного фонду“ приймає отсю заяву до відома.

Місцевість, дата

Власноручний підпис декларуючого члена

Посвідчаємо, що о. нинішню декларацію підписав власноручно в нашій прияві.

Власноручні підписи 2 свідків, членів „Похоронного фонду“.

Пропоную зміну способу плачення вкладок. Дотепер було так, що священники-члени складали місячно на руки о. декана стільки разів по 3 зл. скільки випадків смерті в попередньому місяці зайшло. Були місяці, коли було й три випадки смерті (нпр. липень 1931), а тоді премія, зложена священником, виносила 9 зл., а були місяці, що ніхто не помер. На мою думку краще буде складати по 5 зл. місячно, що зробить річно 60 зл. і вийде на одно із старим способом складання на випадок смерті по 3 зл. А то чому так? Погляньмо в шематизм за останні роки, а побачимо, що число членів посмертного фонду постійно росте і так:

в р. 1932 вмерло 11 членів посм. ф. на 12 священників

1933	"	13	"	"	"	"	24	"
1934	"	15	"	"	"	"	19	"
1935	"	15	"	"	"	"	18	"
разом		54					73	"

Поділім число 54 членів „посмертного фонду“ через 4 (роки), то пересічно випадає річно 14 випадків смерті. Помножимо це пересічне число 14 через 3 (золоті), то дає квоту 42 зл. Коли однак приймемо загальне число померлих священників (навіть нечленів похоронного фонду), то вийде число 73 померлих священників; поділім це знов через чотири роки, то вийде пересічне число 18 священників. Помножимо це пересічне число 18 по 3 зл. від кожного випадку, то дасть 54 зл.

Правда, платячи по 5 зл. місячно, випало б о 6 зл. до рожче, як коли складалося б по 3 зл. від кожного випадку, але ця надвигка пішла б частинно на адміністрацію, переписку, книги, пошту, дрібну ремунерацію для референта, а частинно до резервового фонду. Ану ж прийшов би який катастрофальний рік на священників і вмерло б кілька священників більше, то не було б журби, бо резервовий фонд покрив би дефіцит¹⁾.

—о—

А тепер пригляньмося поодиноким деканатам, який відгук цей „похоронний фонд“ найшов між нашими співбратями?

Не належать зовсім до „похоронного фонду“ деканати: Броди, Микулинці, Озірна, Оліїв, Перегінсько, Перемишляни, Терехівля, Тернопіль.

З інших деканатів належить ось яке число священників:

Бережани	16	Збараж	14	Рожнітів	15
Бібрка	15	Зборів	14	Скалат	18
Болехів	15	Золочів	20	Сколе	14
Бурштин	19	Калуш	18	Стрий	20
Буськ	13	Козлів	15	Стрілиська	15
Винники	17	Лопатин	14	Струм. Камінка	13
Войнилів	11	Львів	33	Тухля	17
Галич	16	Миколаїв	17	Унів	13
Глиняни	18	Милятин	12	Ходорів	16
Городок	16	Нараїв	14	Щирець	15
Грималів	15	Нове Село	17	Янів	14
Долина	16	Олесько	18	Яричів	15
Жидачів	15	Підгайці	14	Катихити	2
Журавно	15	Поморяни	18		
Залізці	14	Радехів	16		735
Зарваниця	12	Рогатин	19		

¹⁾ Зрештою місячна ставка могла б бути менша, замість 5 зл. могла б бути 4 зл., що річно дало б $12 \times 4 = 48$ зл., але тоді й виплачена премія на випадок смерті була б менша.

Я пропоную сталу квоту до виплати, отже напр. 2000 зл., бо таку сталу квоту (независиму від числа членів) мають обі учительські орга-

Маємо отже 735 членів. Помножім це число через 3, то маємо 2205 зл. Була б це гарна запомога в найтяжчій хвилі, яку може священика і його сімю стрінути. А тимчасом найвища премія, яку досі отримали вдовиці, є 1600 зл. і то не виплачувана ціла нараз, а частинами. Чому ж це так? Число 735 членів, яке подаю, є числом з листопада 1935 р. т. є вже тоді, коли багато вдовиць відійшло з плачем з консistorської канцелярії, що їм нічого не належить з похоронного фонду, бо покійний муж чи батько не належав до „похоронного фонду“...

Тому тепер щойно підбігають щораз нові члени, бачучи наглядні користи з такої харитативної асекурації. Так! Але що зробити з попередніми вкладками за попередно померших членів? Цеж несправедливо було б, якщо одні священики, повіривши в хосенність отсеї харитативної акції, як добрі мужі, батьки і кормителі своєї родини нехайно приступили до неї, а другі щойно в останньому часі.

Але багато священиків, що хотіли б приступити, стримуються тому, бо всім новоприступившим каже управа фонду заплатити за всі случаї смерти від початку існування фонду. А що цих случаїв смерти було досі 54, то помножім це число через три золоті, то дасть квоту 162 зл. і тільки повинні б усі новоприступаючі священики, висвячені перед роком 1932 (заснування фонду) заплатити, якщо мали б користати з нього. А що стош істьдесять і два золоті нині великі гроші, хочби їх мав священик сплатити в ратах по десяти золотих (крім біжучої місячної вкладки по 5 зл. або по 3 зл. від кожного випадку смерти), то багато членів давного довгу не сплачує, або відтягається від вступлення в члени і лишає родину без заосмотрення.

На мою думку, цю справу далось б розв'язати в цей спосіб: Нехай вступають всі в члени похоронного фонду без вирівнювання давніх вкладок, але в разі смерти їм відтягнеться від квоти, яка буде виплачена всім іншим членам, які від початку заснування вписані, така квота, яку саме ті основоположні члени вплатили.

Однак ця постанова повинна обов'язувати лише якийсь перехідовий час, н. пр. три місяці, щоби це не доводило до надуживань. Хтось н. пр. вже хорий, (досі не вплатив ні сотика), бачить, що зле і смерть вже острить

нізації. „Учительська Громада“ дає 700 зл. посмертної підмоги родині помершого члена, а „Товариство Взаїмної Помочі Учителів“ дає 2000 зл. підмоги. Квота зависима від числа членів, не дала б так скоро означитися, а саме через неналаднане діловодство по деканатах, як то було з попередніми випадками, де отець декан цілий рік не предкладає спису вплачених вкладок і через те й вдовиця з його деканату з його вини не дістала підмоги.

тупу косу, а добре б було, коли б родина взяла по смерті готівку понад 2000 зл., хочби поменшену о незаплачені від початку існування фонду вкладки (тепер н. пр. 162 зл.); вписувався б в останній хвилі і мав би право полишити родині гарну квоту по заплаченню навіть лиш 3 зглядно 5 золотих. По скінченню цих трьох місяців можна б було вступати в члени ще через три дальші місяці по вplatі готівкою 162 зл.; а опісля мали б право вступити до цього фонду лише новоординовані священики.

В такий спосіб повставленій справі для старших священиків, що є поза 46 роком життя, є це асекурація на правду корисна, бо ніодна асекурація їм не прийме за оплатою 60 зл. річної премії.

Тому, що цей фонд щойно основується і йде про те, щоби як найбільше членів стягнути, зробити цей фонд популярним і конечно, можна б нераз і прийняти до нього навіть найстарших священиків, якщо лише заявили б найдальше до трьох місяців охоту до нього приступити. Ба! що скажу? Навіть інакше неможливо зробити, бо на 740 дотеперішніх членів є багато вікових священиків, яких управа фонду без ніякого застереження вже приймила і вони свої вкладки досі точно вплачували, тому годі їх тепер виключати від добродійства цієї харитативної акції.

Такий привілей для старших священиків належався би їм також тому, що він був би злучений з користю для молодших священиків. А це як? А це чому? Бо поділім священиків у віці від 25—45 літ і на священиків від 45—75 і більше літ, то побачимо, що їх майже буде по половині. Якщо старші священики були б виключені від цієї харитативної асекурації, то лишилося б около 350 священиків молодших, які складали б по 3 зл. від випадку смерті й тоді премія не виносила б 2000 зл., тільки найвище 1000 зл. А зрештою щоденний досвід каже, що ніхто, навіть новоординований священик, не є певніший свого життя, як старий, осивілий в службі Христовій душпастир. Це вже є воля Божа, а не людська калькуляція.

Коли б однак хто таки мав ще які заміти і на підставі рахунку правдоподібности й асекураційної техніки противився б припинанню старших священиків на рівних даних з молодими священиками, то можна б ставку старших священиків збільшити, здвоїти, піднести до 6 зл. від випадку, або 10 зл. місячно, але це дуже утруднило б діловодство, калькуляцію з виплатами висоти премій і відстрашувало б багато старших священиків приступати в члени.

Натомісць зовсім раціональним признавби я домагання молодших священиків, якщо б вони платили вже трийцять літ свою ставку до похоронного фонду, щоби їх по трий-

цятьох роках звільнити від дальшого плачення. А то на якій основі? Бо вони заплатили вже 30 разів по 60 зл. т. є. 1800 зл. без відсотків, а що посмертна премія виносилася б правдоподібно довгий час по 2000 зл., то вони вже свою премію виплатили вповні. Коли б вони померли вже н. пр. як ювіляти, то та їх ставка 1800 зл. ще процентувалася б через 20 ліг. А звідки взялося б тільки грошей на оплату случаїв смерті, якщо тільки священиків по 30-ох літах перестали б платити? Тут прийшовби в поміч резервовий фонд, який по 30 літах давав би показну квоту, яка сама оплачувала б ставки за тих, що платили через трийцять літ.

Може то й недокладно викалькульований рахунок правдоподібності і може треба було б час плачення премій продовжити на 40 літ, щоби процент від вплаченої квоти покривав вкладки позасороклітні; але мені здається, що кожний з членів посмертного фонду згодився би платити таку „премію за довге життя“, щоби лиш міг ще живим для своєї рідні працювати. Атже в асекураційних товариствах, коли хто асекується на пережиття, то нераз, коли Господь поблагословить кого довгим життям, хоч така посмертна ставка є менше від доживотної (яку побирає ще сам обезпечений), обезпечений грубо переплачує ту ставку, яку возьме його родина по смерті. Дай Боже кожному переплатити свою полісу!

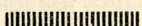
Це є основні думки такої нашої харитативної асекурації, і як з цих стрічок, а також і з трилітнього досвіду ясно показується, є це на правду дуже гарна думка і дуже хосенна інституція. Вона потребує лише: а) масового членства всіх священиків; б) стягання вкладок консисторською канцелярією, і 3) стало означеної щомісячної вкладки; 4) зміненого, проглядного, ясного діловодства, яким не можна обтяжувати вже безмірно обтяжених працею священиків, а треба б поручити ведення книг окремим діловодчикам, які за якоюсь означеною ремунацією вели б книги „посмертного фонду“, щоби можна кожної хвили зорієнтуватися, скільки є членів фонду? Скільки є готівки (на книжечках і льокаціях) в касі? Скільки вже і в якій висоті виплачено премії членам родини?

Треба б основно змінити дотеперішнє діловодство, завести поазбучну картотеку (не деканальну, — бо священики переходять від деканату до деканату і витворюється хаос у веденню книг). Касові книги мусіли б бути ведені окремо від книг вдовичо-сирітського фонду, а тимбільш окремо від консисторських касових книг.

Але я вже входжу в подробиці діловодства цього фонду. Та не дивно, бо від цього я й вийшов і це властиво

я мав зробити з поручення комісії вдовичо-сирітського фонду: приглянутися недомаганням отсього фонду. Недомагання ці уступлять, якщо піде цей фонд по лінії поставлених мною повищих чотирьох постулатів. Та всетаки мої слова не є ще остаточним вислідом наших розважань над поправою недомагань цього фонду, а отсю статтю прошу уважати як дискусійну, підготовляючу найближчі загальні збори Вдовичо-сирітського фонду, до якого цей посмертний фонд є прилучений.

Не хочу тут зовсім торкатися цієї вже нераз вентильованої квестії, чи не добре булоби фонд цей прилучити до Тов. св. Андрея, яке якраз має такі цілі в своїх статутах, бо останні Загальні Збори Вдовичо-сирітського фонду вирішили орудування „посмертним фондом“ лишити при собі. А духовенству це вже буде байдуже, в чиїх руках буде цей фонд, якщо лиш буде він добре ведений і добре впорядкований.

3 голосів преси

Книжка о. Пл. Мартинюка ЧСВВ. п. з. „Неподільне серце священика в службі Бога і Церкви“ в освітленню чужинної преси.

Книжка о. Плятона Мартинюка ЧСВВ, що вийшла перед кількома місяцями з друкарні ОО. Василіян в Жовкві, і що має вже відому передісторію, викликала серед нашого духовенства і світського громадянства прикре вражіння. Передусім заскочила всіх поява згаданої книжки *саме тепер*, коли болюча справа celibату нашого духовенства трохи притихла і коли загалом відносини на релігійно-церковнім відтинку нашого національного життя поправляються та консолідуються. Поява згаданої книжки насуває мимохіть думку, що комусь дуже на тім залежить, щоби боротьба в нутрі нашої Церкви і далі велася та ослаблювала наші творчі сили, так дуже в нинішніх часах потрібні. Ми далекі від цього, щоби Шан. Авторови такий мотив підсувати і він напевно такого наміру не мав, але справа проти його волі бере такий оборот.

Про книжку о. Мартинюка не було досі в українській пресі ні одної глибшої й основнішої рецензії, саме тому, що пишучи рецензію, муситься знов розогнювати рану нашого церковного організму, яка поволі зачала гоїтися. Пишучи таку рецензію, треба би написати полемічний трактат, а це в нинішніх часах і недоцільне і з ріжних оглядів небажане.

Тому Шан. Читачам „Ниви“ цікаво буде прочитати, що про книжку о. Мартинюка пишуть чужинці. В виленському двотижневику „Przegląd Wileński“ ч. 22—23, з 19. XII 1935, появилася стаття — рецензія на згадану книжку п. з. „Dokoła celibatu“ під криптонімом „Grek“. Для орієнтації подаємо, що автор статті це мабуть один із визначних латинських священиків (отже безженний).

Подаємо статтю в цілості, без ніяких скорочувань.

* * *

„В перших повоєнних роках — пише Автор — розгорілася у львівській провінції гр.-кат. обряду гостра пресова полеміка в справі целібату. Здавалося, що вона в останніх роках якось пригасає, аж тут вийшла цього року книжка василіянина, о. Плятона Мартинюка: *Неподільне серце священика в службі Бога і Церкви* (Жовква 1935) і згадана справа розгорілася знов, цим разом мабуть уже на довший час.

Ось тут хочемо обговорити важніші і цікавіші уступи цієї книжки, бо квестія целібату цікавить нині також і в нас досить широкі круги католиків, тому що вона не є виключно квестією церковною, але теж суспільною і моральною. Автор обговорюваної книжки університетський товариш пишучого отсі стрічки. Тому ясно, що ніодна критична заввага, а їх тут мусить бути доволі, не буде мати на оці особу автора, а виключно тільки саму проблему, таку в нинішніх часах для гр.-католиків незвичайно актуальну.

*

Поставмо передусім запит: чи книжка о. Мартинюка була під сю пору потрібна? Думаємо, що зовсім ні. Студії і розвідки на тему целібату, річ ясна, потрібні, але гр.-кат. Церква має вже нині значний гурт безженного світського духовенства, який заєдно росте, і це в першу чергу якраз його завдання — узасаднювати життям, словом і пером цінности і користи целібату. Скаже хтось: нема заборонених тем, йде лиш про те, щоби ясування було властиве. Тому признаючи авторам хочби і найширше право довільного вибирання тем, треба тямити, що тематика має теж свої норми і вимоги. Що сказав би н. пр. монах, коли б так світський священик, що з природи річи стоїть далеко від монашого життя, вимушує працю на чужу йому тему, ось н. пр.: *Як повинен монах розуміти і практикувати т. зв. культу* (= самообвинувачення себе із зовнішніх провин перед настоятелем монастиря), даючи до цього ще й піднаголовок: *підручник для мужеських монастирів?* Монахи прийняли би недобре такий вчинок світського співбрата.

Нехай же також зволють самі зрозуміти, яке вражіння мусить зробити книжка о. М. на жонатім священику, якщо він інтелігентна людина і шанує свій стан. Для книжки, про яку тут говоримо, не маю і не знаю кращої назви, як *василіянський диктат* для світського духовенства. Про це-лібат гр.-кат. духовенства висказався папа Пій XI осьтакими словами: *In hanc delicatissimam materiam nunquam me ingeram!*... Ідеалом повинна тут стати не субординація світського духовенства монашому, але *координація* обох.

Метафоричний наголовок цього твору, що бє на почування, не може ніяк закрити факту, що маємо тут діло із відомою медвежою прислугою для справи введення до гр.-кат. Церкви обовязкового цілібату.

Перед хвилею назвали ми ефектовний наголовок книжки радше метафоричним. *Неподільне серце священика...* звучить без сумніву гарно і велично та добре надається для гасла. Однак це тільки метафора, бо живучи на землі, кождий чоловік вже засуджений, і то якраз самим життям, *на поділи*, яких ніколи не вдається йому вповні виминути. Однаково це-лєбс, як і чернець, є тут поділені, нераз навіть таки дуже! Якраз поділені вони не деінде, тільки *в серці*. Деяких поділів навіть позитивно хоче від сотворіння сам Творець — Бог, стверджуючи це релігійними санкціями. Добре, якщо сам наголовок книжки спонукує читача до величнього напрямку, але правні норми, так як математика, вимагають точности. Тому теж всі метафори криють у собі деякі небезпеки.

Один із найбільших блудів книжки о. М. це невмісне і вперте оперування поняттям і термінами, як: *щастя, щасливий...*, що їх заєдно намагається вязати із цілібатом, так начеб вони були його конечним атрибутом. Тимчасом дуже суб'єктивне поняття земського щастя не йде вслід ані за це-лєбсом, ані за священиком жонатим, ані за монахом, ані врешті за ніяким іншим станом. Не будемо тут рішати, хто щасливіший: парох чи лікар, монах чи аптикар... Відомі є вправді в Римі: *Commissio Biblica*, *Commissio Liturgica*, істнувала до недавня й сумної памяти: *Commissio pro Russia*, але ми глибоко переконані, що мимо великого впливу монаших чинів у Ватикані, не впадуть там ніколи на думку покликати до життя анальогічну інституцію, яка називалася б *Комісією для дефніювання поняття щастя* поодиноких людей на цій долині сліз... Цей капітальний хаос понять, що вється через цілу книжку о. М., повстав мабуть із просто незрозумілого у філософа і теольога помішання двох річей *beatitudo* (надприродне і вічне щастя, або його передсмак) і *felicitas* (земське щастя). Хіба ж богата і гарна українська мова зовсім їх від себе не відрізняє?

Дальше говорить автор про *завязятих ворогів і світлих*

оборонців целібату. Буває й так, але буває часом також інакше, а навіть навпаки. Тому не вільно про всіх противників целібату говорити ричалтом, що вони є теж і його ворогами і що нема між ними людей ідейних, які горячо любили би Церкву. Так само і серед оборонців целібату бували і часто бувають святоші, карієровичі, підхлібники, лизуни. Відомий теж факт, що дівицтво тіла не все йде в парі з дівицтвом духа і навпаки. Мимо цього, о. М. розмістив світла і тіні так, як давні протестантські малярі, які на своїх малюнках поміщували Лютра звичайно близько вікна, через яке падав сніп сонячних лучів, а його суддів-кардиналів малювали в темному куті судової салі, завдяки чому бідолахи багато тратили на вигляді.

В книжці о. М. говориться про стид, що його деякі функції тіла в людях звичайно викликають. У відповідних уступах (розділах) дуже живо відчувається, як дуже пригоди-лась би авторови поважна наукова праця про історію стиду в людському роді. А що такої книжки ще нема, або автор не мав її під рукою, тому й висказав він низку занадто аподиктичних тверджень, що їх належить брати критично. Атже ж у цій ділянці ще так багато річей умовних! Належить теж прецизійно відрізнити, скільки в почуттю стиду міститься бажання ізоляції, замилювання до інтимності... Також абсолютно не дасться усталити, що штука панування духа над тілом становить *non plus ultra* людської честі і гідності, бо тоді недосяжні під цим оглядом індійські факіри мусіли б стати для нас найвищим зразком до наслідування, чого зовсім певно о. М. на думці не мав.

Оборонці целібату люблять нині нарікати передусім на закидуваний їм неслухно брак пошани для подружжя. Навіть обиджуються за се. Цей закид можна і треба в цілій повні поставити і піддержати відносно о. М., який вправді старається писати обережно, але мимо всего пише так, що якраз засадничий тон зраджує цей брак пошани. Бо французька приповідка каже, що *тон творить пісню*, а не тільки самі слова. Монах, світський безженний священик, питомець духовної семінарії... скільки вони можуть розуміти з тайни подружжя?! А якщо так, то вже сама второпність наказує їм бути здержливими в осудах і не видавати їх все на некористь гідності подружжя. В. Розанов посвятив цілий том цій, так мало ще прослідженій сфері життя (*В мірї неясного и неръшенного*), а наші ченці все знають і все розуміють своєю ніби непомильною інтуїцією!

Немає двох думок, що навіть поганська старина в кращих часах хилила чоло перед достоїнством дівицтва. Говорила ж: *Божим страхом і чистотою дівиць стоять держави*, хоч містилася в тому одночасно і журба якраз за майбутні покоління, матерями яких стануть згодом ті, вихо-

вані в чистоті, дівиці. Направду належить нині жалувати, що ціна дівицтва так дуже впала. Померший поет Ейсмوند потвердив цей стан справи двостихом:

*W szesnastym wieku w Polsce wyginęły sobole,
Kiedy wyginęły panny — o tem milczeć wole.*

Сучасна людина бридиться і живо реагує на всяку нездорову пересаду в ділянці моральних норм, бажаючи врешті почути нові узasadнення давніх правд. Нині Павлові слова: *Хто без жінки, журиться про те, що Господне* звичайно пригадують світським (мірянам) віддавна добре знані їм типи целєбсів, що однак сидять по самі уши в найзвичайніших матеріальних інтересах, а саме скупарів, торговців, грошолюбів... з одного боку, а ідейних жонатих лікарів, християн і жидів, готових днем і нічю відірватися від жінки і дітей, щоби піти до *зафазливо* хорого пацієнта, з другого. Чому ніхто з оборонців целібату не чує того, як кричить сама дійсність у відповідь на їх вирозумовані аргументи! Св. Павло, річ ясна, говорить і пише правду, але не кожний целєбс має моральне право так безцеремонно ховатися і прикриватися згаданими словами великого Апостола, якщо не хоче виглядати так, як поперебирані за духовних звірята на ілюстраціях Кавльбаха до *Reinecke Fuchs*.

О. М. зовсім і то таки зовсім зігнував те, що всі люди різняються між собою під оглядом полових диспозицій, будьто природних, будь теж набутих. Тому не вільно упрощувати собі завдання і трактувати загалом всіх однаково. Та ж навіть сучасна наука сільського господарства каже трактувати наче індивідуально кожду штуку худоби. Чи людська індивідуальність мала б вимагати тут менше узгляднення?! Так як серед жінок є *невижиті матері*, які в бездітнім подружжю переживають спражні муки і виродніють, попадаючи у різні збочення, — так теж і серед мужчин є *невижиті батьки*, і нема мабуть більшого нещастя, як такий невижитий батько знайдеться в такий чи інший спосіб у священничім чи монашім стані. Треба надзвичайних ласк, просто чуда, щоби він остав на дорозі чесноти, або не зійшов з розуму.

Придушений половий гін має дві дороги: сублимацію або конверсію (збочення).

Хай нам буде вільно навести один тільки приклад: Один целєбс н. пр. держить на приходстві сім котів, три голуби і одну галку, і кожду свобідну хвилю (має їх аж надто) проводить серед тієї прибраної родини. Як часом здохне йому кіт, кладе його на подушку, держить в помешканню кілька днів, вкінці несе сам у город, хоронить і садить на гробі рожі. Бувають ще гірші „celibatu mizerje“. Чи супроти цього (таких фактів є багато) можна із замкне-

ними на дійсність очима виводити соловейкові трелі, що целібат приносить завжди тільки солодкі і пахучі овочі?

Знаємо теж, що в монашій республіці на горі Атос, серед монастирських мурів, не вільно перебувати не лиш ніякій жінці, але навіть клячам, коровам, ослицям, козам і інш. самицям...? Який це страшно вимовний заказ!.. З цього видно, що целібат потребує відповідної почви, щоби був всилі видавати бажані овочі. В о. М. все це однак виглядає дуже просто і легко.

Навіть історії наших церковних провінцій знають деякі випадки, коли то сам єпископ дораджував і влекшував целібсови без покликання перехід до світського стану — *ad vota saecularia*, і то нераз одиниці здібній і вартісній. Відомі нам повоєнні зарадження Венедикта XV в справі звихнених військових капелянів італійської армії. Тому то в похвалах для целібату і дівництва повинен бути такт, міра, добрий смак, а крім цього завсіди дуже виразне підкреслення конечности природної диспозиції до такого життя. Сучасного чоловіка не потягнуть до целібату і дівництва такі назви, як ось дана матері монахині назва — *теща Бога*, навіть як би то були слова самого св. Єроніма. Релігійність повинна бути у своїм виразі критична, а в почуванні здорова. І тільки тоді сповнить своє завдання.

*

Є в книжці о. М. і скоки в минуле Церкви, де автор шукає за аргументами для своєї тези. І на ділі знаходить їх. Є сильні, але знаходяться і слабонькі. Наказуючи ученикам виректиса навіть матері, Христос памятає про свою матір, і то в дуже сердечний спосіб, навіть на хресті. Тому відносний текст не пересуджує ще целібату і не можна його уважати клясичним аргументом.

При тому виразно відчувається, як ще дуже нема наукового опрацювання історії Східньої Церкви. Передусім необхідно потрібне є синтетичне уняття її історії. З недостачі цього лінія історії подружжя духовенства і целібату на сході є не тільки зикзаковатою, але раз-у-раз вривається і трудно її в цілості зрєконструвати.

З цитованих в о. М. давних церковних конституцій довідуємося про цілий ряд річей, тяжких до зрозуміння не лиш для ляка. Возьмім н. пр. таку. Жонатий священик гр.-кат. обряду — заки приступить до відправлювання літургії — має старатиса перевести попередній тиждень або три дні в супружій здержаности. Гаразд. Але що має бідолаха робити, якщо у міжчасі випаде похорон і треба негайно відправити заупокійну літургію?... Тому треба думати, що цей припис не подає виразного наказу, а тільки якусь дисциплінарну директиву. Ось один із багатьох при-

кладів, як то життя справляє і злагіднює давні закони, що вийшли з монастирів і тільки там можуть бути зберігані. Загалом цілий спір довкола обов'язкового целібату відбувається на площині відвічного змагання негачії життя (*Lebensverneinung*) з його афірмацією (*Lebensbejahung*). У цей історичний перегляд розвитку науки про целібат вложив о. М. найбільше праці.

Виносячи безженність духовенства, автор не вагається твердити, що подружжя установлене в и к л ю ч н о на службу природі, для дочасного порядку річей і т. д., наче б воно не було для кожного віруючого тільки якимсь відмінним видом служби Божої. Христос не підніс до гідности Тайни ані їди, ані пиття, ані сну, а підніс тільки подружжя. Церква учить, що батьки, це *Божі помічники*, що діють в родині як заступники Найвищого Вітця. *Кому йде про релігійний характер подружжя, хай не обдирає його із цього первня*, бо це вода на млин ляїцизації людського життя! Незабутній Солойов говорив: *Честный бракъ — самая высшая форма современного аскетизма*. Годі знайти кращу і простішу дефініцію.

Нині, коли з усіх усюдів йде пропаганда, щоби подружжя одерти з його гідности і прикмет, належить робити все, щоби забезпечити цю криницю життя. Її ніщо не заступить, бо вона існує з Божої установи. У своїм задалеко посунутім мізогінізмі висказує о. М. у своїй книжці цілу низку поглядів, що стоять майже на рівні многих наших терціярок і девоток. Чого нам лучитися духово із цим елементом, коли сама Церква явно відступає нині у практиці щораз більше від дотеперішнього урядового мізогінізму і вкладає на рамена навіть молодих ще священників важку і доволі небезпечну працю — організувати у різноманітні товариства шкільні дівчатка, доростаючі панянки, матері, ба навіть старші жінки? Ще тому двадцять літ можна було бути пізваним до духовного суду за те, за що нині не один священник дістає похвали. Життя Церкви не стоїть на однім місці.

Історичну частину своєї праці закінчує о. М. словами, з яких видно, що передчасно вважає її повною так розмірами, як і змістом, так наче він весь історичний матеріал знаменито вичерпав. Тимчасом історія, як каже Henri Pirenne, є завжди тільки синтезою і гіпотезою. Досі знаємо її тільки з *доброго боку* (репрезентаційного, фронтового), але для пізнання цілоти треба би перестудіювати також і те, як виглядає історія із *злого боку* (від підшевки, від підвіря). Передусім у справі целібату таке всестороннє знання предмету необхідне. Коли ще до цього додамо неможність оперувати у цій справі якоюсь можливою до справдження статистикою, то побачимо, які слабкі історичні підстави обговорюваного питання.

Цю недостачу о. М. хоче вирівняти своєю вишколеною діалектикою, так начеб вона сама могла вистарчити в дуже скомплікованій квестії, де до голосу повинен теж прийти психолог, психіатр, невролог... Ця питома, не так льогіка, як радше якась своєрідна льогіцистика ціхує цілу працю о. М., головню ж її полемічну частину, у якій автор обговорює важніші труднощі по черзі і — як йому здається — убиває закиди проти безженства духовенства. Супроти визначно полемічного характеру книжки є в ній особливо не на місці всі чисто суб'єктивні вискази, як напр. (при писанню) *чули ми особлившу поміч Божої ласки, випрошену нам молитвами побожних душ, або: і справді при Божій помочі, пізнали ми і впевнилися, що так у дійсности є*. Та не туди дорога, щоби переконати когось! При аргументації не вільно уживати таких тріків. Те переконання міг собі автор заховати для свого приватного вжитку, чи для своїх співбратів-монахів, які бють сьогодні у великий пропагандивний барабан, рекламують і перереклямовують цю книжку. Для неї роблять вони рекламу навіть з куртуазійного письма папського секретаріату стану, що прийшло з подякою за жертвований св. Отцеві примірник.

О. М. має справжнє полемічне завзяття і дає йому волю у збиванню закидів. Противників посуджує деколи о злу волю, відкидає таку очевидну польсько-латинську руку в історії рішень Львівського Синоду (1891), яка виявилася в тім, що коректу тих рішень довершено поза плечима Синоду (до чого ж тоді був потрібний цілий Синод? Чи не краще вже було погодитися на те, що одна точна рішень не дістане апробати Риму, ніж уживати таких хитрощів і т. д.

Висунене вже в заголовку книжки гасло неподільности серця священника ще дуже багато разів вертається під перо о. М., а це дає і нам право сказати врешті: *Признайтеся і ви, монахи, хоч раз до поділів, що їх життя на світі вносить у ваші серця*. А саме до поділів, що пливають з метушливого адміністрування монастирськими добрами, з жадоби побільшувати монастирські фонди, з безустанної емуляції з іншими монашими згромадженнями і світським духовенством, із сумного положення когось із родини і до багатьох інших, що їх тут не буду наводити. Чи не краще сказати світови просто: погоджуємося радше на всякі інші поділи, ніж на той, що випливає із подружжій звязи. Отже навіть на поділ священничого серця між Богом і грішми, оборою, стайнею, псярнею, папугою, чи я зрештою знаю, з чим, абсолютно виключаємо тільки поділ серця із жінкою. Як же то часто буває на селі, як такий священник з *неподільним серцем* біжить кожного ранку, як тільки встане, ще перед св. Літургією, на т. зв. господарське обійстя до своїх любимох коней, корів і свиней, і поринає із справжньою

батьківською дбайливістю у всі радощі і смутки своєї за-городи!... Буває нераз і таке, що *сучка księdza proboszcza* в цій особливій єрархії вартостей займає почесніше місце, ніж жінка, яку такий „слуга Бога і Церкви“ уважає деколи за... *шнурок (стричок)*, на яким *діявол тягне душу мужчини до пекла* (Пшибишевський). Супроги цього, що оборонці жонатого духовенства покликуються часто на добро народу, а саме з огляду на продукування ним інтелігенції, о. М. як і в інших випадках, подає тут просту рецепту: *Треба віру мати*, а інтелігенція знайдеться. Гарно. Чому ж однак монахи, мимо обітів досмертного убожества так ревно дбають про земські добра і так уміють ходити коло своїх дочасних інтересів? *Треба віру мати!*, а решта додається.

Щоби знеохотити до священничих подруж, о. М. наводить декілька образків відомої галицької біди, що її мусять нераз терпіти родини гр.-кат. священників. Отже: брак засобів на формування дітей, недостача комплекту гардероби в їмостей, нужда вдів і сиріт по священниках... Певно, що те все сумні речі, але чи вони насвітлені на правду об'єктивно? Скільки ж то нині біди також і в урядничих родинях, серед емеритів!... А також серед латинських священників на лихих парохійках, де там по заказаних дірах!... — Всюди таке. Але рівночасно відомі й інші факти. Ось латинські целєбси з Литви і Білорусі, що перебували цього року на лікуванні в Щавниці, просто подивляли вибагливі стрси кількох жінок гр.-кат. священників, що перебували в живці, підчас проходів в живцевім парку. Розуміється що сей достаток не може рівнятися із званою заможністю численних ще священників в Познаньщині і на Поморю, які могли б собі дозволити ще не на такий люксус.

Незгода у священничім подружжю мусить особливо прикро ділати, але теж неустаткований характер священника чи його матері, сестри або братової створює нераз непорозуміння на приходстві і дає парохії злий приклад. Не тільки жінка і діти наражені на деяке занадто близьке відношення до священничого достоїнства батька, але теж і дяк та решта церковної прислуги, яка знає свого пароха при престолі, але теж знає його і в *пантофлях*. Це явище має дуже широку скалю. Та життя домагається того, щоби держати службу і ніхто розумний не буде занадто числитися з тим, що в наслідок того священник більше буденніє.

Нема католицизму *in abstracto*, знаємо тільки латинський (римський) і грецький (східний) католицизм. Тому о. М., висуваючи такі поняття, як *католицьких засад, католицької дисципліни...*, не шукає їх у синтезі заходу із сходом, але поміщує їх виключно тільки в орбіті латинського обряду! Тут насувається дуже важна проблема: *інкорпорація чи унія?* Чим були у своїй суті Берестейська Унія і чим має бути ця майбутня?...

Два рази повторює о. М. у своїй книжці слова папи Венедикта XV: *Ніколи до того не дійде, щоби Апостольський Престол зніс або злагіднив закон церковного цілібату.* Кождий католик повинен прийняти ці слова з великою пошаною, бо хоч вони не становлять ще ніякої догми, та означають під теперішню пору відношення Церкви до цієї важної точки сучасної церковної дисципліни. Правда, будучність Церкви невідома докладно навіть самому папі. Булоб наглядним догматичним блудом твердити, що Церква могла б знести бодай одну із своїх догм. Хочемо тут пригадати характеристичну історію одного церковного припису, який довго існував, маючи сильну опору в книгах Нового Завіту. Маємо на думці наказ, що сягає до апостольських часів, щоби жінки не входили до церкви з непокритою головою. І щож із ним сталося?! Ось нині домагаються його зберігання лиш дуже нечисленні диваки, а загал духовенства перейшов виразно до порядку над цим старовинним приписом і ніхто про це не веде ніякого спору. Були й інші церковні приписи, получені навіть з санкціями, а нині тільки дослідник церковної минувшини стрінеться часом із цими мертвими пам'ятниками давнього законодавства. Хто н. пр. міг би був перед роком сподіватися, що Церква дозволить відправляти торжественні богослуження за душі померших у схизмі? Вистало одного слова Пія XI, висказаного по смерті короля Югославії Олександра I, щоби інакшу практику двох тисячоліть перекреслити раз на все!...

*

Нині така воля Церкви, щоби цілібат був і ніхто не думає ломати копія за його знесення. Кріза створює для нього якраз пригожу конюнктуру. Однак присяжні оборонці цілібату повинні глядіти, щоби своїми не зовсім добре обдуманими аргументами не понизити нині в нічому ані святости подружжя, ані жіночої гідности. Невелика це вправді потіха, але потіха, що в цій справі зле аргументують не тільки в нас, але навіть і в Німців. Ось недавно читали ми у львівській *Новій Зорі* гарну вязанку німецьких думок про цілібат, з яких одна мала ось який зміст: Високих луків кольонської катедри не створив би ніхто інший, тільки безженний священик.... А небосяжні піраміди будували якраз фараони, що мали сотки жінок і наложниць, тому може многоженство є також добре?... Ось один приклад із багатьох, як наівно аргументується за цілібатом супроти сучасних людей.

Закінчу віщими словами бл. п. еп. Кеттелєра: *Можуть прийти часи, коли християнська родина буде мусити сповняти майже всі священичі функції*". —

*

*

*

Не входячи в дальшу полеміку, ми занотували лише спокійні висновки посторонньої людини.

X.

Нові книжки

ЩЕ В СПРАВІ КАТИХИЗМУ „БОЖА НАУКА“

(Відповідь на відповідь о. М. Лади)

Є собі люди, що люблять „балакати“ — як упреться, то буде повторяти те саме без кінця. В ч. 12. „Ниви“ з 1935 р. о. М. Лада повторив ті самі свої завваги щодо катихизму „Божя Наука“, які вперше були випечатані в ч. 10 „Ниви“ з 1934 р. Хоч Редакція, як мені відомо, непохочувала, о. Лада вперся — отже нехай йому буде.

1. О. М. Лада далі стоїть при своїм: „Нема 7 днів сотворення, але таки лиш 6 днів“. Аргументує текстом св. Письма і покликається на коментар Корнилія а Ляпіде. Міг ще покликатися на всіх Отців, котрі про се писали. Але св. Письмо каже, що ніхто не пришиває нової латки до старої одежі — а о. Лада власне так робить. Нехай о. Лада ясно поставити свою справу: чи він стоїть на становищі св. Отців та всіх коментарів св. Письма до другої половини XIX в., і з ними вважає „дні сотворення“ за дні в тиждні? Коли так, то слушне є його твердження, що є „таки лиш 6 днів сотворення“, 7-ий є „шабас“ (не —діля). Колиж о. Лада стоїть на новому становищі, котре в XXв. загально прийняте в цілій Церкві, то нехай не пришиває нової латки до старої одєжини, бо ціла одєжина пірветься. Якщо під „днями сотворення“ маємо розуміти різні фази світа в його двоміліярдворічній розвитку (числячи тільки вік нашої землі), то очевидно, що й остання, по біблій сема, фаза світа має таке саме право називатися „семиим днем сотворення“, як попередні називаються „шестим, пятим... днем сотворення“. Тоді біблійні „дні“ будуть палеонтологічними „віками“ — і тут нічого не вдієш, хочби 100 разів повторяв те саме (хиба коли хтось мішає старі поняття з новими). Щонайбільше можна би спорити про те, чи шкільним дітям у III—IV класі нормальної школи треба натякати про „геологічні віки“ землі, чи ні. Та писати так собі загально: „нема 7 днів сотворення, але таки лиш 6 днів“ — се непорозуміння.

о. Лада квестіонує моє твердження, що в сему дні, вже по появі людини, повстали всі відміни домашніх звірят, овочевих дерев і цвітів“. Поручаю йому перестудювати сю квестію, щоби переконався. Люди з диких форм виплекували домашні форми звірят, дерев і цвітів, а се зовсім не стоїть у суперечности з тим текстом біблій (1, 29—30), що його він наводить. Виплекування нових органічних форм з диких се для біології не є проста справа, бо напр. з осла не вдалось виплекати ніякої нової форми, а скільки є домашніх форм коня! Для заспокоєння о. Лади зраджу йому, що я зовсім не користувався латинським текстом біблій, але перекладом з єврейського оригіналу.

2. о. Лада обвинює мене: „о. Костельник підсуває мені, буцім то я ставлю на один ступінь святість св. Івана Хрестителя і пророка Єремії“. Та що ж зробити, коли о. Лада дійсно так робить?! В ч. 10 „Ниви“ з 1934 р. він написав: „Коли говориться про освячення св. Івана Хрестителя в утробі Єлисавети, треба було згадати вже для повноти і про пророка Єремію“. Чому ж „треба було“? Хиба тільки тому, що ніби Єремія так само був освячений перед своїм народженням, як Йоан Хреститель? Розрізнення між „ступнем“ і „способом“ освячення Єремії та Йоана Хрестителя, яке о. Лада робить у ч. 12 „Ниви“ з 1935 р., певно не промовляє за тим „треба було“, але саме проти нього. А вже якщо освячення Єремії не дорівнює освяченню Йоана Хрестителя, то пощо його в катихизмі наводити?! Власне до цього відніс я свої слова, „так ті речі Церква завсіди розуміла“, і цілком *gratis* ликує о. Лада, відносячи ці мої слова ніби до мого укладу думок, а в дійсності він сей мій уклад zdeформував.

Про Єремію у св. Письмі написано: „я тебе посвятив“, а коли написано, то я цього неперечу, ані не перечив. Але йде про ступінь сього посвячення. Без усякого сумніву треба сі слова брати у звязку зі слідуючими: „на пророка народам я дав тебе“, а не так *simpliciter*, як сказано про Йоана Хрест.: „і Святим духом наповниться ще з утроби матери своєї“.

Чи Єремії вже перед народженням був відпущений також первородний гріх, дуже сумніваюся — навіть проти всіх авторитетів, що їх о. Лада наводить (часом і численні авторитети ще не вирішують справи).

Свій сумнів основую на слідуючих мотивах:

а) Думка про освячення пророка Єремії перед його народженням не просякла з книжок (деяких) коментаторів св. Письма до життя Церкви, і нпр. пророк Ілія має в Церкві більшу славу як святий, ніж пророк Єремія. А колиб Єремія дійсно вже в утробі своєї матери був так освячений, що й первородний гріх був йому відпущений, то він у хорі святих мусів би був опинитися коло самого Ісуса Христа. Преч. Діви та Йоана Хрестителя. б) Старозавітні люди (і сам Єремія) не мали поняття про „первородний гріх“ у новозавітнім розумінню, отже як Єремія (а з ним і інші старозавітні люди) міг би був розуміти божі слова „я тебе посвятив“ у тому значінню, що через те відпущений йому також первородний гріх? А якби Бог тим хотів йому власне се сказати, то був би його повчив, про що йде. в) На тому місці, де приходять сі слова в Єрехії, дуже вибивається поетичний паралелізм: „Скоріше, ніж я тебе сотворив в утробі, я тебе знав; а скоріше, ніж ти вийшов з утроби, я тебе посвятив — на пророка народам дав я тебе“. Гіперболя, метафора в поезії звичайна р:ч. В єврейському оригіналі

не було ніяких інтерпункцій — отже о. Лада самовільно каже, що ніби я „самовільно“ дав тут павзу, замість протинки, бо всі герменевтичні мотиви тут кажуть, що теж „на пророка народам дав я тебе“ се тільки „розв'язка“, пояснення попередніх слів „я тебе посвятив“.

3. Що о. Лада пише про Мойсея, се таки уперте „*lagi fari*“. Він признає, що Мойсей при водах сварки прогрішився сумнівом проти Бога, який, як пише, „се одна одніська провина Мойсея, а ніякої ворохобні, чи бунту не було“. Та се так о. Лада собі думає, а св. Письмо виразно характеризує сей сумнів Мойсея як ворохобню: „тому, що ви (Мойсей і Арон) були відпорні мому слову при водах сварки“ (4 Мой. 20, 12 і 24; 27, 14), „тому не введете народу до землі, котру я йому дав“. А бути „відпорним“ божому слову — чи се не ворохобня проти Бога? Перший ступінь ворохобні і її жерело се непослух; а коли хтось грішить відпорністю супроти божого слова, чи се не є непослух супроти Бога? Св. Письмо виразно дає знати, що сей сумнів Мойсея се його захитання у вірі, отся його відпорність супроти божого слова була навіть назверх видна і ще й побільшувала зворохоблення народу: „і не посвятили (прославили) ви мене при водах перед їхніми очима“ (Мой. 27, 14; 20, 12). Що Мойсей деінде нарікає: „І загну́вався на мене Господь задля вас“ (5 Мойсей 1, 37; 3, 26) — сього ніяк не можна так розуміти, начеб сам Мойсей зовсім не провинився. Бог нікого задармо не карає, ані Мойсея задармо не покарав. Мойсей тут зовсім не думає очищувати себе від провини, тільки стверджує, що він грішив задля народу, бо його захитанію в вірі і сам Мойсей на якийсь час „заразився“, підляг їй.

4. о. Лада твердить, що „нема анальоґії“ між постом на Святий Вечір перед Різдвом та перед Богоявленням. А чому ж на Святий Вечір перед Богоявленням є строгий піст? Тільки з тих самих мотивів, задля котрих є строгий піст також на Святий Вечір перед Різдвом. Чи давніше в нас через цілу „різдвянку“ так строго постили, як на Св. Вечір — се о. Лада мусів би щойно доказати (а певне, що недокаже). Але невже дітям можна в катихизмі переповідати всю історію постів?! Якщо Святий Вечір перед Різдвом у катихизмі зачисляємо до Різдвянки то або взагалі не буде згадки про строгий піст на Свят-Вечір перед Різдвом (що було би просто немудре), або треба би поіменно виріжнити сей день з його постом — а тоді піднесеться одностовний характер сього постного дня. Отже до чого придалася ціла „війна“ о. Лади?

Про інші речі, що їх наново „форсує“ о. Лада, не вважаю за потрібне ані згадувати.

о. Г. Костельник.

Важне для ОО. Катихитів. Біблійна історія стала від часів введення Монахійської методи в дидактику релігії, основою навчання науки релігії. На біблійній історії опирається навчання катихизму, як це бачимо на недавно виданій „Божій Науці“, підручнику, зложенім ординаріятською комісією під проводом Преосв. Івана. Коли однак біблійна історія має бути навчана розумно і лишити по собі трівкий слід в умах школярів, не може бути навчана без доброї географічної карти. Дитина в класі третій, четвертій, а навіть і другій, обізнана трохи з картографією, не обійдеться без доброї карти Палестини. Вона, глядачи на карту, краще зрозуміє події, про які вчиться. На жаль, оо. катихити не доцінюють цього важного засобу навчання, яким є добра карта Святої Землі й оповідають дівторі про події, які відбувалися по історичних містах Старого і Нового Завіта, не показуючи ніразу доброї карти цих святих місць.

Тому добре зробило видавництво „Наша Майбутність“, що видало малу карту біблійної Палестини, бо в цей спосіб усунеться браки таких карт по наших школах. Карта вийшла у вимірі 1:1.350.000 з українського літографічного заведення „Унія“ у Львові і виконання її зовсім не уступає таким картам, виданим за границею. Побіч головної карти Палестини є ще в кутиках дві малі карти, а саме: карта Єрусалиму в часах Христа і карта повороту Ізраїльтян з Єгипту. Автором карти є м-р. М. Кулицький, абсолювент ягйлонського університету в Кракові і автор карти львівської Архиепархії, розісланої Митрополичою Канцелярією всім парохіяльним урядам. Карта дуже точна, може задовольняти, як на потреби вселюдних або й середніх шкіл.

Та як кожне людське діло, має вона і свої хиби. І так за хибу вважаю відзначення дванайцятьма красками розміщення дванайцяти Ізраїльських поколінь. Воно ще як на карту до подій Старого Завіту можливе, але в карті на Новий Завіт ми воліли б мати лише карту в трьох красках на Юдею, Галилею, і Самарію, як це було на деяких картах, бо розміщення поколінь не відграє тут ніякої ролі — Рівнож за хибу карти вважаю, що Середземне Море, Мертве Море та взагалі води не означені синьою краскою, а поземими лініями, бо картографія навчила нас видіти воду все в блідосиній красці на карті. І так і діти навчені по школах, — тому буде їм тяжко на цій карті зорієнтуватися. Сталося це очевидно тому, що треба було ізраїльські покоління різними красками малювати.

На всякий спосіб ця карта придасться священикам-катихитам і питомцям до їх студій над біблійною історією, тимбільше, що низька ціна 30 сот. дає змогу її набути навіть біднішим школярам, чи питомцям. Дістати її можна в редакції „Українського Юнацтва“ Львів, вул. Петра Скарги ч. 5.

о. Юліян Дзерович.

Всячина

Нова папська енцикліка. Під датою 20. грудня 1935 вийшла нова енцикліка Св. Отця Пія XI про священство під наголовком „Ad catholici sacerdotii“.

Початок ювілейних свят у честь Преосв. Митрополита Андрія. На підставі зарядження Генерального Вікаріату Митр. Капітули, підписаного Преосв. Іваном і Преосв. Никитою, початок ювілейних свят у честь Митрополита-Ювілята установлено на день 16. січня ц. р., тому що в п'ятницю 17. січня припадали Царські Часи перед Богоявленням і по приписам обряду нема св. Літургії. В день 16. січня всі священники АЕпархії відправили благодарственну Службу Божу в наміренню Ювілята та виголосили відповідні проповіді, у яких змалювали постать Великого Митрополита та візвали вірних зложити Ювілятові свої „сердечні побажання-молитви перед Престолом Всевишнього, благаючи в Бога всіх небесних благодатей“. По Службі Божій відспівано „Тебе Бога хвалим“, а в 12 годині в полудне було чвертьгодинне радісне дзвонення у всіх церквах Архиепархії.

Крім цього оба Преосв. Владики подали дальші зарядження до духовенства, зв'язані з ювілеєм Митрополита.

У Львові відсвятковано початок ювілею дуже святочно. У всіх церквах відправлено торжественні Сл. Божі, у яких взяло участь багато вірних і молодь українських шкіл. Молодь української державної гімназії при вул. Сапіги була на богослуженню у св. Юрі, а учні другої державної гімназії при вул. Пекарській взяли участь враз з своїми учителями, з директором о. др. Залеським на чолі, у Сл. Божій в церкві Преображення Госп.

Службу Божу, що її служив о. кан. Садовський в со-служенню двох діаконів — стильово і по приписам нашого східного обряду — співав дуже гарно гімназійний хор. Прповідь до молоді про всенароднє святкування ювілею Найбільшого Архипастиря на митрополичім престолі Галицької Землі і Великого Провідника Народу виголосив катихит тієї гімназії о. П. Хомин.

Найбільше торжественно відбулося свято в катедрі св. Юра. В 9 годині рано відправив архиєрейську Службу Божу Преосв. Іван при співучасті Преосв. Никити і членів капітули. Глибоку і дуже гарну своєю формою проповідь виголосив о. др. Костельник. Церква була виповнена вщерть представниками всіх національних установ, шкільною молоддю (гімназія) і вірними.

В 12 годині в полудне заграли дзвони усіх львівських церков, а в митрополичій палаті зібрались представники духовенства, шкіл, установ, товариств і організацій, щоби

зложити поклін і побажання Достойному Ювілятові. Велика саля митрополичої палати була виповнена по береги представниками організованого громадянства.

Із стін гляділи здивовано митрополити й єпископи української Церкви, бо стільки народу і такого свята ще не бачили. На салі панував святочний, зворушливий настрій. В обличчю великанської 35-літньої праці для Церкви і Народу, що її виконав Митрополит-Ювілят, неодив з приявних робив із собою іспит совісти.

Хор питомців Духовн. Семинарії відспівав псалом „Хваліть діти Господа“, після чого від імени духовенства промовив тепло і зворушливо Преосв. Никита, ставляючи ювілята поруч найбільших діячів української Церкви і культури, що їх видала історія.

Хор заспівав гарний псалом „Услиши Господи молитву мою“, а після того від світського організованого громадянства промовив краснорічиво сенатор Павликовський.

По відспіваних многоліттях промовив із підвищення, на яке його винесено, сам Митрополит-Ювілят. Як колись Мойсей, так і цей Великий Провідник промовив до свого Народу сильно і натхнено, вказуючи на успіхи національної праці провідників та на перепони, що їх вона зустрічає на своїм шляху, та змальовуючи в душі майстерних словах трагедію свою і тих, які там, де „треба сліз і крови, можуть дати тільки слово, бесіду“. Вкінці підкреслив дуже сильно конечність жертви для високих ідей, хоч би це мала бути навіть жертва власного життя.

Промова Митрополита зробила на всіх могуче вражіння.

Йордан у Львові. Цьогорічний Йордан у Львові відбувся серед майже весняного тепла (в навечеря падав теплий дощ, а в саме свято було погідно і тепло) — дуже величаво. Величаву орхиєрейську Літургію відправив Преосв. Кир Іван в сослуженню 80. крилошан і трьох діяконів (по довгих літах перший раз у нас) в церкві Преображення св. Спаса, яку заповнили вщерть вірні, відпоручники наших установ і різні релігійні організації. На богослуженню була теж наша славна стигматичка Настя Волошин в товаристві двох сестер-монахинь, про що однак мало хто з людей знав. — Співав хор питомців Духовн. Семинарії. По богослуженню вирушив величавий похід на Ринок на водосвяття, куди зійшлися процесії усіх львівських церков. В поході співав хор питомців і грало дві орхесгри, Тов. „Зорі“ і Тов. „Волі“. Ринок був заповнений вірними по береги. Водосвяття при одній з керниць довершив Преосв. Кир Іван, після чого похід вернувся назад до церкви Преображення Госп., а Преосв. Владика кропив по дорозі свяченою водою вірних. Ринок і вул. Краківська аж до церкви були закосичені різнобарвними колірами церковних процесій і світлими

ризами духовенства та численної асисті і гомоніли співами і музикою.

На Марійській площі відбулося водосвяття для жовнів греко-католиків, що його довершив Преосв. Никита в асисті військового духовенства.

Реколекції у львівській Духовній Семинарії. В неділю 19. ц. м, (Богоявлення) зачались у львівській Духовній Семинарії 10 днівні реколекції для питомців. Науки виголошують відомі наші провідники реколекцій, о. др. Йос. Маркевич ЧСВВ, який дає реколекції в головнім будинку Дух. Семинарії, і о. Бахталевський Ч. св. Ізб. — на філії при вул. Супінського (Академічний Дім, де — як відомо — у цім акад. році примістився І рік питомців). В реколекціях бере участь біля 400 осіб (питомці, абсолювенти і деякі священники).

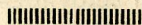
Унійний Конгрес на Велеграді. Чеське католицьке товариство „Apoštolát sv. Cyrila a Metoda“ (основником якого є м. ін. пок. архiep. Стоян) скликає на цей рік VII унійний конгрес на Велеград, що має відбутися в днях 15—19. липня. Цей конгрес мав відбутися ще в минулім році, але з причини католицького зїзду в Празі його відложено. Цьогорічний Конгрес сходиться із двома річницями: 1050-ою річницею смерті св. Методія, моравського митрополота († 885 р.) і 200 літнюю річницею посвячення велеградського храму. На Конгрес, якого праці будуть поділені на три секції — догматичну, літургічну й історичну, запрошено багато теологів і визначних унійних працівників зпоміж Словян та інших народностей. Запрошення дістали і деякі наші вчені богослови.

Польський церковний синод. Комісія польського Епископату постановила скликати цього року до Ченстохови Красвий церковний Синод Польщі. Хирівський кружок Тов-а ім. Петра Скарги ухвалив ще в 1934 р. резолюцію, у якій взиває всі Марійські організації і католицькі товариства в Польщі надсилати до Епископату прохання з підписами членів, щоби Епископат розпочав вступні приготування до беатифікаційного процесу Єзуїта Петра Скарги. Цього року припадає 400 річниця його народження.

Одночасно йде енергійна акція біля канонізації блаж. Андрея Баболі Т. І., що згинув з рук незєдинених в 1667 році, а краківський архiep. Сапега відправив 16. лютого в катедрі на Вавелі св. Літургію на інтенцію беатифікації королевої Ядвиги. З цією ініціативою виступив Союз Марійських Дружин учениць середніх шкіл в Польщі.

Польський Красвий католицький зїзд. В днях 20, 21 і 22. червня ц. р. відбудеться в Варшаві Католицький Зїзд, організований Католицькою Акцією. Поза торжествами на честь ювілею 50-ліття священства кард. Каковського буде він присвячений справам виховання молоді в родині,

школі і прилюднім життю. Одночасно із зїздом відбудеться І. зїзд католицької молоді (мужеської і дівочої) з варшавської архієпархії.

Загальні Збори Тов-а Св. Андрея у Львові

20. лютого 1936 відбудуться у Львові в салі „Бесіди“ Рутівського 22/І. пов. о год. 10 перед полуднем Загальні Збори Тов-а св. Андрея з таким порядком нарад:

1. Відкриття Загальних Зборів
2. Відчитання протоколу
3. Звіт Дирекції з діяльності Тов-а: а) організаційний
б) білянс
4. Звіт Контрольної Комісії, дискусія, уділення абсолюторії
5. Вибір Комісії Матки
6. Проєкт зміни Статута
7. Вибір 5 членів Надз. Ради на місце вильосованих,
5 заступників та контрольної Комісії
8. Внески і запити.

Коли о год. 10 перед полуднем не явиться число членів, вамагане до правосильности рішень Загальних Зборів, Загальні Збори згідно з §. 26 Статута відбудуться годину пізніше, а їх рішення будуть правосильні без огляду на кількість присутних членів.

В дни Заг. Зборів о год. 9. відправиться в Преображенській Церкві Службу Божу в наміренню Тов-а.

Під рішення Заг. Зборів прийдуть тільки ті внески членів чи Окружних Відділів, що будуть зголошені до Дирекції Тов-а на письмі в короткій сконкретизованій формі найдалше до 10 лютого ц. р; по прийняттю їх Заг. Зборами стануть вони обовязуючими постановами для діяльності членів та Органів Тов-а.

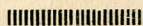
ПРЕЗИДИЯ НАДЗІРНОЇ РАДИ ТОВ-А СВ. АНДРЕЯ

о. Юліян Дзерович в. р.

Голова

о. Олександр Малиновський в. р.

Секретар.

Печатається за дозволом Митрополичого Ординаріату у Львові

Видає Бог. Наук. Товариство

Відповідальний редактор: о. Петро Хомин.

З друкарні „Бібльос“, Львів, Японська 7. Тел. 14-78.

НИВА

Часопис присвячений церковним і суспільним справам

Виходить раз у місяць в 2½ арк.
з проповідничим додатком
— в 1 арк. до кожного числа —

Передплата виносить 12 зл. річно,
півріч. 6— зл., чвертьрічно 3— зл.
для Америки 2'50 долари річно.

Адреса Редакції і Адміністрації: Львів, вул. Коперника Ч. 36
Чекове конто: 151.092

Велич священства у папській енцикліці

Чотирнадцятьлітня керма Христовим Кораблем, що її виконує теперішній Св. Отець, Папа Пій XI, виповнена у щерть великою, на правду історичної ваги і значіння, працею.

Згадати б тільки два найважніші моменти, вінчані успіхом: Католицька Акція, яка вливає у жили церковного організму свіжу кров та несе нинішньому, докраю зматеріялізованому і зляцізованому світові духове відродження і релігійно-маральну обнову, — та заключений у лютім 1929 р. т. зв. Лятеранський пакт, в якому усталено правно-державні взаємовідносини Апостольського Престола й італійської держави, створено незалежну папську державну одиницю-Місто Ватикан, і Папа — як суверен у державнім розумінню — вийшов із своєї дотеперішньої добровільної вязниці на волю.

В комплексі довершеної Папою праці ясніють діла, виконані і для Східньої Церкви, а з тім і для нашої Української Церкви, а ці діла свідчать найкраще про тісну єдність обох віток одної Христової Церкви.

Не меншу діяльність і подивугідну активність проявив Св. Отець і на полі пастирських листів та енциклік. Від хвили вступлення на Апостольський Престол видав Папа цілу низку енциклік (про виховання молоді, християнське подружжя, суспільні справи, реформу богословських студій, велич Відкуплення і ін.), у яких порушує дуже численні й важливі для цілого людства питання. Почавши від грудня 1922 року, в якому вийшла славна енцикліка „*Ubi arcano*

Dei". що заряджувала основи Католицької Акції, не було майже року, у якому св. Отець не звернув би уваги католицького світу на якусь важну проблему і не дав би своїх найавторитетніших вказівок, рад, пересторог. Іде він наче євангельський Добрий Пастир за своїм стадом, що розгубилось по дебрах і яругах нинішнього світу, та вчить, остереігає, пояснює Христову науку і веде всіх до Христа.

Під датою 20. грудня 1935 р. вийшла нова, остання енцикліка Найвищого Пастира про католицьке священство п. з. „Ad catholici sacerdotii“. Залунавновий, могутий голос Христового Намісника **за нас і для нас** — духовенства.

Про священство говорить Св. Отець не перший раз. Сам про це в енцикліці говорить, що як тільки Боже Провидіння винесло його на самий вершок католицького священства (ad catholici sacerdotii fastigium), не переставав ніколи присвячувати свою увагу тим, що, обдаровані священничим достоїнством, взяли на себе обов'язок статися „сіллю землі і світом світу“. Передусім особливим старанням і опікою окружає тих, що готуються щойно до прийняття св. Тайни священства. Про те свідчать численні нові чи пербудовані колегії і духовні семінарії, так в Римі, як і поза ним (м. ін. величава колегія св. Йосафата для Українців у Римі), реформа теологічних студій тощо.

В енцикліці „Ad catholici sacerdotii“ обговорює Св. Отець усі питання, зв'язані з католицьким священством, повнотою і змальовує величній образ католицького священства. Приводом до написання енцикліки було мабуть те, що вороги в останніх часах повели шалений наступ на Церкву і католицьке священство. Нині у світі ведеться завята боротьба за те, чи світ має і далі служити Богови, чи діаволови, чи над світом має володіти Бог, чи діавол. Щоби повалити релігію, вороги Бога і Христа атакують у першу чергу духовенство Христової Церкви і то всюди, усіми засобами, брехнею й ненавистю, стараючись його понизити, обезцінити й відсунути від усякого впливу на прилюдне життя. Вони свідомі того, що знищивши духовенство, знищать тим самим і всяку релігію. Свідчать про це дуже вимовно відносини в Мексику, а ще яскравіше в большевії.

Нині саме існування священничого стану загрожене. Тому Св. Отець зараз на початку енцикліки гостро п'ятує змагання ворогів знищити духовенство й усунути його з прилюдного життя, вказуючи, що священство установлене природним і Божим законом та що не було часу в історії людства, який не знав би священників.

Щоби однак священник серед нинішнього безбожного світу вдержався і то на висоті, визначеній йому самим Богом, мусить він визначатися такими прикметами, які змусять усіх його ворогів склонити свою голову перед ним.

І ось Св. Отець ставить усею католицькому духовенству ті прикмети, які повинні його виносити понад усякий інший суспільний стан. А наче жемчугами в короні католицького священства — це *чесноти і знання* священника, його наслідування Христа, побожність, целібат (Св. Отець підкреслює виразно, що право целібату не вяже священників Східної Церкви), поміркованість у відношенню до земських дібр, ревність, послух, знання. Нині більше, ніж колинебудь, повинні священники світити прикладом чеснот і мудрости, щоби „добрий, благовонний дух Христовий“ (II Кор. 2, 15) довкола себе розсівати і тягнути всіх до Христа.

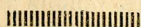
Дякуючи духовенству цілого світу за працю над веденням Христового стада, заохочує Св. Отець усіх до дальшої праці, якої вимагають він нас нинішні часи. „Чим більше розхитаний біг часу, тимбільше ревности і радіснішої охоти до спасіння вимагається від вас, що є „сіллю землі і світлом світу“ (Мат. 5, 13—14) — кличе наприкінці енцикліки Св. Отець.

Щоби ж наша праця видала бажані й обильні плоди, повинні ми визначатися перш за все святістю, що є голівною окрасою священничого життя, без якої всі інші прикмети душі не мають майже ніякого значіння, а з якою можна просто чудес доказувати. Святість життя повинні ми в собі виробляти і її піддержувати перш за все шляхом духовних реклекцій, найуспішнішого освячуючого засобу, який і студених розгріває більшою любовю до Бога та зміцненою ревністю у праці над спасінням душ. Прикмет цих треба священникам нині більше, ніж колинебудь, коли то — „з одного боку завмирає жива віра і паде мораль, а з другого віс могоуча струя релігійного відродження, а Св. Дух просякає собою цілу земську кулю і своїм могучим подувом обновляє лице землі“.

Пройняті цим подувом Св. Духа, понесемо вогонь любови Божої, наче ніколи негасаючу ватру, втомленому і неспокійному людству, перепоїмо його Христовим духом та заведемо його до спасіння, бо лиш у Христі міститься надія спасіння для людей.

На тлі енцикліки св. Отця наші обовязки ясні, а супроти рідних братів, що під большевицькою кормогою живуть „в країні тіни смерті“, набирають ще більшої ваги.

Редакція

Брацтво Матері Божої Неустанної Помочі

Настали нині тяжкі часи для нашої Церкви і Народу. Большевизм і сектанство щораз сміливіше втискаються і до наших сіл і коли натраплять на слабкий ґрунт, деморалізують молодь, ослаблюють релігійного духа старших. Католицька

Акція має незадовго розвинути свою діяльність, та щоби вона могла виконувати доцільно свої обов'язки, ми душпастирі мусимо приготувати для неї відповідні кадри світських апостолів, а це найкраще зробимо в релігійних брацтвах.

На цьому місці хочу поділитися з ОО. Співбратами способами практичного ведення Брацтва Матери Б. Неустанної Помочі та прошу тих Отців, що вже ведуть такі брацтва подати свій спосіб ведення, свої вказівки, бо це нам потрібне для науки, воно на часі, а не маємо ще відповідних підручників.

Брацтво Матері Божої Н. П. оснували в мене ОО. Редemptористи в часі св. Місії. Признаюся, що дав я на се згоду з недовірям, тому, бо є Брацтво Апостольства Молитви, і не хотів я його ослабити та собі не робити труднощів у веденню двох брацтв. Та заявляю, що побоювання були неслухні, бо оба брацтва собі не противорічать, а тільки в великій мірі доповняються і зміцнюються.

Приняття членів до брацтва відбувається в торжественний спосіб. При бічних престолах, з гарним образом Матері Божої Н. П. відправляється молебен. Кандидати-(тки) стоять рядом коло ступнів зі свічками в руках. По Євангелію священник говорить коротку науку про Матір Божу, взиває кандидатів до вірної служби Марії та складає їм побажання. Безпосередно по науці кандидати клякають і відчитують „акт посвяти Пр. Д. Марії“ в сей спосіб, що один читає голосно, поволи, набожно, а всі за ним повторюють. Коли кандидати всі неписьменні, то читає член-(ка) давніше прийнятий, який гарно вміє читати. Опісля священник відчитує поважно і виразно формулу прийняття, благословить подані медалики і сам особисто накладає їх кандидатам з відповідними словами. В такий спосіб, саме прийняття робить велике вражіння на членів, що горячо переймаються брацтвом і не легко відпадуть від служби Марії; робить воно вражіння і на всіх присутніх, а в великій мірі на родичів, що глядять, як їх діти, гарно прибрані, з синім серпанком на голові, вступають до Марійської служби.

Кождої останньої неділі місяця відбуваються обов'язково збори членів брацтва. Збори відбуваються в церкві, та добре, як є церковний дім, бо деякі точки зборів краще відбувати не в церкві. Велику роль в розвою брацтва грає власна домівка, про які ми конечно повинні старатися, тим більше, що вони стануть опісля на службі Кат. Акції. Мимохіть згадаю, скільки священники побудовали народних домів, кооперативних, читальняних, та рідко де подбали, щоби їх інтабулювати на церкву. Тепер бачимо, що наша праця часто пішла на услуги ворогам, нас до цих домів не пускають, або дозволять з ласки „пана справника“, мовляв „нехай там собі піп з бабами поговорить“. У мене починається будувати з помічю членів церковний домик.

На зборах правиться молебен, говориться науку, робиться приготування до доброї смерти, пояснюється статuti, підносяться запити, внески, ухвали, списується прототол зборів і піснею в честь Матері Божої кінчається збори.

Розберім кожду точку. Науки повинні бути короткі, ядерні, підготовані. Тем є багато. Се брацтво, якого цілю є культ Матері Божої. Говорити про Матір Божу Неустанної Помочі нині, в часі моральної і матеріяльної нужди, коли наші вірні так потребують помочі, це улюблена тема для вірних. Не бракує примірів тої материнської помочі у наших злиднях. Говоримо недільні проповіді на основі Євангелія, чи катихитичні, говоримо про прикмети Божі, про Христа Царя, а ті всі науки настраюють вірних поважно, ділають на розум. Та серця наші і наших вірних в нинішніх часах нераз тяжко зболілі, скрoвавлені і наука про „Матінку Небесну“ се наче бальсам на зболілу душу. Так, — бо є хтось, що співчуває з нами в нашій недолі, се Мати Божа і наша, се „Пристанище житейских плаваній“, се Мати з Назарету, з Кани Галилейської, се мати зпід хреста. Слово „мати“ назва „неуст. помочі“ притягає до Неї своїх дітей. В цьому і тайна, що це брацтво має притягаючу силу. Інші теми про смерть. Брацтво формує душі членів, щоби все були приготовані на смерть. Де є це брацтво, там непотрібно окремого брацтва „доброї смерти“, бо те друге міститься в першій. Яка широка і практична тема говорити про смерть. Як вона ділає на душу братчика-члена: „мушу вмерти, стати перед брамою вічності, та не боюся смерти, бо слуга Марії має запевнену щасливу смерть“. По науці клякають всі і проповідник голосно мовить молитву приготування до смерти... „Як мої дрожачі і скостенілі руки не зможуть вже притиснути до грудей хреста... як моє волосся скропиться смертним потом...“, а всі члени голосно повторяють „милостивий Ісусе умилосердися наді мною“. На церкві чути тут і там плач і неодна членка має ще довго сльози в очах. Взагалі місячне приготування до доброї смерти має незвичайно хосенні наслідки і, що так скажу, є другою причиною, чому вірні горнутья до цього брацтва.

Статuti треба часто пояснювати, щоби члени добре виповняли обовязки і щоби знали, які духові користи мають у цьому брацтві. Я в часі кожних зборів нагадую головні точки статута в формі іспиту совісти: „чи я в цьому місяцю щодня рано і вечер змовив З Богородице Діво, чи посітив раз у тиждень ікону Матері Божої Н. П. в церкві і тд. Зазначую, що статuti з відповідними молитвами, образи Матері Божої Н. П. (правдиві, бо є фалшовані!) медалики можна набути у ОО. Редемптористів в Станиславові. При кінці зборів члени подають свої запити, сумніви, внески і кінчається збори.

В моїй парохії є 84 члениць брацтва на 1350 душ, а існує брацтво півтора року. Мужчини покищо не належать і я ще їх дуже не заохочував, доки не буде власної домівки. Члениці сповідаються обов'язково раз у місяць і спільно причащаються в останню неділю місяця, і тоді позискують повний відпуст. Члениця-секретарка веде окрему книгу, де нотує кожде св. Причастя, а при кінці року о. провідник читає, кілько членка приняла св. Причастій і скільки разом було св. Причастій. При різних нагодах нпр. на празник, великий піст і тд. прошу чужих священиків, щоби члени краще могли висповідатися.

Сострадання Матери Божої є празником для брацтва і не тільки члени, але і всі інші можуть одержати відпуст. По торжественній Службі Божій з проповідю правиться па-нахида за померших членів.

Крім спису св. Причастій секретарка веде ще книгу членів, книгу доходів і розходів і помяник усопших. Окрему касову книгу веде касієрка. Вона ходить з такою за збіркою в Богородичні свята і храмові празники. Складаються фонди на оснування бібліотеки.

Членки ухвалили собі, що в разі смерті одної з них по можности ціле брацтво бере участь в похоронах та старатимуться, щоби і найбідніша з них мала відправлену заупокійну Службу Божу, а се зі спільних жертв. На се звертаю увагу ОО. Співбратів, бо є подекуди звичаї (таке було у мене), що родина помершого ніколи не замовить Служби Божої похоронної, а вдоволяється похоронним обрядом, коби тільки з „подзінькованєм“. Взагалі члени брацтва розуміють вартість Служби Божої і добровільно складають датки душпастирев на Службу Божу. В 1934 р. я мав 62 Служби Божі мануальні і 30 Служб Божих тзв. Григоріянських, чи не більше від усіх оо. сусідів, а це завдячую брацтву.

Членки брацтва дбають за красу церкви. Вони помагають мені в докінченню будови матірної церкви молитвами, заохотами своїх чоловіків, жертвами. В двох місяцях побудовано гарний бічний вівтарець Матери Божої Н. П. за 300 зл. Тут нераз боюся „перетягати струни“, та самочинно помагають.

Членка-мати виховує в релігійному дусі дітей, навіть чоловік, що передше раз у рік сповідався, через вплив жінки більше разів очищує свою душу. На се маю приклади. Деякі членки поступили в духовому життю так, що сатисфакція з ними говорити, вони є прикладом для мене, побуджують мене до праці, коли приходить покуса лінивства. Вони йдуть до хорого, порадять привезти священика (я мав три такі випадки), вони єднають посварених.

Де є брацтво Матери Божої, там не приймається секта.

Торік ходили агітатори зі сектанськими брошурами з Дрогобиччини, то жінки вчинили такий алярм в селі, наче б горіло. Деякі, що в добрій вірі купили книжки, тогож дня їх до мене принесли або попалили.

Не найгірше стоїть і кат. преса, бо членки пренумерують 24 Місіонарі, 1 Український Бескид і 1 Христос Наша Сила. Є надія на краще поширення преси.

Кінчаючи ці стрічки, подам ще загальні замітки, які на мою гадку причиняються до розвою брацтва.

Не мучити членів задовгими богослуженнями, задовгими, неприготованими науками. Не лишати членів самим собі, бо вони тим зражуються. Крім статutowих обов'язків, молитов, св. Причастій не легковажити і не жалувати виставности в богослуженнях, наш гарний обряд з пієтизмом виконувати, на богослуженнях мають брати участь з Марійським прапором і т. д. Священик повинен вирізняти брацтво, бо членам це належить, бо це кращі душі і священикови помагають в душпастирській праці. На недільних проповідях час від часу підкреслити вагу брацтва. В рокові свята, коли душпастир складає желання вірним, окремо пожелася брацтву. Членів це тішить, бо видять, що душпастир їх цінить.

Може хтось із старших Отців Співбратів подасть свої цінні завваги на сторінках „Ниви“ про ведення брацтва, як втягнути мужчин до брацтва, як розвинути харитативну діяльність, і взагалі, чим оживити брацтво, бо це нам дуже потрібне в пропаганді.

о. Михайло Бубняк

о. Др. Г. Костельник

Посмертне життя

(Докінчення)

3. Що ж це душа? Це та сила в нашій природі, котра нас робить живими, свідомими, котра думає, відчуває..., котра „дихає“ („дух“, „душа“ походить від „дихати“). Матеріалісти кажуть, що нема ніякої душі, що ціле наше життя є витвором (процесом) матерії.

Св. Письмо відрізняє душу від тіла. Вже на початку св. Письма написано: „Створив тоді Господь чоловіка з пороку землі і надхнув в лице його дух життя. І став чоловік жиючою душею“ (Бит. 2, 7). Значить, що щось інше є людське тіло („порох землі“), а щось інше душа (її Бог надхнув у тіло).

Св. Письмо також нерозумні звірята називає „жиючою

душею": „Нехай води обильно виведуть повзунів з жиючою душею. І створив Бог великих повзунів та всяку жиючу душу, що повзає" (Бит. 1, 20—21).

Всі це знаємо, що живі створіння також дихають, рухаються, відчувають — словом: живуть. Отже в них також мусить бути якась сила, відмінна від матерії, і та сила творить їх життя. Тому також нерозумні сотворіння є „жиючою душею". Але їх душа не дорівнює людській, бо людська душа має розум, свободну волю, совість, по розлуці з тілом вона (як свідчить св. Письмо і всякі інші явища) не перестає жити; а звіряча душа по розлуці з тілом не може самостійно жити й гине.

„Біблійники" тут завертають в інший бік: з покликом на те, що св. Письмо також звірята називає „жиючою душею", вони людську душу зрівнюють зі звірячою душею і вчать, що ніби людська душа так само гине по розлуці з тілом, як і звіряча душа. Так учать всі матеріалісти!

„Гарфа Божа" пише: „Чоловік є душею. Він не має душі. Кожне сотворіння, що дихає є душею" ¹⁾. Тут покликується „Гарфа Божа" на Проп. 3, 19—20: „Доля людська і доля звіряча однакова, як ці вмирають, так і ті вмирають..." Ми про це вже говорили.

„Біблійники" вибирають зі св. Письма (звичайно зі Стар. Завіту) тільки такі місця, де говориться про смерть людини зі земського, змислового становища, де людям перед очима властиво стоїть мертво, бездушне людське тіло та гріб, а не друге життя. А тих місць, де св. Письмо говорить про друге життя, „біблійники" або не наводять, або перекручують їх значіння. І так їм ніби виходить: „Другою брехнею сатани, якою засліпив людей, є наука, що умерші мають свідомість по смерті, що живуть далше. Однак св. Письмо не потверджує сего. Ті, що умерли, не знають більше про себе, аж доки Христос Господь не воскресить їх". ²⁾

Відкиж у людей узялася віра в посмертне життя? „Гарфа Божа" пояснює це ось як: „Думку несмертельности зродив сатана, диявол. Він приступив до праматери Еви і сказав: Коли зіш з того дерева, ти не вмиреш". Ісус Христос назвав се твердженє, першою брехнею, яка коли була сказана а сатану отцем брехні" (Йоа. 8, 44) ³⁾. Та це чистий фалш „біблійників", бо вдійсности Христос ніде й ніколи не заперечував безсмертности душі, ані не називав слова, що його диявол сказав до Еви, „першою брехнею". Ось місце Йоа. 8, 44: „Ви є від вітця диявола і похоти вашого

¹⁾ Стр. 41.

²⁾ Тамже стр. 43.

³⁾ Стр. 41.

вітця хочете робити; він був чоловіковбійником з початку, і в правді не стоїть, бо нема в ньому правди; коли говорять лож, із свого говорить, бо він муж і отець ложі“.

Та тут виходить ще одна, важніша річ на верх. Як уже знаємо, „Боротьба на небі“ твердить, що віру в посмертне життя видумали шойно в III в. по Хр. „зіпсуті провідники церкви“. А „Гарфа Божа“ твердить, що цю віру мала вже прамати Ева в раю... Очевидно, з Евою ця віра не пішла до гробу, але була питома всім генераціям людського роду, що й історія і св. Письмо potwierджують. І Христос навчав тієї віри, а Руссель у дійсности себе поставив, замість Христа: усунув Христову віру, щоби поставити свою власну. У „біблійників“ коротка пам'ять!

4. Вкінці ще наведемо, як „Боротьба на небі“ моголиться, щоби Христові слова до розбійника на хресті накрутити на своє.

„Не можемо припускати“, — пише „Боротьба на небі“ — „що розбійник мав більше віри, чим апостоли, котрі розбіглися з перестрашу, а по трох днях говорили: „Ми уповали, що се Він, що має спасти Ізраїля; а крім того третій день надходить сьогодні, як се сталося. Не можемо припускати, що Господь вислухав розбійника скорше чим апостолів, котрим сказав: „І як пійду то наготовлю вам місце, знов прийду й тоді прийму вас до себе, щобде я і ви були“ Йоана 14, 3. Думаємо, що розбійник щось небудь чув про Ісуса і Його діяння чуд, тому сказав до себе: „То є фактично цікавий чоловік. Хто може знати чи не має підстави до своїх тверджень?“ Тому просив Господа, щоби згадав о нім коли прийде Його царство. А Господь: „Істинно глаголю тобі сьогодні, (говорю тобі нині, в тім дню моєї муки — або того дня будучи на хресті розпятий) зо мною будеш у раю (коли прийде час воскресення людськості, в часі тисячлітнього царства.) Коли-би так мало бути як многі християни вірують що розбійник пішов на небо з Христом того самого дня, то подібне вірування не годиться з розумом ані зі Святим Письмом. Всі християни вірують і Св. Письмо учить що Ісус не пішов того самого дня на небо але лежав в гробі а доперва на третій день воскрес, а коли воскрес з мертвих, сказав до Марії: „Не торкайся до мене бо я ще не зійшов до Отця мого“. Йоана 20; 27. Сорок днів опісля Ісус був на горі Оливній з своїми учениками і розмовляв з ними. „І се сказавши, як дивились вони, знявся у гору — як вони пильно дивились на небо, як Він відходив, аж ось два мужі станули перед ними в білій одежі“. Діян. ап., 1, 9—11. Як же розбійник пішов з Ісусом на небо, коли св. Письмо potwierджує рішучо, що Ісус аж 43 дні пізніше вступив на небо. Ісус умерав на хресті, і розбійник умерав на хресті. Розбійник просив для себе

ласки, іменно, щоби Ісус згадав про него розбійника „як прийде Його царство“, у відповідь Ісус сказав таке: „Я чув, що ти сказав і буду пам'ятати на твою просьбу. Се говорю тобі сьогодні тут на хресті, „глаголю тобі сьогодні, будеш зо мною в раю“. Рай походить від грецького слова (парадіс), і означає парк, город, Еден так переводять всі учені. Рай не означає „неба“, се означає землю, котра в часі тисячліття стане раєм (під пануванням Христа) тоді Христос згадає про розбійника і воскресить його, котрий буде мати нагоду прийти до совершенного і вічного життя тут на землі як і кожний член роду людського“¹⁾.

Як це крайно неграмотно написане (жахлива інтерпункція!), так само воно й крайно нелогічне, немудре.

„Біблійники“ так представляють Христові слова до розбійника на хресті, що Христос ті самі слова, без усякої різниці, міг би був сказати й до того другого, розп'ятого з ним розбійника, що глузував собі з Христа. Якуж нагороду — по поясненню „біблійників“ — дістав від Христа той розбійник, що покаювся й повірив у Христа? Ніяку, бо те, що він буде мати нагоду прийти до совершенного і вічного життя тут на землі, як і „кожний член роду людського“, це так само відноситься й до того розбійника, що глузував собі на хресті з Христа, і до Жидів, що кричали „кров його на нас і на наші діти“ (Мат. 27, 25), і до Пилата і навіть до Юди зрадника — атже всі вони є „членами людського роду“.

Таким способом зрівнюються перед Богом добрі й злі люди, віруючі й невіруючі, затирається різниця між гріхом і чеснотою, між вірою й невірою. А це загибель, кінець усякої релігії та моралі. Ось до чого договорюються „біблійники“!

Ні, Христос Господь не був таким сирваткуватим добрим і лагідним, як „біблійники“, що терплять на розм'якнення мозку. Христос погрожував тяжкими карами навіть цілим мостам, як ось: „Горе тобі, Хоразине, горе тобі, Витсаїдо... Тирони й Сидонові буде відрадніше в день суду, ніж вам. І ти, Капернауме... аж до пекла зійдеш“ (Мат. 11, 21—23). Христовий дух зовсім не той, що дух „біблійників“, фалшивих гуманістів. Христос навчає про „вузькі ворота“ й „тісну дорогу“, що ведуть до життя, та що мало є таких, що їх знаходять (Мат. 7, 13—14). А „біблійники“, що перечать по смертне життя і пекло і небо, послідовно зносять різницю між гріхом і чеснотою, та всіх людей „просторими воротами й широкою дорогою“ посилають до майбутнього земського Христового царства... Агітація й сензація їм у голові, а не тверді, святі закони життя!

¹⁾ Стор. 26—28.

Розбійник на хресті, що покався й повірив у Христа, на віки буде прикладом, що повчатиме людей про те, яка велика божя ласка і які великі сили людської душі в небезпеці смерті. Надходяча смерть це наче побільшаюче скло для душі, що шукає спасення. Щойно перед смертю покалися безчисленні грішники, а недовірки, що в життю були стратили віру, перед смертю знову навернулися. Коли віра в Христа навіть у самих апостолів захиталася задля соблазну розп'яття, розкаяний розбійник, що й сам мав умирати, відкрив у розп'ятому побіч себе чоловіці Месію і явно це засвідчив та просив ласки. Це було велике діло, велике покаяння й велика віра, це найкраща Христова перемога в трагічний день великої п'ятниці, отже це вповні зрозуміле, що Христос нагородив того розкаяного розбійника: „Істинно кажу тобі: сьогодні будеш зі мною в раю“ (Лук. 23, 42).

Це очевидний фалш, коли „Боротьба на небі“ пише, що „всі христіяни віруть і Св. Письмо учить що Ісус не пішов того самого дня на небо але лежав в гробі а доперва на третій день воскрес“. Так по дурному тільки „біблійники“ вірують! А всі тямущі христіяни вірують, що в гробі лежало тільки тіло Христове, а Христос, як Богочоловік (душа Христова злучена з божеством), пішов на другий світ, щоби остаточно довершити діло відкуплення, щоби „приготовити місце“, як сам до апостолів казав. А в часі вознесення Христос уже другий раз і остаточно, з воскресшим своїм тілом, пішов до неба.

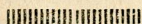
Що Христос досвіта в день свого воскресення сказав до Марії Магдалини: „Не дотикайся мене, бо я ще не відійшов до мого Вітця“ (Йоа. 20, 17), це не може бути ніяким доказом на те, начеб до того часу Христос ще не був у небі. По вісьмох днях Христос сказав до Томи: „Вложи свій палець сюди... і подай свою року і вложи в мій бік“ (Йоа. 20, 27), отже з того виходить, що в часі тих вісьмох днів Христос уже мусів був „відійти до свого Вітця“, бо не тільки дозволив, але навіть приказав Томі дотикати себе. Значить, що „біблійники“ фалшиво приймають, що Христос вступив на небо аж 43 дні пізніше по своїй смерті, а передим ще ніби не був на небі.

Відкиж „біблійники“ можуть знати, на яких доказах можуть оперти свою думку, що Христові слова „іду приготувити вам місце“, „сьогодня будеш зі мною в раю“, „я ще не відійшов до мого Вітця“ вповні то само мають означати? Невжеж другий світ, де „осель богато“, такий малий і простий, що, хто найдеться по його боці, цей уже ген цілий другий світ перейшов? Навіть наша „порошинка“-земля не така! Св. Письмо розрізняє різні небеса, говорить про „третє небо“ (2 Кор. 12, 2), а небо виразно називає „раєм“ (2 Кор. 12, 4).

Отже це вповні певне, що своїми словами „сьогодня будеш зі мною в раю“ Христос хотів сказати розкаяному розбійникови, що зараз по смерті буде він з ним на другому світі в раю — зн. у небі, де новозавітні праведники.

Чи Христос зараз по своїй смерті пішов аж до найвищого неба? Це для нас тайна. З того, що Христос сказав до Марії Магдалини Йоа. 20, 17, можна би догадуватися, що до найвищого неба, „до свого Вітця“ пішов Ісус Христос шойно по своїм воскресенню, коли вже діло відкуплення було вповні довершене. Одначе можна би ті неясні слова Йоа. 20, 17 і так зрозуміти, що Христос по своїм воскресенню „пішов до свого Вітця“, до найвищого неба, не перший раз, а другий раз: Коли його тіло лежало в гробі, тоді він пішов до найвищого неба як дух без тіла, а по воскресенню з прославленим тілом. На всякий випадок льогіка не дозволяє неясними словами Йоа. 20, 17 поборювати вповні ясні слова Лук. 23, 43, як це роблять „біблійники“. Та „біблійники“, разом зі своїм Русселем, це люди півучені і навіть півграмотні, їх розумування дитинячі. а писання неповажні — без усякої розумової сили. І тільки люди такого самого характеру, як вони, можуть годувати свою душу їхніми безглуздими книжками. Зрештою ап. Павло писав: „прийде час, коли не стерплять здорової науки, але по своїх похотях збиратимуть собі учителів, жадні приємних слів, і від правди відвернуть слух, а до казок прихилияться“ (2 Тим. 4, 3—4).

Ледви чи ці пророчі слова відносяться до якоїсь іншої християнської секти так докладно, як до новомодних „біблійників“, що „жадні приємних слів“, „збирають собі учителів по своїх похотях“, і пекло „гасять“ (як самі хваляться), для грішників не хочуть знати ніякої кари (їх так звана „друга смерть“ не була би ніякою карою, тільки браком нагороди), а рай хочуть бачити — і то невдовзі — таки тут на землі... „Від правди відвертають слух, а до казок прихилиються“.

о. В. Рабій

Засоби модерного душпастирювання

Повоєнні часи, що спричинили упадок віри, моралі і добрих обичаїв, новітні демагогічні, крайно безбожні кличі, релігійний синкретизм, апостазія, різні секти, вкінці дуже тяжкі, спричинені світовою кризою: нужда, голод, безробіття — творять невідрадні відносини у життю народів, та ще прикріші у душпастирюванні під теперішню хвилю. — Нині нарід сильно пригноблений, розярений, схвильований, один

нетакт душпастиря, а вже вогонь, вже распря. Сьогодні замало самої ревної праці у церкві чи школі, але треба новітніх засобів у душпастирстві, бо до цього змушують нас вороги Церкви, їхня борба з духовенством, та часи, серед яких душпастирюємо. Заслабі нині деканальні візитації, більші церковні празники, чи інші торжества — серед нашої праці треба конче більше місій-реколекцій, церковних брацтв, будовання хресних доріг, відповідних проповідей, католицької преси, бібліотек, більше праці в Католическій Акті поза церквою тощо.

Св. Місії. Місії чи рекOLEKції це лік і противага в борбі з ворогами Церкви, з апостазією і сектами. Це „овеча купіль“ для парохій, від котрих починається нова ера, нова праця в душпастирстві і серед сердець і душ людських нове життя. В роках 1932 і 1933 відбулися св. Місії в селі Б. на Лемківщині під проводом ОО. Редemptористів. В селі було багато суботників під той час. ОО. Редemptористи своїми прекрасними і переконуючими проповідями на вернули зблуджені вівці, а багато безбожників приступило до св. Тайн. Зі св. Місії полишилось заосноване братство Неустанної Помочі Б. М., яке нині гуртує багато членів, щомісячні св. Сповідь і св. Причастя — отже овочі св. Місії на довгі літа для парохії. Правду сказав мені о. місіонар Г., що це братство буде основою для парохії на будуче та заборолом проти схизми. Треба більше місійної праці головню там, де є секти тощо. Св. Місія це нині та євангельська вечеря для наших парохій, без якої нема успіхів у душпастирстві, нема божої ласки і благословення в церковній праці.

Церковні Брацтва. Вони ведуть своє тихе, божє післаництво у парохіях і в людських душах. Церковні брацтва, це права рука душпастиря. Члени церковного брацтва становлять наче одну християнську родину, злучену все з церквою й зі священником. Скільки там чеснот, ласки, пожертвування і побожности, що мов сонце своїм сяйвом світить і промінює на цілу парохію! Сміло можна сказати, що де нема сильного церковного брацтва в парохії, там нема правдивого божого духа, там чогось бракує, там ще почва невироблена, податна на лихі впливи, на зло.

Хресні дороги, так дуже поширені в останніх часах в парохіях, мають свою глибоку ціль особливо в теперішніх часах. З далеких сторін стягається нарід на хресні походи, горнеться до св. Тайн. Відповідні науки оо. Місіонарів, приїзд свого Владики — це моменти, що підносять духа, ведуть до покути, побожности та сильно впливають на всіх збайдужнілих до віри і Церкви. Малі села і міста (як Судова Вишня, Опака) стали малими Кальваріями, де рікрічно нарід сходиться на духовий пир і відходить все покріплений на душі і тілі. Хресні дороги з процесіями це новітні „Ве-

тезди“ для народу, через які Господь посилає стільки чудесних навернень і ласк.

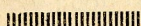
Проповіді. Теперішні часи вимагають відповідного слова божого в церкві проти безбожників та сектантів і різних ворожих впливів. Боже слово це духовний меч, це божя сійба для парохіян. Треба звертати увагу в проповідях головно на освідомлення правд божих та виховання свого стада в католицькій душі. Сьогодні найбільше надаються проповіді катихитичні, які систематично і популярно викладають про віру і христ. мораль. На проповідях належить порушити питання соціалізму і марксизму, повчити про секти або виголосити низку проповідей проти схизми, послугуючися примірами, званими „ad hominem“, які найбільше промовляють до ума і серця народу. Проповіді мають бути актуальні, живі, ядерні а що найважливіше недовгі, бо нервовий нинішній світ не хоче слухати довгих проповідей. До проповіді приготуймося і доложім всіх старань, щоби вони були відповідні, бо „слово божє“ є одним з найважливіших засобів в поборюванню лиха теперішньої доби.

Католицька преса — бібліотеки. Св. Отець Пій Х сказав такі золоті слова про поширювання католицької преси: „Надармо будете будувати церкви, улаштовувати місії, основувати школи, виконувати добрі вчинки всілякого роду. Всі ваші старання будуть даремні, якщо не будете уживати відпорної і зачіпної зброї, якою є католицька преса“. — Католицька преса і католицька бібліотека є нині дуже хосенна в душпастирстві. Все зло, вороже Церкві, приходить і поширюється в нинішніх часах через живе друковане слово, через пресу і книжку. Писане слово густо часто задармо приходить до наших селян, наводить послух в народі і переконує уми парохіян. Що варта нині катол. парохія чи епархія, як не має своєї правдивої католицької преси та книжки, не має оружжя для боротьби з ворожою пресою. Ворожі стрільна падуть без опору до людських душ та руйнують їх.. Такі католицькі видання, як „Місіонар“ або „Христос Наша Сила“ повинні знаходитися безумовно у всіх наших парохіях. Що більше, творім фонди під католицьку пресу, поширюймо катол. журнали, бо марна і мізерна буде наша праця в душпастирстві під теперішню хвилю без католицької преси і книжки.

Поза церквою належить працювати в Католицькій Акції, поширюючи ідею Св. Отця Пія XI серед своїх парохіян через апостольство світських людей, виголошуючи відповідні реферати тощо. Та на жаль, Катол. Акція і її спасенне діло з різних оглядів у нас щойно в початках. Підчас коли на заході Католицька Акція вже видає свої овочі, у нас щойно „in statu nascendi“, і дуже мало в цім напрямі робиться. Католицької Акції домагається від нас Апо-

столяський Престол, це дезидерат нинішніх часів. Якщо ми самі нічого не робимо в цій ділянці, то ставимо собі колоди в душпастирстві. Нині душпастир без Католическої Акції не в силі опертися ворогам Церкви і вести як слід свої божі діла.

Таких модерних засобів вимагає від нас наше душпастирство під теперішню пору. Все нині йде на нас і нашу Церкву. Ставаймо до бою, озброєні в модерне оружжя!

о. А. Лошній

Великий піст в річнім церковнім уставі нашої Церкви

1. Поділ річного церковного уставу

Наш церковний рік, подібно, як і горожанський, обіймає 365, згідно 366 днів, які є так поділені в науці церковного річного уставу, що перший піврік, від вересня до лютого, обіймає одну половину року, а другий від лютого, згідно березня до серпня, другу. Границя між одним і другим церковним курсом може кожного року пересуватись, в найбільшій різниці о 35 днів, так що цілий лютий, а навіть кілька днів березня припадає на зимні м'ясиці і тим самим той час буде зачислений до першого курсу. Зимні м'ясиці в залежності від найближчої пасхи скорочуються, або продовжуються на більше, або менше днів. Цю зміну доповнює устав вставними рядовими неділями від XXVI — XXXI. В кождім разі перед великим постом кожного року мусять мати своє місце чотири тижні вступних тріодних неділей від XXXII до XXXVI, які закінчують перший піврік церк. науки, а рівночасно розпочинають нову науку і приготавляють до практичного життя другого курсу. Так як місяць серпень від першого свого дня, себто „Проісходження Ч. Хреста“ закінчує річну науку другого курсу, а рівночасно наново розпочинає і приготавляє до теоретичної науки нового року¹⁾.

Ось так цілий наш церк. рік був би поділений на два курси, які обіймали би по три научні періоди і по чотири перехідні тижні. Кождий період обіймав би пересічно по сім тижнів. Після такого поділу церковний рік був би вичерпаний в цей спосіб, що три періоди по 7 тижнів заповнили би собою 21 тижнів. Коли додамо до цього 4 періодичні тижні в зимних м'ясицях, то будемо мати 25 тижнів,

¹⁾ Пор. Круг празника Воздвиж. Ч. Хреста. „Нива“ 1934. Ч: 10. ст. 352.

що робить 175 днів. А тільки само днів другого курсу робить 350 днів. Та, як розумного і свобідного життя не можна замкнути в наперед усталені, докладні границі, так і наш устав, як такий, що приналежний для ідеального проводу такого життя, не можна замкнути докладно, з математичною точністю в означені періоди, тим більше, що кожного року інакше стрічається Миня з Тріюдою, тому і тими бракующими до цілоти в році 15, згідно 16 днями розсиваються, або заповнюються поодинокі, означені періоди в цілім році.

Після цього поділу перший період першого курсу науки нашого річного уставу обіймав би час від початку церк. року (1. IX.) до неділі св. Отців (11. X.)¹⁾. В цім періоді рядова катавасія, що лучить гадку цього періоду, є ірмоси празника Воздвиження Ч. Хреста. „Хрест начертав Мойсей...“ В суботу і неділі читаються тут євангелія св. євангелиста Матея, а в інші дні св. Марка, якому призначений у нас час посту. Такий порядок євангелій є від XI рядової неділі до XVII рядового тижня.

Другий період був би від неділі св. Отців до Свята Введення в храм Преч. Діви Марії (4. XII) Тут рядовою катавасією є загально Богородичні ірмоси, „Отверзу уста моя...“, а всі рядові євангелія від св. Луки.

Третій період є Різдвяно-Богоявленський, в яким рядова катавасія це ірмоси Різдва і Богоявлення, євангелія в п'ятьох днях тижня знов від св. Марка, а в суботи і неділі від св. Луки. Той порядок рядових неділь і їх євангельських чтеній кожного року міняється з Минеєю після дня минулорічної пасхи і тому научну перевагу у цім першому курсі має Миня зі своїми неподвижними празниками.

Виразніше означені періоди другого курсу річного уставу нашої Церкви. Тут виразну перевагу над Минейними празниками бере Тріюдь. Першим научним періодом другого курсу є тут сім тижнів великого посту. Рядовою катавасією у вел. пості є загально Богородична „Отверзу уста моя...“, з виїмком першої і третьої неділі вел. посту, Лазаревої суботи, цвітної неділі і страсного тижня, де приходять катавасії тріоди денного канона. Євангелія вел. посту в суботи і неділі є всі від св. Марка, крім першої неділі посту, Лазаревої суботи і цвітної неділі, де є євангеліє св. Йоана.

Другим періодом другого курсу є дальших сім тижнів св. П'ятьдесятниці. Катавасією цього часу є ірмоси пасхи, крім середи Переполовлення і його віддання, а також в неділю б по пасці (Про сліпородженого) і на віддання Пасхи,

¹⁾ Пор. Празники Різдва Христового і Богоявлення. Нива 1935. Ч: 1. ст. 14.

де катавасією є вже ірмоси Вознесення. Рівнож у крузі празника Вознесення є катавасією ірмоси того празника, а в четвер Вознесення і в 7 неділю по пасці (св. ОО. Нікейського Собору), приходять вже ірмоси Сошествія. В цім періоді св. П'ятьдесятниці читаються євангелія від св. Йона, а апостольські чтенія заповняють діянія апостольські, які в цім періоді висуваються наперший плян, бо тут після діяльності самих апостолів усталює устав наші обовязки до Церкви.

А вже в слідуючім, третім періоді, себто в найближчих сімох тижнях, до семої рядової неділі, вияснює устав наші обовязки до іновірців, як дальшого круга наших ближніх. Тут рядовою катавасією є „Отверзу уста моя...“, євангеліє від св. Матея, а з апостольських чтеній читається лист св. Павла до Римлян, крім перших п'ятох днів послідних двох тижнів цього періоду, в якім читається вже перший лист св. Павла до Коринтян.

Останні чотири тижні, що менше-більше припадають на місяць серпень, завершують цілорічну науку і рівночасно розпочинають новий рік, як про це була згадка вище.

По такім поділі нашого річного церковного уставу можна мати загальний образ тих етапів, якими веде нас устав на протязі цілого року і відповідно навязати період великого посту з попередніми періодами, а передовсім з перехідним періодом зимних мясниць.

2. Навязання Вел. посту до попереднього періоду зимних мясниць¹⁾.

Наш річний устав піднімається надзвичайної задачі, а саме: вивести нас з неволі лукавого і нечистого духа, що гніздиться в наших серцях і завести нас в обіцяний мир в Христі. Ця дорога дуже подібна до вандрівки вибраного Ізраїдського народу. В день нового року (1. IX) завів нас устав немов на пустиню Сур, якою ішли ми три дні (особливша наука того часу — Празника Різдва Преч. Діви Марії, субути і неділі перед Воздвиженням Ч. Хреста) і „не обрітохом води, да бихом пили“²⁾ (ст. 5). Все було ще неясне. Потім ішли ми дальше і прийшли в своєрідну Мерру і „не можахом пити води от Мерри, горка бо бѣ“³⁾. Аж висока гадка Воздвиження Ч. Хреста осолодила нам воду Мерри. Опісля прийшли ми в наш Єлім і тут найшли „дванадесять істочников вод і седмдесят стеблій фініков“ та „ополчились“⁴⁾; ми розтаборились при джерелах вод

¹⁾ Пор. Значіння зимних мясниць в науці річного церк. уставу (Нива 1934 ч. 2. ст. 62—67).

²⁾ гл. Перша паремія Воздвиження Ч. Хреста і третя Богоявлення (Ісход. гл. 15).

³⁾ Ibid. ⁴⁾ Ibid.

науки апостолів і учеників Христа. Тут у всенароднім торжестві Водосвяття ми визнали в одушевленню, що „Господь просвіщеніє моє і Спаситель мой, кого убоюся“. — Та в дальшій дорозі в зимних масницях ми побачили, що то ще не все, що ми перебули тільки часть дороги, а перед нами ще друга часть, яку, щоби перейти і розкошуватись плодами обіцяної землі, треба заняти, здобути, бо дотеперішні мешканці цієї землі так легко, без борби не уступлять.

Старинна грецька думка піднялась до найвищих границь природного людського пізнання. А тому, що моральний характер все йде за світоглядом, а такий світогляд у старинних у відношенню до людської природи мав тільки природне призначення, тому і той природний порядок був у них ідентичний з моральним порядком. Звідси моральним ідеалом у них був чоловік, що в собі самім шукав моральної сили, конечної до життя, що розумно при звичаювався і стремів до сталого опанування волі, підпорядковуючи себе незмінному, сталому і конечному порядку світа. В такім вузькім крузі, бо тільки в природних границях пізнання, розуміли старинні Греки чесноту.

Та Греки вже інтуїтивно відчули, що та їх дорога хоч і дуже високого, але тільки природного пізнання, ще не покінчена, чого виразом став в Атенах жертівник невідомому Богови¹⁾, то завершилось у християнстві. Дотеперішньому природному призначенню чоловіка протиставило християнство надприродне життя. Природному ідеалови, довіря на власні сили, яким був Геракль, християнство кладе надприродний ідеал Святого. В такім розумінню й устав нашої Церкви веде нас по тій дорозі пізнання надприродної правди в першім курсі річної науки, щоби відтак у другім від в. посту на такім пізнанню будувати в нас самих ідеал „нової твари“, такого надчоловіка, який глядівби на щоденні справи людського життя через відблеск надприродного світа. До свого надприродного світогляду переняло християнство від Греків їх високі природні досягнення людського ума, а доповнило їх надприродним світлом Божого явлення.

Однак найкраща сама в собі ідея все лишиться тільки ідеєю, коли не буде мати застосування до реального життя. Якраз життєвість Христової ідеї доказує устав в перехіднім часі зимних мясниць.

Хоч християнська ідея явилась у світі серед неймовірно тяжких обставин, бо найближчі тій ідеї Ізраїльтяни всю свою релігійність оперли на зовнішности, а погани своєю релігією освятили людські пристрасти, то мимо того перші подвижники Христової ідеї — монахи, на яких так виразно натякає устав у зимних мясницях²⁾, опанували цей

¹⁾ Діянія (XVII, 23).

²⁾ пор. поліелейні празники св. Преп. Отців і їх субота сиропусна.

світ так, що з часом все болото неморальности було виме-тене, а їх живим прикладом все публичне життя так пере-мінилося, що те, що перед тим було уважане можливим і конечним, тепер okazується неможливим і непотрібним, а що колись уходило за неможливе і непотрібне, тепер стається можливим і конечним. Так Христова ідея угрунту-валася в тодішнім зіпсованім світі першими аскетами, по-движниками молитви і посту, які хоч і тяжкою жертвою, але гідно відповіли своєму званню і дивним своїм життям до-казали, що не той щасливий, що багато має, а той, що вміє обійтись при найменшій.

Такими прикладами у зимних мясницях змушує нас устав до застанови над нашими ділами, які в порівнянні до тамтих, життєвих прикладів Христової ідеї, мусять ока-затись, як негідними нас, що носимо на собі ім'я християн. Тепер приходить час звести борбу, зміритись з тими воро-гами, що случайно вийшли до нашого життя. Як бруд тільки случайно каламутить воду, так і пристрасти і злі склонности случайно заволоділи нашим життям. Бо як вода з самих жерел виходить чиста, а тільки з бігом каламу-титься, і то одна вода більше, друга менше, залежно від почви, по якій тече і скорости, з якою прямує до моря; а коли по дорозі одна струя лучиться з другою, тоді ще більше вода мішається і колотиться, так що мутна вода входить до моря, яке вже аж „воздвизається напастями бур“. Але все таки мутність води не належить до її сути, бо коли вода остоїться, то її мутність паде на дно. Так само і з нашого тіла, цієї одушевленої землі, з розказу Сотворителя витікає надсуттєва вода: чувство, бажання, знання, воля, якими приходимо до пізнання наших потреб, як: їди, пиття, одежі, мешкання, женитьби і т. д. З часом з того всего збирається у нас ціле море уявлень, понять, плянів... А це море мішають і колотять різні наші відно-шення, страсти. Щоби це життєве море втихомирить засо-бами, які подав нам Спаситель і щоби його води час від часу очищувались і ми могли намул на дні цього нашого моря розпізнати, що є в нашій життю природне і тим са-мим оправдане, а що внесли в нього наші пристрасти і покуси, то в цім прийшов нам з допомогою устав у зим-них мясницях. Він веде нас, немов за руку на ту дорогу, по якій має піти ревизія случайно внесеного в наше життя намулу. І ми пішли за його проводом і побачили себе як вигнанців на роздоріжжях чужого краю. Тому ми співали: „На ріках Вавилонських“.

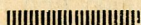
В першу тріодну неділю про Митаря і Фарисея ми по-бачили, що й наша релігійність, коли буде оперта на люд-ській хитрости, що то хоче чимбудь і якнебудь вдоволити

Бога, „єлика притяжу“¹⁾, то — хочайби була получена з частою і нахабною заявою відданости — буде осуджена як фарисей.

В другу таку неділю — про Блудного сина — побачили ми свій образ, як не в однім, то в другім сині цього безгранично доброго і милосерного батька. Коли розвинулася в нас уповні тілесна сила, тоді ми або не хотіли огранічувати себе потребами духа і домагалися відділення одного від другого і правість життя бачили в їді, питтю і уживанню, як блудний син, або під притокою правости плекали духове обжирство і розпусту, коли за найменше добре діло домагалися нагороди і похвали і любувались своїми заслугами, а рівночасно негодували на чужі провини, як той, ніби добрий син.

Коли ж так справа з нами стоїть, то якжеж дальше співати „Многомилостиве“²⁾. Тому й Церква, відчуваючи такий наш душевний настрій, має певність, що по візванню до нас „Воспойте нам от пісней Сіонських“, не буде іншої відповіді, як „Како воспоем піснь Господню на землі чуждей“? Дух, вигнаний з області цієї нашої обіцяної землі, нашого тіла, яке сталося толокою пристрастей. Тому й устав у третю тріодну неділю — Мясопусну — кріпить нас, коли образом Страшного суду заохочує і тягне нас до того, щоби ми були мужні в захованню Божого закону, бо мужність у річах, що відносяться тільки до дочасного прибутку, буде обернена в трусливість і невільництво, яке пробивається у тих, „іже ошуюю“, а мнима трусливість у життю, на землі в тих, „іже одесную“, що то колись боялись „Трепещу страшного дне судного“³⁾ і тому відважно брались за тягар в захованню Божого Закону і дорогою здержаности, самовідречення, про що говорить вже четверта тріодна неділя — Сиропусна, дійти до повного щастя. — Тому по таким розумінню має своє рішаче значіння загальний, остаточний зазив Церкви до нас, як до своїх дітей: „Дщи Вавилоня окаянная: блажен іже імет, і розбієт младенци твоя о камень“. Так вже тут у зимних мясницях наша Церква тягне нас до того, щоби ми назад вернулись до належної властивости нашої природи, заховали неподільність нашого єства, чулися собою, були деревами, що ростуть зі свого корення і родять овочі, а не пеньками, до яких поприросло галуззя лукавства і нечистоти, якому ми давали ріст. Так не годиться жити чоловікови; а щоби наше життя не перейшло на самообмані, то вже мусимо вийти на „спасенія стежи“, дорогу покаяння.

(Продовження буде)

¹⁾ Слова Євангелії із згаданої неділі.

²⁾ Пор. Значіння зимних мясниць. Нива 1934, Ч. 2. ст. 67.

³⁾ Слова стихири тріодної по утрєннім Євангелію.

Прилюдні запити

I

В січні ц. р. Сяніцький повітовий староста розіслав до всіх греко-католицьких парохіяльних урядів в Сяніцькім повіті ось який розпорядок:

Sanok, dnia 14 stycznia 1936 r.

Starosta powiatowy sanocki.

L: AC-2/143/35.

W sprawie przestrzegania przepisów metrykalnych i przepisów ustawy o uregulowaniu stosunków między-wyznaniowych.

Do Wielebnego gr. kat. Urzędu parafjalnego

(wszystkich w powiecie)

Przypominam, że jeżeli gr. kat. proboszcz ochrzcił zastępczo dziecko należące do rzym. kat. obrządku, winien on, jak to stanowi okólnik b. austr. Ministerstwa Spraw Wewnętrznych z 10 sierpnia 1887 L: 7191 z r. 1887 (Piwocki Tom II, str. 143 wydanie z r. 1899) wpisać wypadek urodzin i chrztu do swej księgi urodzin, jednak bez liczby porządkowej, a w rubryce „u w a g a” zanotować właściwą rzym. kat. parafję, w której akt ten pod liczbą porządkową będzie wpisany. Najdalej do dni 8-miu winien gr. kat. ks. proboszcz, który zastępczo chrztu dokonał, przesłać listem poleconym bezpośrednio lub za pośrednictwem właściwego Starosty powiatowego dosłowny wyciąg z dokonanego przez się wpisu metrykalnego bez liczby — właściwemu rzym. kat. ks. proboszczowi, który wpisze ten akt w porządku chronologicznym do swych ksiąg z liczbą porządkową, a w rubryce „Uwaga” powoła się na wyciąg przesłany mu przez gr. kat. ks. proboszcza, który chrztu dokonał. Wyciągi tj. metryki urodzin i chrztu może wydawać w takich wypadkach tylko rzym. kat. ks. proboszcz, który akt urodzin i chrztu ma wpisany w księdze z liczbą porządkową.

Winni niestosowania się do powyższego zarządzenia będą pociągani do odpowiedzialności karnej.

Starosta powiatowy:

Wagner

Чому цей розпорядок адресований тільки до гр. кат. урядів парохіяльних? Чи конкордат обов'язує лише гр. кат. священиків, а латинських ні? Я не знаю конкретних фактів,

де би наше духовенство ломало конкордат, а навпаки: до нині латинське духовенство враз з повітовим староством, бодай тут у нас, в Сяніцькому повіті, ломить стало цей конкордат, заключений в 1925 р. поміж Апост. Престолом і Річпосполитою Польською. *Наведу факти.* — 1. Минулого року латинський парох у Сяноці на підставі переходу на латинський обряд моєї парохіянки в старостві, Марії Хома з Залужа, виголосив оповіди і звінчав її в костелі зі своїм парохіянином. 2. Цього року Софія Побережна, дівчина греко-католичка з Залужа, що служить у Львові, взяла від мене метрику до вінчання. Я її казав занести сю метрику до гр. кат. уряду парохіяльного у Львові, а тимчасом Сяніцьке староство під датою 23/12 1935 Aw. 174/35 приймає зголошення цієї дівчини, що вона виступає з греко-католицького обряду і про те повідомляє гр. кат. уряд парох. в Залужу-Війське, себто мене, покликуючися при тому ще на старий австрійський закон з 1867 р.

Такі випадки тут у нас часті. Крім цього латинський парох у Сяноці дуже радо хрестить (може і в добрій вірі, хочу в це вірити) діти моїх парохіян, які досі правно і формально не виступили з нашого обряду — так н. пр. Станислав Садлік, залізничник, до нині бодай формально обряду грецького — всіх своїх синів похрестив в латинським обряді — і це було дозволене і некаригідне... Може би Світле Староство в Сяноці повчило і латинські парохіяльні уряди в своїй повіті такими самими обіжниками, як належить їм поступати і загрозило також „*rosiąganiem do odpowiedzialności*“.

Думаю, що закони є для всіх католицьких священників обов'язуючі, не тільки для греко-католицьких.

Таких прикладів я навів би багато.

II

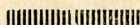
1. Львівська Шкільна Куртаорія зволить ласкаво відповісти мені на цей чемний запит:

Чи тільки в Сяніцькому повіті шкільна рада повітова виплачує неправильно ремунерації за уділювання науки релігії по селах греко-католицьким душпастирям, як контрактним катихитам при сільських вселюдних школах? Чи це діється в цілій Польщі по селах для душпастирів обох обрядів, латинського і грецького? Яка цьому причина? Атжеж нам і так цього року за фактично відбуту годину релігії в школі обнизили платню з 1.50 зол. на 1 зол. і цю вже знижену платню не виплачують що місяця, тільки етапами. І так н. пр. я і наші кондеканальні оо. парохіи Сяніцького деканату дістають ремунерацію за уділювання науки релігії по своїх школах стало неправильно, з великими опізнаннями.

За жовтень виплатили нам у грудні і січні, а за листопад і грудень 1935 р. та січень 1936 р. ще до нині чомусь не виплачено нам ремунації. Минулого року те саме було. Хто тут винен?

Наші священики, тут у горах на бідних парохіях, страшно бідують, а в потребі не раз і ця дрібна ремунація є великою помічю і нею латається не раз неодну діру. Наші священики задовжені, пільг податкових ніяких нема, а нині, здається, ніхто не хоче вірити, що в неправильнім плаченню податків винна не зла воля священиків, а матеріальна скрута і неспроможність. Ми вже дійшли до того, що не маємо за що купити книжку, чи заперенумерувати часопис, без чого хіба інтелігентна людина, а передовсім по селах, жити не може. Про інші злидні краще й не згадувати.

о. Петро Андрейчик
парох у Війську.

Хто такі Греки католики в Італії?

В часах розповсюдження християнства грецький нарід був широко розкинений майже по всіх країнах над Середземним морем. Римська Церква до половини III в. більше вживала грецької мови, ніж латинської. Перші християнські церкви в полудневій Галії були грецькі, те саме кругом Середземного моря. Грецька мова була мовою культурних людей, мовою Церкви. Особливо сильні грецькі кольонії були в Сицилії, Калябрії, Апулії і землі Отранто, що були отримані за Юстиніана з візантійською державою. Сицилія, сильно сколонізована, залишилася двомовною, скаржливо підчищеною спершу римському патріархатові, пізніше за Льва III Ізаврійського візантійському патріархові. В часі боротьби іконоборців, завдяки іміграції, грецький елемент мав сильну перевагу, хоч латинський обряд не зник цілком з острова, швидко з моментом, як Араби здобули Сицилію (831—902), вона стала зовсім грецькою. Подібна геленізація охопила і Брутію, що в VII в. навіть перемінило свою назву на грецьку Калябрію. Прихід Норманів з початком XI в. змінив вигляд і положення грецької Церкви. Як реакція до візантійщини прийшла латинізація. Та Нормани, щоби не зразити собі зовсім грецького населення, не зачіпали дуже численних монахів, які мали велику пошану в народі. Доба Норманів (1040—1198) була золотим віком для ітально-грецького монашого життя. Від еремітського перейшло воно до киновії. Тоді фундовано і вивіновано багато монастирів, а начислювали їх до 250.

Доля монастирів не змінилася в нічому і за Свевів

(1198—1266). Щойно пізніше наступає італізування і латинщення монастирів, а тим самим і занепад грецького елементу східної Церкви. Папа Микола II (1057 р. на соборі в Мельфі) підпорядкував усі церкви своїй судовладі. Ще в XIV в. находимо їх кілька, а остання з них, у Бово, втрималася до XVI в. Грецький елемент все більше і більше витискано, літургію златинщено, а монастирі вилюднилися. При кінці XVI в. було все майже в руїні, а наприкінці XVII в. було вже лише декілька сіл коло Таренту й Бово, що ще говорили зіпсованою грецькою мовою.

Та були ще й інші Греки в Італії. Це ті, що прийшли по здобуттю Царгороду 1453 і здебільша займалися торгівлею. Вони zaloжили колонії в Неаполі і Венеції, Анконі, Барлеті, Барі, Лечче й Ліворно. Греки були під юрисдикцією царгородського патріарха, або охридського митрополита, а ці виконували її через своїх ексархів. Ексархи висвячували священників і збирали десятину. Та папи вимагали від ексархів складання католицького віроісповідання, і деякі з них те й робили, щоби мати вільну руку. Загал був дальше нез'єдинений і тому папи не вважали за вказане бути більше толерантними супроти них. Усі привілеї зробили папи зависимими від визнання католицької віри. Прийшли конфлікти о маєтки, і це тягнулося до кінця XVIII в., ба навіть ще на початку XIX в. спорено за власність церкви в Неаполі, яка остаточно залишилась при нез'єдинених. У Венеції колонія нових Греків, у часах розвитку, доходила до 10.000 душ. Треба знати, що у венеційській державі знесено давню східну єрархію вже від 1205 р. Тільки одного єпископа толерувала влада, що висвячував священників. Вкінці той пралат переніс свій осідок до самої Венеції, з титулом архієпископа Філядельфії (1582). Цього архієпископа святив царгородський патріарх. Отже не будучи католиком, не складав католицького віроісповідання. Складав хіба під натиском, але нерадо. Сіньорія не дуже на те й натискала, бо не хотіла дразнити досить численних Греків у своїх посіلوх. Також і нунції мусіли з таким станом годитися. Тільки один Мелетій Топальдос (1681—1718) добровільно і щиро об'єднався, а тому попав у конфлікт із своїм духовенством і паствою. Від половини XIX в. нема вже цього архієпископа, а число вірних впало до 300 душ.

В Месині був монастир св. Катерини на горі Синай і одна грецька парохія до 1908 р. В тім часі знесено і старий василіянський монастир Спасителя, з яким був зв'язаний титул протопапи. В ньому відправляли в середніх віках Службу Божу напів у грецькій, напів у латинській обряді. З неї збереглася лише частина т. зв. літургія св. Петра.

Також і Мальта була заселена Греками й там, по побіді Радійців над Турками у 1521 р., основано кілька грець-

ких парохій. Одна з них існує й досі, а решта зникла під натиском Турків. Щоб унормувати положення грецької Церкви під латинськими єпископами, папа Григорій XIII покликав до життя 1573 р. Конгрегацію *super reformatione Graecorum*, яка дала початок конгрегації *de Propaganda Fide*, а Климент VIII в 1595 р. проголосив інструкцію для латинських єпископів, що мала вірних східнього обряду, відому під назвою *Clementina*.

З XVII в. залишилася і досі одна грецька колонія на Корсиці біля Аяччіо, та в Альжирі біля Сіді Меруан. Обі ці колонії зберегли до нині грецький обряд та частинно і мову.

Третя категорія Італьо-Греків це вже Альбанці, а не властиві Греки. По втраті своєї державности в XV в. пішли жовнярі — Альбанці на наємну військову службу до різних італійських держав, на Сицилію, а головню до Неаполю. За ними потягнули й цілі альбанські родини, втікаючи перед Турками в XV, XVI і XVII в. Таким чином Альбанці оснували до 80 місцевостей. Більшістю вони належали до східнього обряду, але були теж і латинського обряду, головню з північної Альбанії. Коли представникам византійського патріярха чи то митрополита з Охриди, як це вже вгорі згадано, стали робити труднощі в виконуванні юрисдикції, в досить короткому часі, бо вже в 1564 р. попали усі під латинських єпископів. Згадана інструкція папи Климента залишила їм одного титулярного єпископа, щоби було кому висвячувати священників у византійському обряді. Та з часом Альбанці з різних причин златинчилися й нині залишились ще 3 місцевости в Базилікаті, 16 в Калябрії, 4 на Сицилії, не рахуючи Лечче і Віллі Бадессе біля Кеті.

В 1734 р. священник Ораторії св. Филипа Нері Юрій Гуццетта (Альбанець родом, але вже з Корсики із Піяна коло Аяччіо, звідки походив і Наполеон) оснував для своїх земляків семінарію, яка була завершенням його першого почину — східньої галузи Ораторії св. Филипа Нері, що існувала вже від 1716 року. Заходами папи Климента XII для потреб Альбанців повстає семінарія в Уляно, а при ній єпископ але тільки до свячення священників в східньому обряді. Таку саму семінарію створено пізніше 1784 р. за Пія VI і на Сицилії. Сьогодні для Калябрії і Альбанії існує мала семінарія при монастирі в Грота Феррата від 1918 р., а філософічні і богословські студії відбувають в Римі, мешкаючи в грецькій Колегії. У 1919 р. утворив папа Венедикт XV єпархію східнього обряду в Люнгро для полудневої континентальної Італії і до неї належить Віллі Бадессе. На Сицилії обряд задержався довше як-так, зате в Калябрії зазнав різних перемін, а їх почасти усунено. Клиру мало. В Акрі працює один женський чин східнього

обряду, а на Сицилії василіянська конгрегація сестер св. Макрини. Альбанською мовою говорять за виїмком двох кольоній на Сицилії: в Меццоюзозі і Палаццо Адріано. Однак сьогодні всюди поширена італійська мова. Поза малими виїмками Альбанці займаються управою ріллі. Багато йде на еміграцію, тому кількість населення стоїть на місці, нічого не збільшуючись. Кількість вірних:

1. В епархії Лунгро є 35.000 душ, 27 священників, 23 парохій, 64 церков і каплиць, 19 питомців, 4 жіночі монастирі (11 монахинь), 1 монастир мужеський.

2. Альбанські кольонії на Сицилії є під латинськими єпископами в Палермо, та нараховують душ 15.800, 8 парохій, 35 церков і каплиць, 34 священників, 1 мужеський монастир (4 монахи), та 3 монастирі жіночі (22 монахині).

Крім цього існує монастир у Грота Феррата від поч. XI в. Йому підчинені ще монастирі в Меццоюзозі на Сицилії (від 1920 р.) та в Калябрії (від 1932 р.).

Василіянське італійське чернецтво не було вже грецьке від XVII в., хіба з імени. Черцями в тих монастирях були Італьо-Альбанці, або таки Італійці. Обряд був ніби византійський, але нещасливо занечищений віковими латинськими інфільтраціями. Деякі монахи відправляли і в обряді латинським і грецьким, деякі переходили до іншого монастиря і змінювали обряд. В 1709 р. сам генерал Василіян прохав знести Чин, але папа Климентій XI на це не згодився. В 1866 р. наступила секуляризація чинів в Італії. Виїмок зроблено для Грота Феррата. Цей монастир збережено як національну пам'ятку. Папа Лев XIII в 1882 р. (місяць перед реформою наших ОО. Василіян) казав привернути обряд у його давньому вигляді, та відповідно до східного обряду відновити й церкву. Цю роботу докінчено в 1930 р. Сам папа є його безпосереднім настоятелем і протектором, а ординарієм парохії є кардинал секретар Орієнтальної Конгрегації. Цей монастир мав у 1932 р. 14 єромонахів, 9 братів, 7 новиків і парохіян 72 душ.

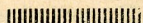
Такі інформації про тих „Греко-католиків“ вичитав я в урядовім католицьким виданню: *Sacra Congregazione Orientale. Statistica con cenni storici della Gerarchia e dei Fedeli di Rito Orientale*. Tipografia Poliglotta Vaticano. 1932. І читаючи церковну історію тих Італьо-Греків, що так минулися, я питав себе, чому вони дали себе легко зїсти? Отже вони злегковажили собі свій обряд, свій рідний типик, свою мову і тому були засуджені при своїй малочисленности на загибель. Що держить англійську націю як могутність? Її привязання до традиції, пошанування старовини і береження її. Коли хочемо в народі викресати самопевність і довіря до своїх сил, то мусимо пригадати йому, що ми не нинішні, що ми не є „без отця, без матери, без причта рода“, що наш

ось хочби „типик“ то не вчорашній, ані не від 10, 20 чи й 50 літ, але давній, давній. А те давнє слід шанувати і з пошаною про нього висказуватися, а те, що там непотрібно влізло, чи хтось нам бажав всадити, вміли перепустити через сито критики, науки й історії обрядів, та відділити чужу полову від своєї рідної доброї пшениці. Ми бачимо, як гарно грецький типик тримається твердої лінії, що наперед іде культ Бога, потім Богородиці, потім Святих, та що чоловік не сміє ломити цього порядку в богослуженню, а коли зійдеться свято Господське зі святом Богородичним, то хоч як наша Церква Матінку Божу любить і за її честь в богослуженнях дбає, але не може дозволити, щоби людина ставила Матінку Божу перед Ісусом Христом. Правдива любов східнього обряду і привязання до нього не може об'являтися в мішанню з болотом того, що передала нам наша традиція, навіть і тоді ні, коли будемо підходили до деяких питань пристосування нашого обряду до нинішнього часу, ось хочби напр. справу календаря, опущення ектенії, чи спосіб подавання св. Причастя. Й тоді будемо обговорювали це все з незвичайною ніжністю, бо воно освячене часом, повагою святців. Ніколи не сміємо й не вільно нам так легко, з призи́рством і кпинами касувати не одно своє, та самочинно вводити новости.

Іта́льо-Греки нагадують зовсім Вірмен у Галичині. Назва остала, а вони вже зденаціоналізовані, златинщені. Те саме там. Привернено давній обряд в 1882 р., але властиво в одному монастирі Грота Феррата. Утворено одну єпархію східнього обряду в Калябрії в 1919 р., але в Сицилії вони дальше зависимі від латинського ординарія в Палермо. — Коли я був з прогулькою в р. 1904 у Грота Феррата, тоді вони ще причащали нас так, як ми тут причащаємо, але читаючи про гостину „Грека“ (чистокровний Італієць), бачу, що тепер вже там інакше.

Такі думки насунулися мені, читаючи одну нотатку в однім нашім часописі.

о. Михайло Лада

Загальні Збори Т-ва св. Андрея

Збори відбулися дня 20. лютого ц. р. в салі „Укр. Бесіди“ і зачалися з одногодинним опізненням. О год. 11 перед полуднем голова Т-ва о. кан. Дзерович відчинив Загальні Збори, витаючи відпоручника Митр. Ординаріяту в особі о. кан. Дамяна Лопатинського, і покликав на помічника у проводі Заг. Зборами о. декана Патрила, а на секретарів о.о. Ганаса і Кулика Дмитра. Відтак кількома словами по-

мянув померших членів Т-ва, а присутні повстанням з місць вшанували їх пам'ять.

На внесення о. Глинки вибрано делегацію до Впреосв. Митрополита, щоби вона передала йому поклін від Заг. Зборів.

Після того о. Голова приступив до свого звіту, зазначаючи, що обширніший звіт подасть дирекція Т-ва. О. Голова у звіті подякував дирекції за поміч у праці, яку він досі майже сам мусів сповняти, і за упорядкування справи зворотних позичок (допомог). О. Голова повідомив теж, що Управа Т-ва має намір будувати такий дім, який відповідав би всім вимогам Т-ва, у яким булаби театральна саля, приміщення для шкільної молоді священних родин, нічлігові кімнати і т.д. Говорив також про ювілейне свято Інтронізації Митрополита на митрополичий престол, підкреслюючи участь у підготовці і Т-ва св. Андрея. За посередництвом Т-ва св. Андрея зібрано 400 зл. на шпиталь ім. Митрополита. З братолюбства Тов-а скористали три наші інституції: „Достава“, „Власна Допомога“ і „Бібльос“, бо дістали більшу позичку від Т-ва. — Дбаючи про те, щоби духовенство не видавало на марно гроші, переплачуючи матерії на одяги, Т-во спроварило більшу скількість сукна і примістило його в „Доставі“, яка детайлічно його розпродує. Звіт констатує факт, що духовенство зовсім байдужно поставилося до цієї справи. Вершком праці за рік 1935 року був грудневий душпастирський курс.

По коротких словах звіту о. Голови спостережено, що ніхто не відчитав протоколу з попередних Загальних Зборів, однак на внесення о. дек. Е. Бачинського протоколу не відчитувано задля браку часу.

На чергу прийшов звіт директора-справника, о. др. Льва Глинки.

О. Директор говорив про бажання поширити Т-во на всі три єпархії, про нові окружні відділи, які в минулому році зорганізовано, про відпоручників, затверджених управою, дальше вичислив реколекції (Львів, Гребенів, Перегінсько, Гошів (2 рази) Підмихайлівці), душпастирські курси (Львів, Золочів); започатковано стипендійний фонд, який з датків має вже 50 зл. готівки. До активів Т-ва причислив альбом-літопис всіх наших церков для Митрополита, над яким працюється. До репрезентаційних виступів Т-ва зачислив вручення Впреосв. Митрополитові грамоти почесного члена Т-ва і виступ в справі суспензи двох львівських священників.

Вислідом праці були обіжники, які вийшли в 4-ох числах.

До „пасивів“ Т-ва зачислив о. звітодавець все, що дирекція хотіла зробити, а однак не зробила, а саме: власний дім, який є у плянах дирекції, площа, яку Впреосв. Митрополит приобіцяв дати під будову дому, і свій орган.

Відтак згадав про секції Т-ва, які стоять на мертвій точці, крім правничої, а згадкою про окружні відділи закінчив о. директор свій обширний звіт.

Слідував звіт директора канцелярії о. М. Прийми, до якого прилучено звіт третього директора скарбника, з яких довідуємося, що Т-во має 840 членів і 20.000 зл. готівки (з неї уділено допомогу тим трьом нашим інституціям) а також, що 1500 зл. вносили видатки канцелярії. Замітним є те, що тільки 130 членів вплатило вкладки по кінець грудня 1935. Около 400 членів нічо не вплатило.

Закінченням звітів був звіт контрольної комісії, що його зложив о. др. Костельник. Все найдено в порядку і контрольна комісія поставила внесок на уділення управі Тов-а абсолюторії.

Після того зачалася **дискусія** над прочитаними звітами. Треба замітити, що дискусія була може трохи хаотична.

В дискусії брало участь багато священиків (всіх було на зборах 63). Деколи навіть доволі остро атакковано управу чи дирекцію Тов-а. Н. пр. один з отців, вислухавши касового звіту, зажадав вяснення, „чи управа має право так „шафувати“ грішми Т-ва“?

Рівнож піднесено, що Т-во вислало несовісних фотографів для роблення знімок до альбому, які гроші взяли, але ніхто вже не видів ані їх ані знімки. — Деяку дезорієнтацію на салі викликало „votum“ недовіря до Т-ва, яке заявив с. дек. Патрило від священиків свого деканату. О. декан. Патрило був у президії.

Найбільше велася дискусія над справою дому, яка почала переходити в горячку. Одні радили будувати, другі купувати готовий. Одні говорили, що дома у Львові майже за безцін, а другі твердили, що не зовсім так воно є... Від часу до часу і зачеплено в дискусії „Ниву“. Всі крім двох були за тим, щоби найти доступ до „Ниви“ і щоби вона відступала місце на потреби Т-ва.

В тім місці вернулася делегація від Впреосв. Митрополита, передаючи благословення учасникам Зборів. По більше як годинній дискусії Управа Т-ва давала вяснення і доповнення до справ, порушених у дискусії.

Найбільшу увагу в доповненню о. Голова посвятив справі сукна. Директор-справник пояснював допомогу „Власній Допомозі“ тим, що треба би з цієї інституції зробити кооперативний банк, який бувби полекшою духовенства, чого Т-во само зробити не може. Щодо органу, то дирекція робила все, що могла, тепер є неутральна; як Загальні Збори видвигнули цю справу, хай і рішають її. Щодо здогаданого „шафовання“ майном Т-ва о. директор-справник заявив, що Надзвірна Рада як така має право рядити майном Т-ва.

Директор канцелярії справу дому доповнює тим, що він як член комісії купна дому, підшукував дім, корисний для Т-ва, але в центрі міста такого нема. Є, але дальше від міста.

Вкінці ухвалено абсолюторію Управі Т-ва.

На чергу прийшла справа зміни деяких точок статуту. Крім кількох отців майже ніхто не брав участі у тій точці. Предсідник Зборів, бачучи те все, поставив внесення, що мовчанка присутніх є згодою на ці поправки. Внесок перейшов одностанно. Дещо диспутовано над точкою, яка говорить про учасників Заг. Зборів. О. дек. Щербанюк обстоював за тим, щоби на Заг. Зборах мали право рішати всі, а не тільки делегати, а деякі отці обстоювали за делегатами. Голосування вирішило внесок о. Щербанюка.

Саля Зборів стала поволи опорожнюватися мимо того, що на чергу не прийшли ще навіть внески. Причиною цього було те, що президія не подумала про обідову перерву, дискусія протягала наради аж надто, а наслідок був такий, що на ухвалу внесків осталася третина з присутніх на салі.

На місце вильосованих членів вибрано нових членів Надзірної Ради, а саме: оо. Мохнацького, Савицького, Маркова, Василя Дубицького і Сайкевича.

Внески.

Дирекція зі свого боку поставила 8 внесків. — Ухвалено одноразовий даток зл. 20 — (платний в чотирох ратах) на купно дому. Нв внесок о. Школьника рішено, що цей одноразовий даток має бути позичкою, яка має бути звернена, колиб Т-во дому не купило. На будову дому цих грошей не вільно уживати. — Внесок дирекції підвищити членську вкладку до півтора золотого місячно упав, мимо спротиву деяких, і вкладка виносить дальше одного золотого. Дальші внески дирекції відносилися до стипендійного фонду, фонду хорих і немічних, душпастирських курсів і реколекційних осередків. Богато з них були радше побажаннями до Управи, а не внесками.

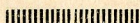
Внесок Золочівського протопресвитерату був, щоби Т-во перебрало посмертний фонд від Вдовичо-Сиротинського Фонду. Велася в цій справі дуже оживлена дискусія, яка однак скінчилася нічим, бо це справа фонду, а не Тов-а св. Андрея. Вирішено, щоби обі управи цих Товариств порозумілися між собою і устійнили висоту посмертної відправи, а також, щоби деканати віднесли зі своїми домаганнями до Митрополичого Ординаріату, щоби посм. фонд перейшов до Тов. св. Андрея.

Між внесками був і такий, щоби Т-во перебрало „Ниву“ від Богосл. Наук. Товариства, а зглядно видавало свій власний орган. Після недовгої дискусії ухвалено цю справу

відложити на догідну пору. — О. Плашовецький поставив внесок, щоби Т-во вставлялося за своїми членами у „власть імущих“ і відповідними меморіялами протестувало проти податкових утисків духовенства... На це представник дирекції відповів, що такі річі не є можливі, бо цього статут не передвиджує.

В годині 5:30 пополудні закінчилися Збори.

о. Петро Козіцький

Нові книжки

Відповідь

на рецензію книжки: „Пізнай себе в світлі Христа“, поміщену в „Ниві“, грудень 1935 р.

Правдива вартість книжки залежить головню від її змісту. Воно правда, що теж і її формальна сторінка повинна гармонізувати з внутрішньою, бо вона її доповняє, але вона не є всім для неї.

Мимо цього о. рецензент вище наведеної книжки присвятив майже виключно свою увагу не змістові, а формальній сторінці книжки і знайшов у ній менше або більше недостач, які конечно потребують вияснення, без чого ціла книжка моглаб стратити на своїй вартості.

Тому подам насамперед декілька загальних завваг для правильної орієнтації:

1. Книжка: „Пізнай себе“ не є одноцільним твором, а збіркою поединчих, принагідних промов, з яких майже кожна сама для себе творить цілість. Кожна з них була первісно уложена лише для якогось моменту, а всі вони не були призначені до друку, ані не мали творити збірної цілості і тому, коли їх злучено в одно, могли повстати під формальним оглядом деякі ухили, які трудно було спостерегти і поправити.

2. Мимо цього, що промови в збірці є принагідні, всеж таки вони є так подумані, що ця принагідність зводиться головню до того, що дана особа, або подія, дає лише товчок до підібрання і висвітлення якоїсь важної, в даному моменті загальної правди, яка становить головну ціль, що її промовець хотів осягнути.

3. Вкінці ціллю збірки було:

а) Залишити колишнім слухачам, на їх власне бажання, певний рід споминів для них.

б) Для читачів книжки дати предмет до надуми і роздумувань.

в) Молодшим проповідникам слова Божого зразки або матеріал до трудніших тем, приміри до оживлення промов, або лише деяку добру гадку, здобуту довголітнім досвідом, знанням людей і їх життя, чи лектурою.

4. І тому об'єктивну і справедливую оцінку цієї книжки можна дати лише тоді, коли мається звернену увагу не на її формальну сторінку, але головню на її зміст і ціль її видання, бо лише тоді деякі зачіплені в рецензії моменти стануть ясні і зрозумілі.

Розгляньмо подрібно заміти.

1) Що до закиду „не вповні щасливого добору заголовка“ завважую, що не завжди заголовок охоплює у 100 % зміст цілої книжки. Бувають також такі заголовки, навіть в дуже поважних книжках, що взяті лише з якоїсь одної проблеми або тези, яка домінує в книжці.

В нашім випадку заголовок виправдують: безпосередньо, промови реколекційні, найсильніше поминальні і похоронні, а практично виховні теми.

Цього не можуть ослабити навіть обі згадані в рецензії промови: на 100 літн. ювілей Шевченка і 60 ліття Богдана Лепкого, що знайшлися на невластивому місці, з яких, сам рецензент оцінює першу як гарну, а другу як поетичну.

2) Не припав до вподоби рецензентові повчальний тон промов при всяких нагодах, навіть таких, що правом звичаю призначені на розвагу, або є родинними святами, як імянини, тощо.

Воно в мене оправдується тим, що я довгі літа жив серед учительського збору, в якому панував поважний настрій, що спонукував порушувати лише поважні питання. Я ці моменти використовував, як міг і вмів, для ширення і оборони Христових засад. Під вражінням гарячих дискусій на гімназійних конференціях, де змагалися між собою нові і старі напрямки та засади виховання, куди нерідко проникали кличі модерного поганства, я старався боронити і зясовувати ніколи не перестарілі засади Христового світогляду. Я мав переконання, що душпастирєві не вільно бути банальним або бавитися в пустомельство. Тому я справді „вчив і вчив“, бо брав поважно поклик св. Ап. Павла: „Чи ви їсте, чи пете, чи що іншого робите, все робіть для слави Божої!“

3) Далі дивується рецензент, чому промови до товаришів і достойників зазначено лише ініціалами, а не повним іменням. Відповідаю:

а) Вже вище було зазначено, що кожна моя промова була так зложена, що щоправда, залежно від нагоди, вона зверталася, або безпосередньо до осіб, збо зясовувала зна-

чиння принагідного свята, але я старався завжди підняти таку тему, щоби виходила поза рямці лише чисто особистого значіння, чи ваги якоїсь події, та мала за собою загальну думку, яка відносилася б до всіх і всім була придатна. Я не хотів бути і не був лише чистим панегіристом; „я вчив і вчив“, як це влучно зазначив рецензент, а від осіб і подій видобував і підносив лише те, що було в них цінного, пригожого для заохоти другим, без огляду на їх відношення до мене.

б) Я не зазначував імен ще й тому, бо не хотів нікого вразити. Бувають часом і скромні люди, що не бажають собі, щоб про них публично говорено, а тим менше писано.

Всього на всего тільки одна промова, прощальна в честь проф. Івана Бабія означена його іменем тому, бо в часі публікації його вже не було в живих. Вона залишилася йому не лише прощальною промовою, але також і посмертним спомином.

4) Залишається ще останній закид, „брак поодиноким промовам хронологічної системи, яка особливо у професора разить“.

Закид правдивий, але лишень для того, хто, задивлений у формальну сторінку книжки, не шукає і не розбирає її внутрішнього змісту і ціли, для якої вона була зложена.

Моя книжка це збірка на протязі 40 літ уложених і в ріжньому часі виголошених промов. Їх ціль повчальна, а рівночасно для живучих ще колишніх слухачів памятка. Ось тому при деяких промовах я вмістив нотки із зазначенням часу їх виголошення. Але ці нотки не мають для загалу сьгоднішніх читачів найменшого значіння.

Збірка поділена на певні частини відповідно до змісту, а не часу повстання.

Возьмім під увагу напр. реколекційні промови. Для середніх шкіл було призначено на духовні вправи так мало часу, що ледви можна було 5—6 наук виголосити. Їх доцільне угруповання було таке, що майже всі душпастирі молоді присвячували перші три або чотири науки роздумуванню над загальними правдами, що відносяться до самого чоловіка, його відношення до Творця, його життєвої ціли, а дві останні до справи каяття і св. Причастя.

Булоб льогічним нонсенсом напр. на початок взяти роздумування про св. Причастя, а на кінець про ціль чоловіка. Або наперед про відношення чоловіка до Бога, а відтак про пізнання себе самого. Наперед про небо або пекло, а опісля про гріх і його наслідки і т. п.

Тому тем з ріжного часу не можна було хронологічно побіч себе поставити, бо з цього вийшла б була льогічна

пародія, але треба було конечно триматися усталеної до-свідом тематології і її порядку¹⁾.

Так само логічно і відповідно до річезого звязку я вмі-стив виховні теми. Я вийшов від загальних засад до по-дрібних, з чого я бажав зробити гармонійну цілість цілої проблеми.

Оцих кілька завваг подаю для вияснення зачіплених в рецензії питань.

о. Василь Дубицький

Г. Костельник: Arcana Dei — шляхи віри модер-ної людини. Львів 1936. Накладом автора. Ст. 94, мал. 8°.

Зміст цієї гарної книжки: I Шляхи до Бога, II Перед тайною тайн, III Від Бога до світа, IV Божа свідомість, V Вічність, VI Simplex, VII Трійця, VIII A priori, IX Антропоморфізми, X Відкуплення, XI Я, XII Ми, XIII Друге життя, XIV Драма світа. До книжки ще вернемось.

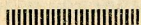
Тайна хлопяти. Переповів для української молоді за М. П. о. *Тим. ЧСВВ.* Передмова о. Ір. Назарка ЧСВВ. Ві-нета й ілюстрації Якова Гніздовського. Львів 1935. Накладом Видавництва „Наш Приятель“. Ст. 74, мал. 8°. Ціна 80 сот. (з пересилкою 95 сот.).

Це прекрасна і під виховним оглядом незвичайно вар-тисна лектура для нашої молоді, тому кождий о. Душпастир повинен її купити в більшій кількості для парохіяльної бібліотеки.

Prof. Michael Hruschewskyj. Sein Leben und sein Wirken (1866—1934). Vorträge des Ukrainischen Wissenschaftlichen Institutes anlässlich der Todesfeier an der Friedrich-Wilhelms-Universität zu Berlin. — Berlin 1935. Im Verlage der Gesellschaft der Freunde des Ukrainischen Wissenschaftlichen Institutes e. V. — Ст. 48, мал. 8°.

Dr. W. Kubijowytsh: Die Verteilung der Bevölkerung in der Ukraine. Berlin 1934. Im Verlage der Gesellschaft der Freunde des Ukrainischen Wissenschaftlichen Institutes e. V. — Ст. 39, мала 8°. З одною картою.

Die Ukraine in Karten und Diagrammen. Aus-stellung demographisch — wirtschaftlicher Karten und Dia-gramme des gegenwärtigen ukrainischen Volksgebietes veran-staltet vom Geographischen Institut der Friedrich—Wilhelms—Universität und vom Ukrainischen Wissenschaftlichen Institut in Berlin 14. bis 19. Januar 1936. — Berlin 1936. Im Verlage der Gesellschaft der Freunde des Ukrainischen Wissenschaftlichen Institutes E. V. Ст. 20, мал. 8°.

¹⁾ Перших 6 рек. промов становлять замкнений в собі, логічно і доцільно звязаний зі собою цикль одноразових духовних вправ для молоді. Остання, 7 наука, долучена як додаток, для тих, що схотять, в ряди годи, повчити молодь про суть реколекцій і тоді треба її взяти на початок.

Всячина

Святкування річниці коронації св. Отця Дня 12. лютого ц. р. відсвятковано дуже врочисто 14-ту річницю коронації папи Пія XI. В Сикстинській каплиці відправив Сл. Божу кардинал Nassali Росса в прияві св. Отця, 27 кардиналів, папської родини, великого майстра Мальтанського Ордену, губернатор міста Ватикану, вищих ватиканських достойників, дипломатичного корпусу, архієпископів, єпископів і представників церковних організацій. Папу привитано при вході довго невмовкаючими оваціями. По Сл. Божій кардинал-декан св. Колегії зложив св. Отцevi від імени кардиналів побажання, на які папа відповів короткою промовою, повною вдячності. Італійська королівська пара надіслала телеграму з побажаннями. Прийшли теж побажання від володарів і голов майже всіх держав, міністрів і визначних достойників, церковних і світських.

Наша Церква також достойно відсвяткувала велику річницю. Всюди, по всіх церквах відправлено торжественні св. Літургії в наміренню св. Отця і виголошено відповідні проповіді. В катедрі св. Юра у Львові торжественну архиєрейську Літургію відправив Преосв. Кир Іван, а Високопреосв. Митрополит виголосив відповідну проповідь, яку передавало львівське радіо із Волоської церкви, де Сл. Божу відправляв Преосв. Кир Никита, а співав хор Духовної Семинарії, закінчивши її папським гимном.

Помер кардинал Сінчеро. В п'ятницю, дня 7. лютого ц. р. помер у Римі секретар св. Конгрегації Східньої Церкви, кардинал Luigi Sincero.

Кардинал Сінчеро уродився в 1870 р. Богословські студії покінчив в духовній семінарії у Верчеллі і на Григоріанським університеті в Римі, де скінчив філософію і теологію. Рукоположений на священника в 1892 р., студював ще якийсь час право та займав різні становища. В р. 1908 покликано його як знавця права, не тільки канонічного, але й цивільного, до праці над реорганізацією св. Роти і на тім становищі іменовано його прелатом і аудитором. В 1920 р. піднесено ного до гідности асесора св. Конгрегації Консисторії, а з тією гідністю був получений уряд секретаря св. Колегії. Секретарем конкляве іменований в 1922 р. по смерті папи Венедикта XV. Кардиналом іменовано його на консисторії 23. травня 1923 р., в 1926 р. підсекретарем, а в 1927 р. секретарем св. Конгрегації Східної Церкви. По смерті кардинала Гаспарія обняв провід комісії для кодифікації канонічного права Східньої Церкви. На тім становищі пізнав докладно права і дисципліну нашої Церкви, а його сміливі і прихильні Східній Церкві заяви нотували ми своєчасно в „Ниві“.

На наслідників Покійного кардинала висувують кард. Сальоттія, який обняв би уряд секретаря Конгрегації Східної Церкви, і кард. Massini, якому правдоподібно буде відданий провід у папській комісії для інтерпретації кодексу канонічного права. Згадується теж ім'я варшавського Апост. нунція, кард. Мармаджія, якого вважають поважним знавцем Церковного Сходу.

Всесвітня вистава католицької преси в Римі. К. А.П. подає розмову ред. Ромера з італійським архитектом інж. Понті, що керує будовою павільонів для міжнародної вистави католицької преси в Ватикані. У виставі бере участь, як відомо, і наша українська католицька преса у своїх павільоні.

Відкриття вистави св. Отцем — інформував інж. Понті — буде дня 12. травня ц. р. Стане вона великою культурною і мистецькою подією для цілого католицького світу. На місце вистави призначив папа Cortile della pigna, де перед п'яти роками відбулася місійна вистава. На бажання св. Отця вибудовано центральну салю в такий спосіб, щоби папа із поміщеного там свого сальону мав вид, по через довгу на 100 метрів галерію, на низу Брамантия і „pignu“. З обох боків тієї великої „папської салі“ знаходяться — видні крізь великанські вітрини — павільони поодиноких країв, а в них стійла, які будуть поділені на відділи історичний, мистецький, науковий і технічний, даючи докладний образ розвитку і значіння католицької преси. Павільони будуть мати вигляд монументальний, а одночасно суворий, однотайний, що буде виразом карності і єдності католицької преси на службі ідеалів віри. Ці ідеали будуть символізувати великанські статуї і фрески, що зображуватимуть славу Церкви і її діяльності над запевненням миру між людьми, так у значінню збірноти, як теж одиниці. Зображений буде у великих розмірах Христос, оточений євангелистами, мучениками й основниками монаших чинів. Дверниками в галерії, що держатимуть відчинені двері, будуть великі статуї ангелів, а над їх головами будуть поміщені відповідні написи з Євангелій. Між „папською салею“ і головною входовою брамою буде т. зв. „загальна саля“, призначена для загального зображення історії і статистичної, наукової і технічної сторінки преси. З обох боків „меншої салі“ будуть поміщені: на ліво павільон місійної преси, а на право павільони преси Католицької Акції і монаших чинів.

Роботи в самім розгарі. На чолі комітету вистави стоїть гр. Dalla Torre, початковий редактор „Osservatore Romano“. Будову веде архитект Понті, маючи до поміч для кожного національного павільону архитекта даного краю. Через порозуміння з урядами поодиноких держав запевнено всілякі паспортні пільги і комунікаційні улекшення для всіх, що бажатимуть побачити виставу.

Розвиток монашого життя по війні. Як подає папський річник релігійних конгрегацій, монаші католицькі чини від часу закінчення світової війни виказують дуже великий зріст числа членів. Найчисельніший чин Товариства Ісусового числив в 1935 р. — 23.270 членів (в 1919 р. — 17.121), Франціскани в тім самім часі зросли з 19.000 на 22.527, Шкільні Братя з 14.630 на 15.125, Капуцинн з 10.071 на 12.613, Салезіяни з 4.178 на 10.069, Бенедиктини з 6.457 на 9.070, Домінікани з 4.476, на 6.700, Редемптористи з 4.500 на 6.239, Лазаристи (оо. Місіонарі) з 3.020 на 4.874, Траписти з 3.131 на 3.417, Пасіоністи з 260 на 2895, Африканські Білі Отці з 500 на 1112.

В порівнянні із цими великанськими цифрами наше східне католицьке монашество таке нечисленне, а деякі чини щойно в початках.

Чи нова греко-катол. епархія в Америці? Як донесли часописи, священники-москвофіли з епархії еп. Такача організують нову греко-католицьку епархію. Адміністратором її вибрано о. Ореста Чорняка. Невдоволені дотеперішньою церковною політикою еп. Такача священники-москвофіли виступили „в обороні східного обряду, проти цел бату“. Коли їм не вдасться створити окремої епархії, себто коли на неї не згодиться Ап. Престол, то грозять, що перейдуть на православя.

Заборона співати гимн „Боже великий, єдиний“. Апостольський Адміністратор Лемківщини, о. др. Василь Масцюх заборонив співати на області, підчиненій його юрисдикції, церковний гимн „Боже великий, єдиний“. Заборона ця має бути тимчасовою і умотивована є „намаганою офензивою, веденою на Лемківщині проти греко-католицької Церкви“. Думаємо, що всі ті, хто співає гимн „Боже великий, єдиний“, не ведуть офензиви проти греко-катол. Церкви, бо московське православя такого гимну не співає. Всі українські часописи занотували цей розпорядок з обуренням.

Нові поголоски про скликання церк. собору в Москві. Московські емігрантські часописи, що виходять в Парижі, покликуючися на віродостойні московські жерела, донесли, що „блюститель“ патріяршого престолу, митр. Петро Крутицький вернувся в грудні м. р. із заслання і перебуває під цю пору в Коломні під Москвою. Дотеперішній його заступник, митр. Сергій, з поручення влади, домагається, щоби митр. Петро зрікся свого становища, а то тому, що він не знає і не орієнтується у тих обставинах, які витворилися довкола Церкви в часі його 10-літнього перебування на заслання. Згаданий париський часопис подає теж, що в цвітні ц. р. має відбутися в Москві собор російської православної Церкви, зложений виключно тільки з єпископів, без участі нижчого духовенства і вірних (Р. І. Р.).

З ПРАВОСЛ. ЦЕРКВИ. Стан українізації богослужень у волинській єпархії. Як доносить агенція WU (Wiadomości Ukraińskie), статистика богослужень в українській мові в волинській єпархії виглядала по день 1. листопада 1935 ось як: в 124 церквах єпархії відправляються богослуження виключно в українській мові, в 40 церквах напереміну, по українськи і церковно-словянськи; в 26 церквах відправляється по церковно-словянськи з українською вимовою, в 99 церквах в українській мові співається Євангелія, Апостол, Вірую й Отче наш, вкінці в 126 церквах богослуження в українській мові відправляються доривочно. По українськи відправляються богослуження в отсих більших містах: в Володимирі в церкві св. Николая, в Дубні в церкві св. Спаса, в Кремянці в церкві Воздвиження Чесного Хреста, в Ковлі в церкві Благовіщення, в Луцьку в Хреставоздвиженській церкві. В Горохові богослуження відправляються по українськи і церковно-словянськи. Нема ніяких українських богослужень в Рівнім; рівенський собор є загальом пристановищем всяких чорносотенців, які вже нераз в дуже яскравий і провокаційний спосіб виявили свою ненависть до всего, що українське, навіть якби то був власний владики (голосна справа прот. Рафальського). — Крім цього в трьох церквах відправляються богослуження виключно в мові чеській, а в двох напереміну: по чеськи і по церковно-словянськи.

Українські богослуження по містах тішаються великою фреквенцією вірних. Розуміється, що священники Москалі або русотяпи роблять у справі українізації великі труднощі вірним, аж до кидання клятви на свою паству включно. Коли мимо всіх тих перепон парохії з українським богослуженням всетаки ростуть, то це свідчить про щораз більшу національну свідомість населення.

Волинське єпархіяльне зібрання. В днях 12—13. лютого ц. р. відбулося в Кремянці на Волині єпархіяльне зібрання, що ним проводив волинський архiep. Олексій. В зібранню взяли участь оба волинські суфрагани — єпископи Полікарп Луцький і Симон Остріжський, декани, делегати від духовенства і вірних, представники релігійних організації і укр. парламентарної репрезентації Волині. Відкриваючи зібрання, архiep. Олексій підкреслив великі заслуги маршала Пілсудського, після чого візав зібраних віддати честь його пам'яті. Зібрані одноголосно ухвалили декларацію вірності цілої єпархії для ідеї марш. Пілсудського. Підчас зібрання рішено одноголосно зложити 2000 зол. на пам'ятник марш. Пілсудському в Луцьку. Вислано рівнож привітальні телеграми до митр. Діонісія, прем. Косцялковського, міністра освіти Свентославського і воєводи Юзефського (Р. І. Р.).

Комісія для перекладу Св. Письма на українську мову. Дня 6. лютого ц. р. відбулося під проводом митр. Діонісія засідання комісії для перекладу Св. Письма і богослужбових книг на українську мову при Укр. Наук. Інституті. На засіданню були приявні крім митр. Діонісія як голови комісії: директор Укр. Наук. Інституту проф. Ол. Лотоцький заступник голови; голова луцької підкомісії, еп. Полікарп і голова крем'янецької підкомісії, проф. М. Кобрин і члени комісії: Якубовський, Кирилович, др. Лапінський і Зайцев. По вшануванню пам'яті померших членів Комісії, проф. Біднова о. Ор. Мількова, приступлено до дневного порядку. Звіт із праці комісії від часу останнього засідання зложив проф. Лотоцький. Праця над перекладами ведена була так у Варшаві як теж у Луцьку і Крем'янці, в утворених там підкомісіях. Луцька підкомісія під головуванням еп. Полікарпа переглянула переклад Апостольських Діань, зроблений ще в 1919 і 1920 р. в Кам'янці на Поділлі, збережений в одній тільки відбитці, бо большевики знищили готові матрици. Переложено з грецької мови Панахиду, чин хрещення і вінчання також акафіст до Найсоллод. Ісуса, Пресв. Богородиці і преп. Йова Почаївського. Крім цього о. Іван Губа переклав низку богослужень, яких одначе не узгіднено ще з грецькими оригіналами. Головним предметом праць крем'янецької підкомісії, що працювала під проводом проф. Кобрини, було устійнення тексту перекладу Псалтирі. Цей переклад, плід довголітної праці проф. Кобрини, переглядано і узгіднювано з грецьким оригіналом Сімдесятьох три рази. Ревізію вели спільно: перекладчик, проф. Лотоцький і В. Якубовський. Крім цього проф. Кобрин переклав Соборні Послання і Послання св. Ап. Павла до послання його До Солунян включно, а також Апокаліпсу. З богослужбових книг перекладає проф. Кобрин Октоїх, який буде готовий уже в найближчих місяцях. Якщо йде про Євангелії, то українська православна Церква користується прекрасним перекладом Морачевського, апробованим ще перед війною св. Синодом. — Головна комісія в Варшаві переклала Літургію св. Йоана Золотоустого, а тепер працює над перекладом літургії св. Василя Вел. і літургії Напередосвячених Дарів. — Після обговорення пляну праці на майбутнє і вирішенню деяких сумнівів, що виринули в часі праць над перекладами, затверджено ось такі переклади: 1) Літургію св. Йоана Золотоустого, 2) Псалтиру, 3) Панахиду, 4) чин Заручин і Вінчання, 5) Акафіст до Найсоллодшого Ісуса. Ці переклади появляться невдовзі у видавництві Укр. Наук. Інституту.

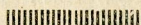
Медицина чи ветеринарія. На недавно відбутім конгресі німецьких неврологів і психіатрів мін. директор др. Quett, говорячи про службу суспільної гігієни, заявив, що

держава не обмежується до того тільки, щоби здержувати переніснення дідичних недуг і не вважає своєї ролі сповненої через видання закону про стерилізацію. Держава хоче, щоби кождий Німець виховувався з думкою про ідеал чистоти раси й одідиченого здоровля. Молодець може женитися тільки з такою дівчиною, проти якої нема ніякого закиду під оглядом расовости, і навпаки, батьки можуть віддавати свої доньки тільки за дідично здорових мужчин. Муситься дійти до того, говорив dr. Guett, щоби не заключувано подруж для грошей, але для одержання здорового потомства.

Коментуючи цю заяву, „Osservatore Romano“ слушно завважує, що в такий спосіб відсувається на дальший плян моральний і духовний чинник в подружжю, яким є любов, і питається, чи такий погляд на суспільну гігієну не належить радше до ветеринарії, ніж до медицини. (КАП).

Переговори католицького єпископату Німеччини з німецьким урядом. В Фульдї відбулася надзвичайна конференція німецького єпископату, на якій рішено розпочати з урядом республіки переговори в справі устійнення правного стану католицьких організацій молоді і робітників. З рамени уряду виступає міністр для церковних справ Керль. Як подає КАП в переговорах дійшло до порозуміння. Конференція єпископату дала свою засадничу згоду на розв'язання цих організацій під деякими умовами. Католицька молодь має бути прилучена до державної організації молоді, що її вже заповіджено і що буде загально-державною установою, а не органом нац.-соціалістичної партії, якою була досі „Hitlerjugend“. У цій державній організації католицька молодь буде мати запевнені права відносно науки релігії, участі в богослуженнях та ін. Крім цього дістане вона своїх духовників. Така розв'язка справи побудована на відносинах в армії, де жовнярі усіх віроісповідань мають запевнену повну свободу в виконуванні своїх релігійних обов'язків.

На днях часописи донесли, що супроти свіжих арештів провідників катол. молоді, переговори станули на мертвій точці.

Печатається за дозволом Митрополичого Ординаріату у Львові

Видає Бог. Наук. Товариство

Відповідальний редактор: о. Петро Хомин.

Н И В А

Часопис присвячений церковним і суспільним справам

Виходить раз у місяць в 2½ арк.
з проповідничим додатком
— в 1 арк. до кожного числа —

Передплата виносить 12 зл. річно,
півріч. 6 — зл., чвертьрічно 3 — зл.
для Америки 2.50 долари річно.

Адреса Редакції і Адміністрації: Львів, вул. Коперника Ч. 36
Чекове конто: 151.092

Бережім своєї гідности й поваги

Знаємо всі, як нині безбожний світ завзято воює проти духовенства, Церкви і релігії загалом. Яких найрізноманітніших, нераз нечесних засобів уживає, щоби лиш підкопати повагу священика. Ворогам Христа йде про те, щоби вирвати з серця людей їх довіря до священика, щоби відтягнути їх від душпастирського провідника, висміяти його і понизити, бо з самим стадом без пастиря усе вже можна легко зробити. Тому всі соціялісти, комуністи, радикали, ба навіть сектанти, виписують у своїх газетах і брошурках усякі напади, клевети й очорнювання на священика, висмівають його слова й поведінку, та в цей спосіб, підкопавши його повагу, паралізують його вплив на нарід.

І дух безбожництва робить своє. Не тільки підупала повага священика, але тут і там на безбожній літературі й агітації виховуються злочинці, що допускаються святощатства, збещення святих місць, річей, вломів до Божих домів, підрізання св. хрестів та публичного богохульства. Але буває, що дана місцевість ще не заражена безбожницьким духом, а священик не тішиться великою повагою в народі. Чому? Бо він сам винен. А найчастіше причиною є те, що він не захує форм культурного поведіння, не дотримує такту, надто популяризується і сам себе понижує й осмішує. І саме на цю сторінку варта би трошки уважніше поглянути.

Найперше, не тільки в духовному, але навіть у світському стані, повага особи багато залежить від зверхнього вигляду, її рухів і строю. Елегантії у священика не сміє

бути, але й не сміє бути разячого недбальства й опущення. Його вигляд все мусить бути погідний, милий, поважний, а його стрій все мусить бути священичим строєм. Бо яку повагу може мати священик, як на ньому і сподні подерті, і ряса запламлена, і плащ без гузиків, та інше не в порядку. А чейже воно може бути хоч старе, але позашиване, відчищене, все буде мати приличний вигляд. Буває, приходить сторона з якоюсь справою, а священик розхристаний, неубраний як слід, лиш у камізельці вибігає до кухні і тут переводить справу. Тоді й сама справа тратить на повазі.

Буває, що священик дуже любить господарювати і так заріється у цю просту, господарську роботу, що чужому навіть годі розпізнати, чи це священик, чи агроном, економ, слуга. Ясна річ, що священик для власного прожитку мусить господарювати й доглянути всего, але коли він вічно ходить по оборі, або через місто везе снопи чи бараболю возом з поля, тоді теж між людьми він не буде мати поваги. Бо він може бути дуже зразковим господарем, але найперше є він таки священиком.

З другого боку, не треба елєгантувати себе. Цілком злишнім є купувати собі якісь светери, зелені капелюхи, їздити ровером, або верхи на коні. Елєганція, ніби модерність і задиркуватість теж осмішують людину і підточують авторитет.

У відношенню до інших людей треба заховати гідну поставу. Треба гідно їх трактувати, але й себе не понижати. Треба зайти в бідну хату, відвідати хорого, треба піти в гостину, як просять, треба з людьми побути, поговорити, веселе слово сказати, в своїм домі гідно прийняти, крісло подати, але сидіти з газдами на дубах, говорити чабарашки, чи дотепи, дозволити трактувати себе махоркою, це вже популяризація над міру, яка дуже лихо відібеться таки на цьому самому священикові.

Та найважливіша річ, це поведінка священика у церкві. А то діються нераз дуже смішні і немилі сценки. Люди мають потіху, а священик тратить повагу. Входячи до Божого дому, треба бути належно зібраним, йти повагом, і дати людям приклад духа молитви і пошани святого місця. У церкві навіть священикові не вільно голосно говорити, але притишеним голосом. А то буває, священик голосить на всю церкву, аж люди лякаються. А вже гріхом є відбувати тут якісь торги, сварки, тощо. Також злоститися, кидати річами в церкві не вільно. Не вільно в церкві сварити на провізорів, або полагоджувати якісь принагідні справи. Це в дома полагодити, а не при людях. Коли сповідаємо, не викрикувати на людей, не переводити муштри, як товпляться, але лагідно повчити, щоби заховали лад. Хоч зимно, не надягати на себе ніяких бунд, кожухів, бо це не є стрій священика.

у церкві. При сповіді деякі священники завивають каянникові голову епітрахилем. Цього не конче робити, бо воно трошки смішно виглядає і люди з боків підсміхаються. Доконче справити до церкви сповідальницю, щоби не сповідати на колінах. Цеж невеликий кошт і навіть сільський майстер потрапить її зробити.

На проповідях треба все говорити чистою і літературною мовою, бо коли будемо говорити старим стилем або якоюсь тарабанщиною, тоді дехто кине нам назадництво, або буде насміхатися з поодиноких слів. Слова, незрозумілі для місцевого говору, можна пояснити. В часі відправи Сл. Божої та інших богослужень треба таки дуже вважати на себе. Не пчихати, не кашляти, не обганятися від мух. Якаж то може бути повага священника і самої відправи, як священник від престола муштрує провізорів, дяка, хористів, тощо. При цьому злоститься, відступає від престола, або крутиться, махає руками, і відкриває свої завваги. Це просто гріх і образа святого місця. Люди гіршаться, сміються і мають про що дома говорити.

В церкві не вільно при кожній нагоді підносити свої завваги, ганити людей, або когось поіменно пятнувати. Бо тоді дотична особа буде ображена, буде люта на вас і мстива, а люди будуть покпивати собі з ображеного і з вас. Зате можна визначити окремі конференції і на цих конференціях звертати свої завваги, виказувати хиби парохіян, і їх викорінювати.

Коли в церкві робиться порядки, н. пр. дівчата миють підлогу, хлопці стирають порохи, тоді священникові доконче треба бути в церкві, щоби молодь тут заховувалася поважно, мовчки, не викрикала в церкві, не говорила невідповідних слів чи жартів, і не наносила зневаги Христові в Кивоті.

Треба теж людей повчити, щоби присилаючи фіру до хорого, належно її вистелили і в дома упорядкували кімнату. Бо їхати на драбині, або прийти до нехлюйної хати, це вже не лиш пониження поваги священника, але образа Евхаристійного Христа, що приходить до хорого.

Ріжні є причини, якими ми самі підриваємо свою повагу. Приставання з невідповідними особами, невмісні розмови, дотеп, жарт, проклін, ходження по ярмарках, це все обезцінює наш авторитет. А вже просто огидно, коли священник перед людьми посуджує другого священника. Це повинні взяти собі на увагу молоденькі сотрудники, що хотіли б бути старшими від пароха, і ці адміністратори, що хочать доконче остати на місці парохами і нікого більше тут не допустити. Вміймо самі себе гідно оцінити, тоді оцінять нас люди. А в тім сама гідність по чину Мелхіседека жадає від нас, щоби її цінити як найвище, та берегти у як найбільшій повазі.

о. Омелян Квіт

о. А. Лощій

Великий піст в річнім церковнім уставі нашої Церкви

(Продовження).

3. Покаянний характер богослужень у Великім пості.

Богослуження великого посту мають визначно покаянний характер і мають на меті спонукати грішного чоловіка покинути своє дотеперішнє життя і вертатись на „спасенія стези“, до Бога. Вже в постовій вечірні висказане ясно й остаточно рішення, так дуже подібне до такого самого рішення блудного сина, а саме назад вернутись до Отця, а це: у тих двох, міняючихся прокіменах: „Не отврати лица твого“... і „Дал еси достояніє твоє“... Взагалі кожна вечірня має на цілі навести нас до цього, щоби ми з заходячим сонцем, з кінцем дня здали рахунок перед Богом, тому характер кожної вечірні, як такої, є покаянний і тому нема в вечірні тільки змін, як н. пр. в великопосній утренні. Ріжниця між октоїховою вечірнею, повседневною, і великопосною є в тім, що у тій є загально покаянний характер і тому там стихири на „Гди возвах“... починаються від стиха: „Аще беззаконія назриши Гди“..., а тут у великопосній вечірні входить ся в подрібности покаяння і тому нема тут місця для денної пам'яті Святого і замість тропаря кличемо на молитву за нами Богородицю, провідника покаяння Йоана Предтечу, всіх Апостолів та інших Святих, а маючи такий научно покаянний характер, починаємо такі стихири від слів: „Изведи із темниці душу мою“...

Саме теоретичне й абстрактне роздумування о Бозі все лиш підсичує у нас того противного духа, як це було із нашими прародичами в раю. Тому Бог вигнав їх з раю на те, щоби вже дальше досвідом приходили до пізнання своїх слабих сторін тіла і духа, і щоби трудом і вправою духових і тілесних сил приготувлялися до своєї земної задачі. Так само і наш устав ще в зимних мясницях відійшов від теоретичного роздумування про Бога, а реальним фактом нашого життя протиставив такі самі факти з життя перших подвижників Христової ідеї і цією вибраною дорогою провадить нас дальше й у В. пості, де на кожній вечірні подає вже систематично подані факти з книги Буття (Битія), а щойно потім каже читати книгу притчей. Ті стисло означені засади мудрости, зібрані Соломоном, не мали би успіху без попереджаючих, історичних відомостей з книги Буття. Бо не маючи знання цих історичних фактів, представлених в книзі Буття, не можемо мати правдивого по-

няття про Бога і Його Провидіння, бо тоді, замість цього поняття про Бога, до якого доходимо історичними фактами Його діяння, бере місце наша фантазія і представляємо собі Бога, як такого Володітеля, що-то легко, без труду, без журби і без клопоту, хотяй багато роздав, але ще більше має і ми взоруючись на такий фантазії, самі у відношенню до Бога стаємось такими, що акти нашого богочитання стаються тільки шумними торжествами, а коли і з нашого майна дари приносимо Богови, то тільки те, що нам легко збуває, без чого легко можемо обійтись, щоби часом не загато дали, і в першім пляні себе забезпечуємо, бо — як то кажуть — від достатку голова не болить. В такій духовій пустині (обмежености й ограничености) наша молитва стається пустим многословієм, або своєрідним поученням Бога, як Він має задоволити наші частні потреби. Щоби нас відтягнути від такого видуманого, фантазійного богочитання, каже устав на вечірнях у В. пості читати книгу Буття, щоби ми на основі поданих там фактів набрали правдивого поняття про Боже Провидіння. А коли наш ум набере такого дійсного, реального розуміння Бога, тоді і наша молитва, немов запах кадила, буде входити в поодинокі факти Божого сотворення, в яких дорого оплачений досвід пережитих родів не підмарно, але ввійде в розуміння цієї мудрости, що кінечним, необхідним і вічним є Божий закон, яким будемо себе кріпити проти всіх атаків і бур ріжнотанітних наших пристрастей. Тому по прочитанню таких історичних відомостей з книги Буття і узнавши, що в наших умних силах є таке Христове світло, наступає чудовий обряд на Літургії Преждеосвящених Дарів із запаленим трисвічником і кадилом, при словах: „Премудрость прости“ і „Світ Христов просвіщає всіх“. Тепер у В. пості постоми ми вже дальше в просвіченню, як в самім празнику такої самої назви, бо на це світло реагуємо вже покайним настроєм і робимо потрійний поклін до землі, а читання Притчей слухаємо вже при замкнених царських вратах. В цім дусі дальше розвивається покайна акція у співі молитви: „Да ісправится“... А щоби дати належний вираз покайному характерові в дальшій тягу цього богослуження, то на таким торжественнім обрядовім акті, яким є вхід з Найсвятішими Тайнами, самі не співаємо Херувимської пісні, як це є на кожній совершенній Літургії, але відликуємось в пісні: „Нині сили небесних“... до тих небесних сил, які на суді будуть служити Богови.

Дуже багато обрядових змін прибирає у В. пості друге, дуже важне, денне богослуження, яким є утрєння. Утрєння є таким приготуванням до Літургії, як в річнім крузі перші чотири Тріодні неділі до Вел. посту. Тому, як

ті все мусять мати своє місце в річній церк. крузі, так і утрєння обовязково мусить бути приготуванням до особливого, своєрідного, суб'єктивного нашого наставлення в Літургії, — Утрєння взагалі має дати товчок до гідного ділання у новий день. А тому, що мудрий, заки має почати щось ділати, то вперед пізнає свій стан, так для такого самого пізнання поставлені на початку утрєннї 6 псалмів (3, 37, 62, 87, 102 і 142). Щойно по таким пізнанням, разом зі сходячим сонцем приходить в непостнім часі звїщення Рїздва Христового між людьми. А цю гадку тоді найліпше віддає і ободрює нас Божою любовю запів: „Бог Гдь і явися нам, благословен грядий во імя Гдне“. Та в покайних днях В. посту схід сонця має нам пригадувати другий прихід Христа на суд. Іому устав приписує тепер, відповідніший такому часови, запів: „Аллилуя“, що значить: Хваліть Господа, Господь йде судити“.

Як певна любов Божя приходить нам на згадку запіву: „Бог Гдь і явися нам“... так при запові „Аллилуя“¹⁾ з такою самою певністю відчуваємо другий прихід нашого Спасителя, як Судді. Такого приходу Христа домагається вже сам розум, бо є неможливо, щоби Сотворитель всім лишив волю, а собі неволю.

При однім і другім запові, а саме в непостнім часі „Бог Гдь“..., а в В. пості „аллилуя“, читаються окремі чотири стихи, які у В. пості є взяті з прор. Ісаї (XXVI, 9—15), якраз з того самого місця, яке є рівночасно основою п'ятої пісні канону. Одні й другі стихи, хотяй інші, але виражають ту саму гадку і є вони рівночасно диспозицією дальшої утрєннї, у якій підноситься причину морального зла, гріха, а заразом і засоби, якими скріплюється в нас чеснота.

І так, як першою причиною гріха є незнання Божих добродійств, а противно їх пізнанням підсилюється чеснота, тому на такі Божі добродійства натякає перший стих на „Бог Гдь“... — „Ісповідайтеся Гдеви яко благ: яко во вік милость єго“, як також перший стих на „аллилуя“ у В.

¹⁾ Рїжниця між практикою східньої і західньої Церкви щодо співання „аллилуя“ у В. пості була в тім, що східня Церква це співала, а західня його залишала. Цю рїжницю можна пояснити тим, що в лат. Церкві на перший плян висувається історичну подію Воплочення Божого Сина (Пор. ноту під 2) у статті: „Круг празника Воздвиження Ч. Хреста“ Нива. 1934. Ч. 10, ст. 351) і тому інакше значіння прибрало те слово „аллилуя“ у них, як у нас. Тому, що в нас дух нашого обряду не вдовольється самим зовнішнім захопленням, хочби й такого історичного факту, яким було Воплочення, але ціллю нашого обряду є в тім факті, як і в другім таким самім факті, що має наступити при другім приході Христа на суд, так до нас самих застосувати ті факти, щоби ми були так настроєні, щоби вже тепер ми були готові до такої стрічі з Христом. В таких значінню приходить те слово „аллилуя“, майже у всіх наших богослуженнях перед екте́ніями і перед тропарями.

пості“ „От ноши утренюет дух мой к тебе Боже, зане світ повеління Твоя“. Як там цю Божу доброту вихвалюється в тропарях, сідалних, поліелею, величаннях, а в неділю ще й у воскресних тропарях: „Ангельський Собор“... з припівом „Благословен єси Гди“..., а все те знаходить свій вираз і на зовні у звуках великого дзвону, так також покаюний настрій у В. пості, хоч має ту саму ціль, а саме пізнати Божі добродійства, але це пізнання зноситься вище над тамтим, що так вимовно виражає одушевлення Божою добротою. Тут ці добродійства стосується до себе. Тому вже й у стиху є згадка на Божі „повеління“. А Божі прикази, то не баганки бутного, але це вияснення вічного і незмінного Божого Проводу на те, щоби ми не ходили в незнанню свого призначення. Тому мудрий таких приказів не може поминати. Як в непоствій утрєнні взірцем до кінцевих слів запіву: „Бог Гдь“... — „благословен грядий во ім'я Гдне“ — був тропар Святого, так тут у постній утрєнні в запіві „Аллилуя“ нема місця на такі взори. Тут верховодить гадка, звернена до нас самих, що зближається до нас час суду. Як на початку церковного року ми чули, що „хто любить отця, або матір, або і т. д. паче мене, ність мене достоїн“, ¹⁾ так тут у В. пості певність цього факту, приходу Христа на суд, що виражується у співі „Аллилуя“, льогічно dokonує цього, що кожний „забиває отця і матер... токмо печеться о страшнім суді, како предстати Богу“ ²⁾. Подібно, як пророк Ісаїя, коли побачив у видінню Бога, настрашався самої гадки цього видіння, хот'яй відчув, що ідея цього видіння конечна до засвідчення правди, так і наша Церква співом „Аллилуя“ насуває на своїх дітей страх перед неминучою конечністю Божого суду, але й рівночасно дає вираз довіря в Божу святість тим, що зараз по „Аллилуя“ каже співати Тройчні.

Другою причиною гріха є малодушність до борби з похотями, що воюють в нас і поза нами. На ту причину, як також і на середники до усунення її вказує другий стих на „Бог Гдь...“ „Обишедше обишодше мя, і іменем Гдним противляхся їм“. В непостній утрєнні треба нам вказати на ті причини, з яких виходять пристрасти і внішні вороги чєстоти, що силується піймати нас в сіти гріха. Тому в такій утрєнні робить це устав знеслими степенними св. Йоана Дамаскина на те, щоби відтак в прокімені коротко ствердити позитивну життєву засаду, а потім в Євангелію вже таки приймати той образ життя, що його словом і ділом назначив Христос, а на доказ такого прийняття опісля вже чинно, йдемо і цілуємо ту книгу Христового життя. Та в постній

¹⁾ Слова євангелія суботи перед Воздвиженням Ч. Хреста.

²⁾ Слова похоронної лісні.

утренні те все відпадає, бо хто в тім ще не освідомлений, то піст для такого безуспішний. Тут коротко і просто і ясно: „Правді навічітеся живуцїї на землі“, бо від Бога належить ся нам суд, а в нім праведним заплаца, а грїшникам кара.

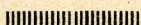
Недовірчиве понимання нещастя цього життя і самої смерті є причиною грїха. Щоби нам дати цього мужнього духа, в яким ми відчували би, що прикристи життя і сама смерть є лиш огнем, що очищує від непевної дочасности до щасливої вічности, то в непостній утрєнні скріплюємо себе в цїм словами третього стиха: „Не умру, но жив буду, і повім діла Господня“. Грозили мені, але я на ті грозьби відповідав: „Страха вашого не імам убоїтися, ніже соблазнитися, яко с нами Бог“¹⁾. А в Вел. пості третій стих є: „Зависть приймет люди ненаказання“. Необізнаних з Божим законом людей, неправедних переймає зависть. Їх бута кличе Бога на суд. Та така ніби відвага грїшників є тільки до суду, бо на суді ця бута буде обернена в страх. Непохитньої мужности набуваємо в кожній утрєнні, а саме у покайняннїм чинї по євангелїю, в 50 псалмї і в дальших виразно покайнянних молитвах і стихах, де після прикладу розбїйника на хресті кличемо помилування. Так покріплені відвагою, взиваємо заступництва наших св. Покровителїв східньої Церкви в молитві: „Спаси, Боже люди твоя...“ з 12-разовим: „Господи помилуй“ і закінчуємо цю часть утрєнні возгласом з надїєю, що Божя милість, доброта і милосердя нас не вижене, а милостивно прийме. До особлившої мужности заохочує нас устав в чотирьох перших трїюдних недїлях в тїй части утрєнні, в покайнянних молитвах „Покаянія отверзи ми двери...“ „На спасєнія стєзи...“ і „Множєства содіяних мною зол...“

Тільки в Христї одиноке наше спасєння, а хто цього не знає, то таке незнання стається у нього четвертою причиною грїха. Противно, коли опремося на цей угольний камінь, яким є Христос, то не захитаємось по віки. Тому й четвертий стих на „Бог Господь...“ є: „Камень, єгоже небрегоша зиждущїї, сей бисть во главу угла: от Господа бисть сей: і єсть дивєн во очєсіх наших“. Хотяй не розумїємо вповні Божого Провидіння, але віримо, бо бачимо наглядні факти, на яких опирається наше знання. На тих фактах дивного Божого Провидіння основується дальша часть утрєнні, що оспівується в канонї. Ця послїдовність Божого Провидіння, як дальшого й остаточного Божого явлення оказується в В. постї в четвертїм стиху на „Аллилуя“: „Приложи їм злая Гди, приложи злая славним землі“. Не дурїться, бо то, що вам належить ся, стрїне вас. А коли не хочете того зла, то

¹⁾ слова пророка Ісаїї.

покайтеся, поки час. В В. пості для виразнішого засвідчення Божої правди, а рівночасно, щоби унагляднити святість у явленню Бога в тілі, то мало згадується і просто лишається другі моменти дивного Божого Провидіння, а тільки до IX і VIII пісні, які основані на згадці про Вовлочення Божого Сина, добирається за порядком одну з других канонних пісень і в цей спосіб повстають великопостні Трипінсці, які мають нас зблизити до Херувимського потрійного „Свят“.

(Продовження буде)

о. Михайло Козак

Як вести парохіяльні літописи?

(Реферат виголошений 30. червня 1935 р. на соборчику в Деговій, Стрілеського деканату)

Кожний любить свою Вітчину, свій край, свою бувальщину, своїх предків, свій нарід, свою мову, свої звичаї й обичаї, свою віру й обряд, свої пісні і т. д., а навіть свою рідну стріху, бо й для птахів є дороге їх рідне гніздо, а для звірів їх рідна нора.

Цього вродженого почування не заспокоїть чоловік, як довго не пізнає своєї рідної історії. Чи зналиб ми цю історію, як не був би списав її літописець Нестор, чи інші? З великим трудом приходитьсь відшукувати в розкопках дрібні сліди давнини і на їх підставі творити образ давнього життя, а як легко було би се прочитати, колиб був хто списав. Колись люди не вміли передавати потомности своїх культурних здобутків, тимто й скупа відомість про їхній спосіб життя, їх звичаї й обичаї. Чим дальше взад, тим відомости скупіші. У нас ця ділянка неналежно опрацьована і багато річей, що з давнини остали, марнується і пропадає. Що наші предки не доцінювали памяток і не записали, то не дивниця, бо письменних було тоді мало і рівень освіти нижчий. Сьогодні сей обовязок тяжить на інтелігенції: священиках, учителях і навіть свідоміших селянах. Треба тільки охоти і трохи труду. Що давне знайшов, передай до музею, а що давного з бувальщини довідався, спиши. Маю тут на думці передовсім села, бо міста вже й давніше утрєвалювали свою давнину, тому про королів і їх життя, війни, про міста, шляхту знаємо більше, а про села й нарід майже нічого. Для утрєвалення памяти про себе лишаємо гробниці й нагробники, але зуб часу знищить їх, а списана літопись і оставлена для потомків є кращим і хосеннішим памятником для цього, щоби памяť наша жила з роду в рід. Може хтось скаже, що літопись якогось там села це маловажна

річ; однак з дрібничок складається і найбільший твір, а як різні люди пишуть, то тим більше вийде насвітлень. Тимто і Митрополичий Ординаріят, добавляючи велике значіння літописів, видав зарядження, щоби кожна парохія вела парохіяльні літописи¹⁾.

Про вагу й хосен літописів не будемо розводитися, бо це не наше завдання й ціль, а приступимо до сути річи, а саме, як вести такі літописи¹⁾.

Загальні вказівки

Папір та книга на літопись мусять бути тревалі, чорнило рівнож, або туш, письмо читке і виразне, бо час робить своє і нищить. Літопись пишеться на лівій стороні нумерованій, а праву без нумеру оставляється чистою. На лівій стороні оставляю на 3 см широкий маргінес і на нім зазначаю коротко, про що пишеться в літописи і даю числа 1, 2, 3 і т. д., які вказують, що під тим числом на правій стороні, чистій, дописано ті уваги, які ми довідалися пізніше, або наші наслідники, і так ті спостереження будуть на своїм місці. Коли подаємо назви різних річей, предметів, парцель, вулиць, гір, рік, звірів, одежі, їди і т. д., то в скобках треба подати ту саму назву в місцевім виговорі і то з наголосом.

Тепер приступаємо до упорядкування предмету. На початку даємо вступ, а саме, про яку місцевість пишемо літопись, хто її пише і коли її писав.

Перша часть літописи обнимає сучасний стан місцевости під кождим оглядом і се буде неначе тло, на якім опісля в другій части опишемо розвиток й історію, оскільки вони є нам знані, тримаючись ладу, поданого в першій части.

I. Часть

На першій сторінці (лівій) рисуємо докладний плян села з цілим окруженням, полями, лісами, дорогами, річками, горбками і т. д., означуючи важніші точки числами, а на

¹⁾ Ч. 6095/СД. Митр. Ординаріят у Львові зобов'язує душпастиря до велення парохіяльної літописи, бо се буде колись важне жерело історії для будучих поколінь. Арх. Еп. Відомости з 1929 р. Ч. V. стор. 11,

¹⁾ Коли я закладав в 1913 р. літопись в Стрілиських нових, то не знав, що писати, як упорядкувати, а вкінці, що зробити з відомостями, які я одержав пізніше, де їх записати, бо літопись була доведена до кінця. Необзнакомленому з писанням літописів видається, що властиво нема що так дуже писати про село, бо цілу його історію можна написати на кількох аркушах, а тимчасом, це велика й обемиста праця. Коли я 1930 р. закладав літопись в Ліщині, мав вже власний досвід, а до того послужили мені цінні вказівки п. дра Ярослава Пастернака (бо маю під рукою його літопись з Зіболок, ведену о. дек. Іваном Пастернаком, парохом Зіболок) та п. Евгена Пеленського, фахівців у цих справах.

другій сторінці (правій) до тих чисел подаємо пояснення, які до них відносяться.

На дальших сторінках уміщуємо фотографії й рисунки, які заслуговують на згадку, подаючи докладні пояснення до кожного з окрема¹⁾.

Тепер приступаємо до списування самої літописи, руководячись нижче поданими розділами, вказівками і питаннями²⁾.

1) *Назва села чи міста*³⁾, який повіт, воєвідство, городський і апеляційний суд, поштовий і телеграфічний уряд, залізничний дворець, скарбовий, податковий, парохіяльний, деканальний уряд, архієпархія, держава, кількокласова школа, яка рада шкільна, яка кураторія, який громадський і гмінний уряд, яка повітова рада, яка жандармерія, яка стація автобусова і т. д.⁴⁾.

2) *Географічне положення*, ширина і довжина, загальний простір, границя з сусідніми місцевостями, характер місцевости (низинний, гористий, степовий, подільський, маляричний і т. д.), почва землі, як вона геологічної наверстована, яке підсоння, і т. д.

3) *Різьба терену*, або пряма будова, які гори і верхи, які узгір'я, які доли, яри, просмики вертепи, які води, ріки, потоки, стави, озера, жерела, керниці, греблі, мочарі, саджавки, мости, які орні землі, назви всіх парцель, їх почва й загальна управа, які ліси, назва їх і яке дерево росте, які сіножати, пасовиска, полонини, неужитки, які дороги, кладки, гостинці, залізничні шляхи, летунські лінії, які хрести по полях і дорогах, могили, руїни, окремі дерева, мірничі вежі, і т. д.⁵⁾

4) *Багатства землі*: які копальні, камінекоми, мінерали, мінеральні води, добування піску, глини, алябастру, торфу і т. д.

5) *Рістня*: які дерева ростуть, дикі в лісах, а овочеві в садах, які збіжжя в місцевости удаються, які зела ростуть дико, а які в зільниках плекають, які зела лічнічі, які шкідники (гірчиця, осет), гриби, мохи, кущі, трійливі зела й овочі, ягоди, і т. д.

6) *Звірня*: які звірята має місцевість дикі, а які домашні, які птахи дикі і свійські, які риби, гади, ящірки, слимаки, хробаки, овади. мухи, метили і т. д.

¹⁾ Хто не вміє рисувати і не має фотографій, той мусить плян і фотографічну часть опустити, зглядно може попросити о такий плян якогось інжиніра або географа.

²⁾ Я не в силі всі питання вичерпати, тому прошу ласкаво доповнити, якщо щось бракувало б.

³⁾ Назва урядова і місцева з наголосом, а також 2, 3 і 7 відмінок, форма прикметникова, назва мешканця в однині і множині.

⁴⁾ Добре є подати віддалення в кілометрах.

⁵⁾ Як уже було сказано, належить подати назви всего, як гір, рік і т. д. їх висоту, чи глибину.

7) *Сама оселя*, її розміщення, назва частей місцевости, кутів, загород, хуторів, присілків, окремі забудовання, вулиці, площі, вигони, вивози, цвинтарі, стервиска, окописка, важніші будівлі¹⁾, як церкви, школи, дзвінниці, доми парохіяльні, двори, замки, твердині, читальні, народні і громадські доми, молочарні, фабрики, цегольні, тартаки, лазні, купелеві заведення, млини, касарні, і т. д.

8) *Публичні інституції* і їх заряд, як: церкви, їх теперішній інвентар, олтарі, чаші, хоругви, образи, книжки, антимінси, фелони, дзвінниці, дзвони, церковні поля, парох, сотруди́ник, провізори, дяки, паламарі, і т. д. уряди деканальні, шкільні комісарі і т. д. Далше парохіяльні доми й їх інвентар, метрики, акти, бібліотеки, списи людности, господарські будинки, ерекціональні поля, парохіяльні печатки, і т. д.; школи, їх важніші акти, управителі, учительські сили, і т. д.; громадські уряди, їх важніші акти, мапи парцель, громадські ухвали, війти, солтиси, число членів громадської ради і т. д.; суди, староства, уряди, скарбові, поchtові, желізничі і т. д., які є в місцевости і їх заряди.

9) *Населення*: якої раси, росту, краски волосся, очей і шкіри, будова тіла, яке є число душ в місцевости, якої віри й обряду (числами), якої народности, яка розговірна мова, скільки дітей у школі, якого обряду (хлопців, дівчат), скільки загально чисел дому. Скільки душ у дворі, хто завідує, хто власником і т. д., які родини (родинні назвища) найчисленніші, які хрестні імена найбільше уживані, які прізвища, які герби, і т. д.

10) *Заняття населення*, як: а) хліборобство (рільництво), кільки сим займається, загальний простір ріллі, кільки моргові господарства, що управляють (як городовина, збіжжа), як управляють, як гноять, як чергують збіжжа (облоги), як жнуть, як молотять, як чистять, як мелють, яких знарядів уживають²⁾, як ті знаряди називають, кільки є молотілок, киратів, косарок і т. д.; б) скотарство, кільки штук худоби, коней, овець, якої раси, які пасовиска, як випасають, що виробляють, які сіножати, як косять, їх простір, може де винаймають, чим кормлять в зимі, що уживають до запрягу, чи тримають розплодову стаднину, скількисть безріг, псів, котів, кріликів, який дріб держать³⁾, і т. д.; в) пчільництво, спосіб ведення, які вулії, що виробляють, і т. д.; г) риболовство, які риби, раки і т. д., чим ловлять, чим їздять по воді, і т. д.; г) садівництво, які роди дерев, як щеплять, як переховують, що виробляють, і т. д.; д) городництво, яка городовина, які цвіти, які зела (лічнічі, дикі, трійливі) і т. д.;

¹⁾ Докладно їх описати, так зовні, як і внутрі і що в них важніше находитьсЯ, їх вимір, з чого будовані, чим криті.

²⁾ Вози, сани, упряж, коси, серпи, ціпи, граблі, лопати, мотики, і т. д.

³⁾ Кури, гуси, качки, голуби, індики, і т. д.

е) ловецтво, які дикі звірята ¹⁾, які птахи, яка зброя, спосіб полювання, і т. д.; є) лісництво, які дерева, як рубають, як складають, які знаряди, яка міра, які шкілки, спосіб садження, корчування, які гриби, овочі, зела, як сушать і т.д.²⁾; ж) виробництво з дерева, глини, каменя, желіза, соломи, лозини, торфу, з кори, з волосіння, з вовни, шкіри, піря, з лону й конопель, з набілу, з воску, з яєць, і т. д.

Ці всі заняття без фахового вишколу, та одно з другим виконуване.

11) *Ремесло*: які ремісники ³⁾, їх вишкіл, їх число, які варстати, які машини, які роди ремесла, самоуки ремісники, машини в хатнім ужитку (до шиття) і т. д.

12) *Промисл* ⁴⁾: які промислові заведення й фабрики, цегольні, тартаки, камінеломы, млини, і т. д., хто їх веде, в якій скількості продукують, де збувають і т. д.

13) *Торговля*: які склепи, хто веде, що продають, де продають, кому продають, де торговиці, які ярмарки, які ціни товарів, збіжжа, звірят, поля, які міри, ваги, які курси гроша і т. д.

14) *Бічні заняття*, як домовий промисл, попри господарство і ремесло хвилеве заняття, (годівля голубів, кріликів, курей), роботи в фільварках, фабриках, робота на спілках, хатне виробництво і т. д.

15) *Товариства й організації*, як: читальні, кооперативи, брацтва, товариства кредитові, асекураційні, спортові (Соколи, Луги), пожарничі, і т. д., які їх заряди, який стан.

16) *Урядники*, як священники, учителі, желізничники, судді, адвокати, лікарі і т. п. приватні урядники.

17) *Маетковий стан* населення, як число великих господарств, середніх, малоземельних (всюди кількість моргів), безземельних, зарібників, безробітних, з урядничими платнями, стан задовження, парцеляція, докуп землі, нові забудови, нові варстати, еміграція до Америки, Канади, і т. д. ошадність, причини злої господарки, спосіб поліпшення, і т. д.

18) *Освіта*: скільки грамотних і неграмотних, освітні курси, число людей з вищою освітою, число посланих дітей до середніх і вищих шкіл, число часописів, бібліотек, книжок, число радіоапаратів, кін, театрів, і т. д.

19) *Релігійність і мораль* населення; яке відношення до церкви, які обряди, пороки, ціхи, налоги (бійки, злодійства, пиятики...) дикі подружжа, діти неправого ложа, ви-

¹⁾ Дики, серни, тхорі, куни, заяці, і т. д.

²⁾ Чи мають ліси де інде, чи купують дрова і т. д.

³⁾ Шевці, кравці, ковалі, ткачі, боднарі, столярі, кушнірі, гарбарі, камінярі, горшкарі, шлюсарі, машиністи, і т. д.

⁴⁾ Ремісник робить на замовлення, а промисловець робить зі свого сирівця на збут.

ховування дітей, жертволюбивість, як часто приступають до св. Тайн і т. д.

20) *Звичай*, весільні, похоронні, при хрестинах, святочні, великодні, різдвяні, празники, петровання, могоричі, обходи піль, свячення зілля, вечерниці, і т. д. товариське поведення, правні звичай, поділ майна по смерті, віновання дітей, вирішування спорів, толоки і т. д.

21) *Вірування*, як: чари, забобони, заклинання, зашіптування, страхи, відьми, опирі, мавки, лісовики, русалки, сні, скидання вугля, лікування чарами, зіллям, вороження, предсказування погоди і т. д.

22) *Вдача населення*: палкі, спокійні, ліниві, меткі, працьовиті, сварливі, гостинні, талановиті, здібні, матеріялісти, егоїсти і т. д.

23) *Прикмети мови*: діалекти, повторювання деяких слів, примітивні назви, виговір, наголошування, називання татусь, матуся, нанашко) і т. д.

24) *Приповідки* чисто місцеві, і до місцевих людей.

25) *Пісні*: колядки, шедрівки, гаїлки, весільні, ладкання, похоронні на тризнах, обжинкові, побутові, місцеві, похоронні заводження, і т. д.

26) *Перекази* про різні місця, могили, особи, заведення, і т. д.

27) *Політичне життя*: які партії, які відносини, програми, який провід, які визначніші особи, і т. д.

28) *Одяг*: який стрій мужчин, який жіночий, хлопячий, дівочий, діточий, обув, білля, накриття голови, (зимою, і літом), який селян, який інтелігенції, який крій, матеріял, назви всего (свит, сорочок, спідниць і т. д.), які окраси (спинки, коралі, стяжки, і т. д.), ремені, капчуки, люльки, яка зачіска волосся, чи обтинають, чи бороди носять, хто виробляє одяг і т. д.

29) *Їжа*, яка буденна, яка в свята, яка при різних нагодах, як приправляють, як варять, як печуть, як подають (чергують), яке начиння, що їдять (мясо, молоко, овочі, каші, риби, омаста, ярина, мука, мід, олій і т. д.).

30) *Будівництво*: які хати, з чого будовані, який плян, чи курні, чи з коминами, чим криті, чим білені, які окраси, який стиль, яке розміщення подвіря, куди звернені будинки фронтом, які господарські будинки, як забезпечуються на зиму, яка огорожа обійстя, яка віддаль між будинками і від меж, як забезпечують від огню, звідки беруть матеріял, і т. д.

31) *Обстановка*: хатня, які лави, скрині, жердки, столи, постіль, миски, ложки, горшки, бочки, плетінки, лямпи, ліжка, образи, шафи, ручники, фіранки і т. д., яка господарська обстановка, які знаряди (плуги, вози, борони, упряж, мітли, і т. д.), оборogi, стіжки, замки, корита, токи, і т. д. які керниці (бетони, цимбрини, копанки), які глибокі, як тягнуть воду, і т. д.

32) *Гигієна*: як дбають про чистоту тіла, чи уживають мила, купелі, лазні, як перуть, чи закорінені які слабости, чи вживають лікарів, чи управляють спорти, чи є насікомі, чи дбають про вигоду й естетику, чи є бруки, хідники, чи обора близько, чи є цвітники, і т. д.

33) *Красні штуки*, як музика, спів, хори, малярство, різьбарство, вишивки, писанки, окраси, поезія і т. д.

34) *Комунікація*, які дороги, їх стан, гостинці, залізниця, чим їздять (возами, верхом, ровером).

35) *Найближча околиця*. Які сусідні села, міста, що там особливше, чим вони зв'язані з нашою місцевістю (жениються там, торгують, музик беруть, злодії підходять і т. д.), як далеко віддалені і т. д.

Це була би перша часть теперішнього стану, яку можна в формі оповідання, чи відповідей на сі розділи (може де ще й дещо знайдеться) списати.

Тепер приступаємо до другої части, історичної.

II. Часть

Треба тут зібрати матеріял на основі ріжних жерел, місцевих, замісцевих, писаних, устних і т. д.

Подаємо тут деякі жерела, які нам звісні: Місцеві жерела, а всім доступні:

1. Парохіяльні акти, метрики, рухи людности.
2. Записки на книгах, хрестах, пам'ятниках, дзвонах, і т. д.
3. Шкільні акти, хроніки, і т. д.
4. Громадські акти, ухвали, мапи, ґрунтові книги і т. д.
5. Двірські акти, родові, і т. д.
6. Фондаційні й організаційні грамоти.
7. Оповідання, перекази, пісні, звичаї, обряди (треба провирити їх правдивість).
8. Образи, фотографії, рисунки, давна ноша, монети, медалики і т. д.
9. Знахідки з розкопок, могили, руїни. Жерела замісцеві, які знайдено в музеях:
 - 1) Жерела до історії України-Руси (Львів, під ред. Мих. Грушевського.)
 - 2) Народні рухи в Галицькій Русі в 1648 р. (Львів, Ст. Томашівський)
 - 3) Науковий Сборникъ Галицко-Русской Матицы (Львів. р. 1868)
 - 4) Akta grodzkie i ziemskie z czasów Rzeczypospolitej polskiej, z archiwum tak zwanego bernardyńskiego (Lwów t. I, IX, X, XVII, XIX) всix 24 т.
 - 5) Źródła dziejowe t. XVIII (Polska XVI w., ziemie ruskie)
 - 6) Monumenta medii aevi historica res gestas Poloniae illustrantia, t. XVII (Kodeks dyplomatyczny Małopolski t. IV pp. 1386-1480)

- 7) Kronika miasta Lwowa (Lwów 1844 Dyoniz Zubrzycki)
- 8) Słownik geograficzny ziem polskich (Warszawa 1881. Sulimierski, Chlebowski i Walewski)
- 9) Spis nazwisk szlachty polskiej (Lwów 1887 Jerzy hr. Dunin Borkowski)
- 10) Herbarz polski (Warszawa 1899-1904, A. Boniecki)
- 11) Herbarz polski (Gniezno 1875-1881 Nlesiecki)
- 12) Zabytki przedhistoryczne Galicji wschodniej (Lwów 1916, B. Janusz)
- 13) Матеріяли до історії економічних і суспільних відносин Зах. України (М. Грушевського)
- 14) Протоколи з візитації о. Н. Шадурського.
- 15) Шематизм Арх. Еп. Львівської від 1804 р.
- 16) Спис душ з 1763 р.
- 17) Йосифінські метрики

Можуть бути ще й інші жерела, про які не знаю, але кождий пише те, що знає і що йому доступне,

Що будемо писати в цій історичній часті? Те, що в першій, лиш давнину. А саме: що нам відомо про назву села, міста, про основи, до яких держав належало, які уряди і коли заведено, чи не повстали зміни терену (трясення землі, виливи, усунення), чи не змінено культури (корчування ліса, спущення ставів, копання каналів, сушення піль, верчення керниць, копалень) куди, розширялася оселя, коли повставали кути, хто ставив різні хрести, коли заложено цвинтарі, будовано мости, як передше називано ґрунтові парцелі, і т. д. Опишемо історію церкви, коли будована, де була стара, коли мальована, коли що справлено, історію дзвінниці, дзвонів, парохіяльних будинків, парох. актів, зменшення і прибуток ерекціональних і церковних ґрунтів. Опишемо, які були парохі, візитації, декани, дяки, паламарі провізори, які сервітути, доходи, і т. д. Опишемо, як повстала школа, коли будована, які учителі були, печатки, акти, які зміни заходили в мові навчання і т. д. Опишемо, які були власителі двора, колятори, їх відношення до церкви, населення і т. д. Коли повстали різні товариства, читальні, кооперативи і т. д., як вони розвивалися, хто їх вів.

Опишемо історію інших інституцій, фабрик, заводень і т. д.

Опишемо бувальщину населення число душ, число нумерів, народність, громадський заряд, як розвивалися їх заняття (хліборобство, скотарство і т. д.). Які були давно ремісники, купці, яке виробництво. Який був їх стан матеріальний, яке життя релігійне, моральне, давні звичаї мешканців, вірування, яка була ноша, як відживлялися, як будувалися яка була гігієна, які були дороги, коли побудовано гостинці, желізниці, що цікаве знаємо про найближчу околицю і т. д.

Тут прийде ще нова точка, яка в першій часті не приходить, а іменно:

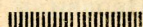
Опис всіх нам відомих давніших випадків, як: коли були більші вогні, коли випав град, коли були більші слабости й епідемії, коли панував голод, траплялись рабунки, убивства, слоти, посухи, місії, війни і їх перебіг на терені місцевости, евакуації, девальюації, кризи, саранча, напад вовків, повені, і тим подібні припадки.

Коли так скінчимо історичну часть, тоді ведемо вже дальше літопись, кожного року окремо, узгляднюючи всякі зміни і всякі випадки, які були згадані в першій і другій части (які зайшли зміни в топографії, в населенню, в розбудові, в урядах, в школі, в церкві, у звичаях і т. д., які були важніші випадки, посуха, остра зима, вибори, спис населення і т. д.)

Тут треба би додати деякі менші вказівки, ось нпр. як вихісновувати місцеві жерела і що в них можна знайти. Переглядаючи метрики, знайдемо, які родини були, а які вимерли, які були священики, коли були візитації, на які епідемії вмирали, з якими селами женилися, які були панщизняки, а котрі були вільні шляхтичі (*nobiles*). В стані душ знайдемо цілі родоводи, числа нумерів дому, як село розширялося; в протоколах дійств, які важніші справи полагоджувано, які випадки заходили; в парохіяльних записках, які були обіжники, розпорядження, які були давні інвентарі церковні і парохіяльні, переводжувані конкуренції, легати, записи, що нового куповано, і багато іншого; в книгах церковних знайдемо хто їх купив і коли, де й коли друковані, та деякі записки, чито про важніші події, чи хто був священиком, дяком; сповіди великодні, Служби Божі і тим подібне. На дзвонах, хрестах, фігурах, образах, чашах, антимісах, знайдемо час їх справлення. В шкільних актах знайдемо організацію школи, число дітей, розпорядки давних учителів, мову навчання, кількокласова була школа та інше. В громадських актах знайдемо ухвали громадські, число радних і які війти, число душ і нумерів, спис худоби, мапи парцель, списи парцель, які були давні розміщення будинків і оселі, та інше в сім роді. В обрядах, в звичаях, піснях, переказах, оповіданнях, віруваннях, і т. д. знайдемо дуже багато старовини й бувальщини, бо оселя після вдачі, творила те, що було їй до вподоби і що на неї ділало.

Хоч історичну часть спишемо коротко, то все краще, ніж ніщо не малиб ми писати, а зрештою на вільній стороні як не ми, то наслідники, коли про щось довідаються, то допишуть.

Використовувати жерела в музеях повинні ті, хто може і має охоту, але се вже тяжча справа.

3 життя православної незєдєненої Церкви

Смерть „вселєнського“ царгородського патріярха. Дня 29. XII 1935 помер у Царгороді патріярх Фотій II, пробувши на патріяршім престолі шість літ. Померший патріярх не розв'язав ні одної справи більшої ваги, як: не усунув болгарської схизми (на Болгарії тяжить клятва, кинена на неї Фанарем, але Болгари не багато собі з неї роблять), не зліквідував альбанської справи (альбанська православна Церква проголосила автокефалію, якої однак патріярх не узнав), ні справи Додеканезу (12 островів, окупованих Італією ще перед війною, де населення грецьке). Фашистський уряд домагається ще від 1924 року автокефалії для тамошньої Церкви, однак патр. Фотій II увесь час тому противився. Не зреалізував також пляну скликати т. зв. вселєнський собор, що мав відбутися в 1930 році, але не відбувся ізза незгоди поміжи єрархи поодиноких Церков. Впав також важкий удар на православну Церкву в Туреччині через те, що турецький уряд заборонив духовним носити поза богослужєнням духовний одяг. Православна Церква в Туреччині, яка одна тільки в цілости підчинена під юрисдикцію „вселєнського“ патріярха, загалом представляє невеличку тільки горстку вірних. Всі більші церковні одиниці повиломлювалися зпід юрисдикції царгородського патріярха, утворивши фактично незалежні від нього автокефальні Церкви. Під опіку та юрисдикцію царгородського патріярха удаються тільки ті невеличні православні церковні одиниці, які не мають на кім опертися (н. пр. православна Церква в Фінляндії чи Латвії), або ті єрархи, які внаслідок якихсь непорозумінь вийшли із якоїсь Церкви (архиєп. Євлогій з Парижа), — а це створює міраж якоїсь ніби „вселєнськості“ царгородського патріярха, хоч ця „вселєнськість“ уже давно належить до історії. Патріярший синод вибрав дня 18. січня ц. р. іраклійського митрополита Венямина патріярхом. Новий патріярх повідомив про свій вибір усіх голов автокефальних православних Церков.

Привєрнена єдність у російській заграничній православній Церкві. Про відносини в російській незєдєненій Церкві за границєю (на єміграції) реферували ми коротко в 12 числі „Ниви“ за 1934 р. і в 1 числі за 1935 рік. Вказали ми там на розбиття тієї Церкви, яка складається із чотирьох юрисдикцій, які себе взаємно поборюють.

В осєні 1935 р., як ми теж про це свєчасно на сторінках „Ниви“ згадували, прийшло до замирення із синодом російської єміграційної Церкви в Сремських Карлівцях тих єпископів, які кілька літ не узнавали над собою його юрис-

дикції, себто єпископів групи митр. Євлогія з Парижа і групи пок. митр. Плятона в Америці. Розлам компромітував російську еміграційну Церкву, а взаємні викликання єрархів викликували серед вірних згіршення. Здавалося, що до згоди скоро не прийде, бо обі сторони були вперті й неуступчиві. Та в травні 1934 р. поєдналися оба найвизначніші представники російської заграничної єрархії, митр. Антоній, „голова“ тієї Церкви, і митр. Євлогій. Це був початок замирення. Для цілковитого замирення великі заслуги положив сербський патріарх Варнава. Впливав він на одну і другу групу, склонював до уступок і вкінці запросив представників обох юрисдикцій до себе на конференцію. Конференція відбулася в жовтні 1935 р. підчас сесії собору єпископів Карловацької групи. На конференцію прибув і голова плятонівської групи в Америці, митр. Теофіль. Після кількох конференцій у патр. Варнави уложено формулу замирення і привернено повну згоду між розсвареними владиками. Привернену єдність заманіфестовано торжественною св. Літургією, яку відправили заінтересовані владики, і спільним пастирським листом, який видано 19. листопада 1935.

Замирення досягнуто шляхом компромісу. Євлогій і Теофіль признали Сремські Карлівці, де резидує митр. Антоній, центром, що обєднує цілу російську еміграційну Церкву. А група митр. Антонія погодилася на предложення Євлогія, щоби російську заграничну Церкву поділити на чотири митрополії, що й зроблено, установляючи чотири округи: Східної Європи, Західної Європи, Америки і Далекого Сходу, і залишаючи митрополитам цих округів широку автономію. По заключенню замирення зачалися підготовчі праці над тіснішим обєднанням розсварених досі церковних організацій. В Півн. Америці, де карловацьку юрисдикцію репрезентував архієп. Віталій, відбулося вже кілька зібрань, на яких радили над переведенням зєдєнення.

Але, як слушно завважує „Oriens“ (січень-лютий 1936 р.), над карловацьким замиренням висить ще далі тїнь непевности. А саме: Євлогій заключив згоду умовно, роблячи її залежною від згоди на це царгородського патріярха, під опіку якого він віддався тоді, як „містоблюститель“ московського патріяршого престолу, Сергій кинув на нього клятву. Полагодження справи в царгородського патріярха взяв на себе сербський патріярх Варнава, чи йому однак, що має сам стільки спірних справ з Царгородом, це удасться, покаже найближча будучність.

Крім цього на перешкодї до повного поєднання митр. Євлогія з карловацькою групою може стати ще одна справа. А саме на православнім богословським інституті в Парижі (підчинений юрисдикції митр. Євлогія) витворилася нова філософічно-теологічна течія, про яку ми згадували в „Ниві“,

незгідна із наукою офіційного православ'я, а головню наука самого ректора інституту, прот. Сергія Булгакова про „св. Софію, Премудрість Божу“, яку останній собор єпископів в Карлівцях відкинув як неправославну. Чи париські богослови з групи митр. Евлогія цьому рішенню підчиняться і чи не вийде з цього новий розлам — також не можна ще нині певно відгадати.

Чисельний стан православного російського монашества. Большевики позамикали, а то й поруйнували усі православні монастирі на області своєї влади. Монаше життя збереглося тільки в тих краях, які колись належали до Росії, або там, де в більшому скупченню знайшлася повоєнна російська еміграція.

Згаданий вже нами „Oriens“ наводить голос часопису „Святая Земля“, що є органом російської місії в Єрусалимі, і що в числі за листопад 1935 року подає виказ православних російських монастирів у тих двох категоріях країв. Розуміється, що „Святая Земля“ має на все ще свій передвоєнний погляд, бо всі православні монастирі, навіть українські (Волинь, Закарпаття), зачисляє до російських.

Найбільше православних монастирів має Польща, де є 9 мужеських і 5 жіночих (мужеські в Почасві, Дермані, Дубні, Мільцях, Жировичах, Гродні, Яблочині й Вильні, жіночі в Корці, Обичах, Зимні, Гродні й Вильні). Чомусь не подала „Святая Земля“ монастиря в Загайцях на Волині з доволі численною монашою братією. Числа монахів і монахинь у цих монастирях не подано. В Фінляндії є три монастирі із славним Валаамським на чолі (у честь св. Валаама на островах озера Ладоги) і один жіночий. В Естонії є старий монастир в Печорі під Псковом. На Лотві в Ризи є один жіночий монастир.

На нашій Закарпаттю, де православ'я у російській шаті розлилось широкою повіню, є вже нині також декілька монастирів, які, як і здебільша на Волині, є осідком малоосвіченого і крайно ворожо настроєного до всего, що католицьке й українське, монашества. Мужеський монастир находиться у Ладимировій, що його заложив бувший намісник Почаївської Лаври й відомий „ідеолог“ російського чорносотинства, архим. Віталій, який привіз із собою почаївську друкарню і видавав там „Карпатскую Православную Русь“ та при моральній і матеріяльній піддержці чехословацьких урядових чинників ширив серед тамошнього населення релігійну апостазію і національне ренегатство. Нині Віталій, іменованний архієпископом, поїхав ширити свою руїницьку роботу між нашу еміграцію до Америки, де теж зачинає організувати монаше життя. Але монастир у Ладимировій і по його виїзді виказує на Закарпаттю найбільшу рухли-

вість. Крім цього є ще мужеські монастирі в Ізі б. Хусту, а жіночі в Терєблї, Дубовім і Ліпші.

В края, де осїла російська еміґрація, є два мужеські російські монастирі і один жіночий в Югославії, в Болгарії також два, а при одному з них є духовна семинарія. В Палестині мають Росіяни два жіночі монастирі, а в Харбїні один монастир мужеський, а один жіночий. Крім цього богато російських монахів знаходиться на горі Атос.

Монахи російських монастирів на еміґрації це переважно старші люди, а молодого нарибку нема. На це нарикає і „Святая Земля“ ось як: „Минають літа, життя деяких названих монастирів завмирає, а молодих сил, що повинні заступити старих і знемощїлих, майже нема“.

Ступнева польонізація православної Церкви в Польщі. Хоч православна Церква в Польщі не є властиво Церквою російською, бо в нїй вірних російської народности маленька горстка, але майже ціла її вища церковна єрархія, її пресові органи, її зверхній вигляд і її дух—російські, тому слід глядіти на неї покищо як на Церкву російську, дарма, що її вірні це Українці й Білорусини. Та в останніх роках цей російський характер православної Церкви в Польщі стратив багато на користь польськости. Православна Церква є цілковито узалежнена від уряду, який уживає її як знаряду до лекшого зреалїзування своєї асиміляційної політики. Російські православні єрархи зрозуміли як слід інтенцію уряду та своїми розпорядками, своєю поведінкою і загалом цілою своєю церковною політикою помагають урядови, щиро чи облудно, реалїзувати ті його інтенції.

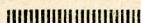
І тому почалася форсовна польонізація православної Церкви. Військове духовенство в Варшаві відправляє для православних жовнярів Сл. Божу по польськи, виголошуючи вже віддавна польські проповіді, на зїздах духовенства в Гродні і Вильні (при кінці мин. року) єпархїяльні єпископи промовляють до свого духовенства по польськи, ухвалюються резолюції говорити проповіді по польськи, навчати шкільну молодь православної релігії по польськи, що зрештою на Полїссю і Холмщині віддавна робиться, зїзд холмського духовенства з ославлєним прот. Ф. Борецьким просить у своєї влади дозволу відправляти в польські державні свята Сл. Божу по польськи, в православнім студентськїм інтернаті в Варшаві виховання ведеться в польськїм дусі, єп. Сава і настоятелі інакше до молоді не промовляють, як по польськи, офіціоз православної митрополії, варшавське „Слово“, що виходить у російській мові, від лютого ц. р. печатає дві перші сторінки по польськи, а вкїнці появляється з 1. березня ц. р., за обопільним порозумінням вищих церковних та урядових чинників, часопис в польськїй мові „dla miast i wsi“ п. з. „Gazeta Prawosławna“. —

Все те вказує, що православна Церква незвичайно легко міняє „старих богів“ на нових, — вона навіть обурюється нині на те, що хтось сміє ідентифікувати „Prawosławie w Polsce Odrodzonej z przemocą obcą“ — та що „общепонятним язиком“ для всіх вірних тієї Церкви стала тепер польська мова, замість дотеперішнього „істинно-руськво язика“.

Попри те все у заявах церковної єрархії і в статтях церковних офіціозів вічно торочиться про льяольність православної Церкви супроти держави, про її ширий патріотизм, про бажання працювати „z pobudek sumienia obywatelskiego dla dobra i chwały ojczyzny ziemskiej — Polski“ і „tworzyć szczęście i potęgę Państwa“ — (Слово, ч. 5/1936), а в тім усім вичувається нещирість і лизунство, що викликає у кожної чесної людини несмак. Крім цього в заявах своєї льяольности заєдно денунціюється нашу гр.-кат. Церкву, в якій нібито живуть „nacjonalistyczne tendencje antypaństwowe, zamachy i morderstwa polityczne“.

Всього сказано досить, щоби виробити собі погляд на моральну силу російських провідників православної Церкви в Польщі, які в останніх часах так покvapно закривають свою „істинно-руську“ душу плащиком польського патріотизму.

X.

о. Іван Нагурський

„Воюючий польський католицизм“ і наше духовенство

В повоєнних часах змігся напір на нашу гр. кат. Церкву не лиш з боку безбожників-комуністів і всякого роду єретиків-сектантів, але також з боку „воюючого польського католицизму“.

І коли наше духовенство гідно, із успіхом противставилось напорови безбожників-комуністів, єретиків-сектантів, коли на що тему дискутовано, виголошувано реферати на деканальних соборчиках, і про се дальше говориться і пишеться, то про напір на нашу Церкву „воюючого польського католицизму“ попросту мовчиться, чи то зі стида, що католицизм напире на католицизм, чи із почутя безсильности, бо за „воюючим польським католицизмом“, стояв дотепер весь адміністративний апарат, при нашій сумній дійсности, а борба з ним і небезпечна і не все успішна, а коли вже ендецька шовіністична преса провокаційно піднесе алярм про мнимі страти „польського католицизму“ на кресах, аж тоді появляються в нашій пресі статистичні

дані, скільки на нашій землі креовано нових латинських парохій, скільки збудовано нових костелів і каплиць, скільки тут і там покинуло свій обряд, і більше нічого.

А страти, які поносить наша Церква в напорі „воюючого польського католицизму“, фактично дуже великі, вони і з дня на день більшають і є пропорціонально може більші, як від інших ворожих елементів.

Ось факти з одного тільки загумінка радехівського повіту, як воюючий „польський католицизм“ напирас на нашу Церкву, і якими засобами послугуються представники „воюючого католицизму“, польське шовіністичне духовенство.

Парохом лат. катол. парохії в Лопатині, яка обіймає територіяльно кілька наших парохій, є кс. канонік Бернард Шафраньскі, прусак родом, та один з перших штурмовців „воюючого католицизму“. Кс. канонік старається удержувати навіть товариські зносини з „руским клером“, бере участь в церковних богослуженнях, у водосвяттях, по церквах сповідає, посвячує талергофські хрести, співаючи: „Хресту Твоєму поклоняємся...“ — з декотрими нашими священиками на „ти“, а навіть є такі наші священики, що перше роблять візиту кс. канонікови, ніж своєму деканови, а буває й таке, що на празнику, серед чисельно зібраних священиків двох деканатів, лопатинського і радехівського, наш священик, господар, витаючи у себе кс. каноніка, так відзивається: „Miło mi powitać ks. kanonika, jak reprezentanta katolickiego kleru łac. obrządku, bo my katolicy księży mamy naprawić to, co motłoch ukraiński zepsuł...“ (sic!) — Буває теж, що кс. канонік і в особистих потребах звертається до наших священиків і не гордить їх помічу. Зазначую, що кс. канонік розпоряджає фільварком і сотками моргів ліса, а вслід за тим в його руках і поважний аргумент на бідних вірних нашої Церкви.

Серед таких обставин кс. канонік не перебирає в средствах, аби перетягати вірних нашої Церкви на латинство. Хрестить дітей родичів гр. кат. обряду і вписує вже як латинників, дає шлюбні парохіянкам гр. кат. обряду без ніяких документів, від парохіян гр. кат. обряду, які вінчаються з парохіянками лат. кат. обряду, безапеляційно жадає переходу на латинський обряд і тільки під тим услів'ям вінчає, а коли вже лучиться вперта сторона і не хоче перейти на латинство, то ніколи не видасть формальної метрики, по приписам канонічного права, потрібної до протоколу чи вінчання, а на свистку паперу „ad usum privatum“, даючи дату уродження, без числа протоколу і т. п. Справу переходу на латинство полагоджує староство з місця. Лучалися факти, що кс. канонік, без відома пароха і його дозволу, впровадив до церкви латинський похорон.

І хоча у відношенню до своїх парохіян латинське духовенство безцеремонне, а на полі церковних потреб густо-часто заходять спори і непорозуміння, то як йде про вірних нашої Церкви, всі справи полагодує се духовнство даром, а сей аргумент, при нашій нинішній мізерії, так у священиків, як і вірних, є аргументом, на який мож відповісти тим самим аргументом, але наше духовенство не має ні фільварків, ні панів, ні вкінці тих обставин; і тому не було випадку, щоби н.пр мазур-кольоніст у нашім селі перейшов на східній обряд.

Знаю випадок в одній парохії, де дівчина грецького обряду з'явилась до передшлюбного протоколу з нареченим лютеранської віри. Заввага пароха, що тут треба диспензи, зробила се, що обоє пішли до латинського пароха. Староство під загрозою адміністраційної кари стягнуло метрику дівчини, і перехід на латинство полагоджений.

Латинський парох Радехова не хоче прийняти письма гр. кат. Уряду парохіяльного, писаного по українськи в справі голошення оповідей, жадає по польськи чи латині і сторона мусить забавитись в перекладчика урядового документу гр. кат. Уряду парохіяльного до лат. кат. Уряду, з мови української на польську, а про видачу метрики хрещення, потрібної до протоколу чи шлюбу нема мови, і знов ділема: або вінчай без формальної метрики хрещення, або йдуть до польського ксьондза.

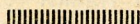
Не помагає й се, що декотрі наші оці, з нагоди „święta morga“, відбувають спільне водосвяття на ріці з латинськими, воюючий клир робить своє.

І щож на се наше духовенство? Мовчить, стидається, що не може протиділати і відповісти на аргументи аргументами, бо воно й не всилі сього робити... жде його кара ітд. Як наше духовенство боїться, най послужить факт, що священик відсилає документи до голошення оповідей до латинського пароха, хоч мнимий латинник хрещений і миропомазаний в його парохії і вписаний в його метрикальні книги і жениться з дівчиною гр. кат. обряду і почувається греко-католиком.

Значить, наше духовенство *non plus ultra* захує всі приписи звичаєвого, канонічного права і конкордії, а латинський клир з того всего собі кпить, як і кпить собі з заборони Риму переходити без його відома з обряду на обряд.

Варто було б нашому духовенству призадуматись над небезпекою для нашої Церкви і з цієї сторони. Чи не належало б всі такі яскраві надужиття, байдуже з яких причин се діється, подавати до публичного відома, пересилати до своїх духовних властей і Апостольської Нунціятури в Варшаві, бо ледви чи аргумент латинського клиру: „to tylko

rewindykacja, to tylko promieniowanie naszego katolicyzmu i naszej kultury na ruski lud, bo gr. kat. cerkiew ze swoim zónatym klerem, to cierń w ciełe Chrystusa..." є оправданням на те все, що робить католицький латинський клир з вірними гр. кат. Церкви, а перетягання з гр. кат. обряду на латинство і польонізація ледви чи є місією католицької Церкви.

Щоби баламуцтво не ширилося

Заява Надз. Ради Тов-а св. Андрея в справі дописі о, Козіцького в „Ниві“ ч 2. за 1936. р. про Заг. Збори Тов-а св. Андрея

Хвальна Редакціє!

Тому, що поміщена Хв. Редакцією допись в „Ниві“ ч. 2. 1936 р. п. з. „Загальні Збори Тов-а ім. св. Андрея“ підписана о. Петром Козіцьким є тенденційною, в декількох справах подає цілком не вірні інформації про Заг. Збори та в той спосіб може збаламутити членів Т-ва і приносить шкоду Тов-у, Надз. Рада прохає о поміщення в найблищому числі слідуючого спростовання. —

1. Загальні Збори не зачалися з одногодинним опізненням, як пишеться в дописі, а тільки згідно з оголошенням, поміщеним між іншими в „Ниві“ ч. 1. за 1936. р. ст. 40. в другім оголошенім реченці без ніякого опізнення.

2. Голова Тов-а не здавав звіту як пишеться в дописі, а тільки при відкритті Загальних Зборів предвидженім як перша точка порядку нарад Заг. Зборів, торкнувся загальних напрямних діяльності Тов-а, бо звіт здавала Дирекція в 3-тій точці порядку нарад Заг. Зборів.

3. Цілком невірною є інформація дописувача, що доперва по словах звіту о. Голови спостережено, що ніхто не відчитав протоколу з попередних Загальних Зборів, бо по полагожденню першої точки порядку нарад, відкриття Заг. Зборів, приступлено правильно до другої точки „Відчитання протоколу“. Протоколу на внесок о. дек. Бачинського, прийнятий Заг. Зборами. не відчитувано.

4. Справа Священничого Дому та власного органу, що їх в минулому році діяльності остаточно не розв'язано та в звіті зачислено до пасивів білянсу організаційної діяльності Тов-а, були предметом старань не тільки Дирекції, як це дописувач незручно стилізує відносно місце звіту, але цілої Надз. Ради Тов-а.

5. Невірно і тенденційною є інформація, що з готівки 20,000 зол. „уділено допомогу тим тром нашим інституціям“. Дописувач сам подаючи зміст промови Голови Тов-а при відкритті Заг. Зборів пише: „З братолюбства Тов-а скори-

стали три наші інституції: „Достава“, „Власна Допомога“, і „Бібльос“, бо дістали більшу **позичку** від Тов-а“. Як позичка то хіба не допомога! Подаючи в горі наведену тенденційну замітку, яка непоінформованих може викликати сумніви, дописувач неважав чомусь за відповідне подати вияснення, яке управа подала, а іменно, що „Доставі“ не уділювано ніякої позички, а тільки ульоковано на книжочку кілька тисяч золотих, що їх „Достава“ за дозволом Голови Тов-а ужила хвиливе на закупно дому, та в короткому часі справу цілком упорядкувала, що „Власну Допомогу“ піддержувано в той спосіб, що дорогою уділеної позички забезпеченої движимим майном „Власної Допомоги“ заплачено за неї довг в „Бібльосі“, щоб ратувати її перед упадком тому, що її статут дозволяє на кредитову діяльність, а Тов-о змагає до створення священичої кредитової кооперативи, а лекше є змінити напрям ширшої діяльності існуючої вже кооперативи, обмежуючи її тільки до одної галузі предвидженої статутом діяльності, чим творити нову кооперативу. — „Бібльосові“ натомість не давано ніякої позички, ані тим менше допомоги, а піддержувано його хіба тим, що дорогою уділеної „Власній Допомозі“ позички сплачено претенсії „Бібльоса“ до „Власної Допомоги“. З готівки 20,000 зол. призначеної „на закупно Священичого дому“ не уділено ніякої позички ані тим менше допомоги. Зворотні допомоги уділювано **тільки** членам з окремого „Допомогового фонду“, а грошей впливаючих з вкладок згідно з рішенням Надз. Ради з 5. XI. 1935. р. призначених на „священичий дім“ не вільно вживати на ніякі справи, крім на біжучі конечні потреби Тов-а,

6. Цілком невірною є інформація, „що тільки 130 членів вплатили вкладки по кінець грудня 1935. р. Около 400 членів нічого не вплатило“, бо згідно з виголошеним касовим звітом членів, що вирівнали всі вкладки за 1935. р. є **190**, а тих що за 1935. р. не вплатило вкладки є тільки **91.**, прочі члени це ті, що залягають з членською вкладкою за якийсь час 1—6 місяців. Тільки 98 членів залягає з членською вкладкою за час понад 6 місяців. Число около 400 може відноситися до тих членів, що залягають з членською вкладкою за довше як оден місяць. Коли взяти під увагу, що загал членів знаходиться поза Львовом, ясним стає, що плачення вкладки членами є досить правильне.

7. Невірною є інформація, що „1500 зол. виносили видатки канцелярії“, бо таку приблизно суму виносили всі **кошта завідування** Тов-а, на які складаються оплати директора канцелярії, кошта подорожі членів Надзірної Ради, винагорода за статті в податкових справах духовенства, кошта посилки зворотних підмог для членів, обіжників, грамоти почесного члена, переписки, канцелярийних приборів, чинш за льокаль.

8. Невірно представлено в дописі справу, висланих не-совісних фотографів. Один тільки учасник Заг. Зборів о. Добрянський підніс заміт, що висланий фотограф взяв гроші та досі не вивязався зі зобов'язання. У відповіді директор справник вияснив, що центральна Управа не вислала ні-яких фотографів та що йому відомо тільки, що Львівський Окружний Відділ вислав фотографів, а в доповненню тої відповіді о. Ганас містоголова Львівського Окружного Відділу пояснив, що дійсно Львівський Окружний Відділ вислав фотографів, та що між ними знайшовся один, що не вивязався зі всіх своїх зобов'язань; потягнений до відвічальності прирік свої зобов'язання в короткім часі виконати. Так представляється справа зачеплених фотографів на Заг. Зборах, а як сенсаційно представлено її в дописі о. Козицького, поміщений в „Ниви“.

9. Невірною є інформація про те, що о. дек. Патрило заявив „votum“ не довіря до Тов-а так від себе, як також священників свого деканату. В дискусії в справі членства вказав тільки о. дек. Патрило на недомагання деяких інших священних товариств, які є причиною що частина священників ставиться з резервою до священних товариств, подав труднощі, які мав він та священники перегіньського деканату з одною священною установою та закінчив побажанням до Управи Тов-а св. Андрея, щоб старалася зуніфікувати священні Товариства.

10. Ніоден голос дискусії в справі органу Тов-а не був висказаний в тому напрямі, щоб найти доступ до „Ниви“ та щоб „Нива“ відступила місце на потреби Тов-а. Один тільки Золочівський Окружний Відділ ставив конкретний внесок, щоб Управа Тов-а св. Андрея робила ще старання дістати „Ниву“ на власний орган Тов-а, але на Заг. Зборах перейшов внесок Стрийського Окр. Відділу того змісту: „Загальні Збори вважають konieczним, щоб Тов-о мало свій власний орган та поручають Надзірній Раді зачати видавання органу у догідній для Тов-а хвили“.

11. Невірною є інформація дописувача, що Дирекція заявила свою неутральність в справі власного органу Тов-а. Натомість правдою є, що Директор справник, реферуючи організаційний звіт та предкладаючи внески Дирекції під рішення Загальних Зборів, заявив, що в справі власного органу Тов-а Дирекція не приходить з ніяким внеском, бо справа власного органу Тов-а була публично зясована в заяві Надз. Ради поміщений в „Ниви“ та в Обіжнику Тов-а ч. 4., а рівночасно було зясоване і становище Бог. Тов-а в справі „Ниви“. Попередні Загальні Збори видвинули справу органу Тов-а, нехай же її тепер, як вважають ви-кінчують.

12. Невірною є інформація дописувача, що в справі

права рішального голосу на Загальних Зборах перейшов внесок, щоб всі присутні члени мали право рішального голосу, натомість перейшов внесок статутової комісії, одобрений Надз. Радою, впрочім згідний в принципі з відносною постановою попереднього статута, що право рішального голосу на Заг. Зборах мають крім членів Управи відпоручники членів вибрані на Загальних Зборах Округних Відділів Тов-а. Відносні постанови попереднього статута змінені остільки, що один відпоручник припадає не на 50 членів, як в попереднім статуті було унормоване, а тільки на 10 членів. Впрочім всі члени мають право участі на Загальних Зборах та забирання голосу в дискусії.

13. Невірною і тенденційною є інформація, що „крім кількох Отців“ майже ніхто не брав участі в тій точці (зміна деяких точок статута) Предсідник Зборів, бачучи те все поставив внесення, що мовчанка присутніх є згодою на поправки“. В дійсності зараз по загальних інформаціях референта статуту, що проєкт зміни статута підготувала комісія з трьох членів Надз. Ради, що той проєкт був розісланий всім членам Надз. Ради та опісля на засіданні Надз. Ради 5. XI. 1935. передискутований і одобрений та крім того щераз переглянений Дирекцією, предсідник Заг. Зборів на самому початку читання статута запропонував Заг. Зборам з огляду на солідну підготовку проєкту зміни статута, щоб проєктовані зміни, до яких з учасників Загальних Зборів ніхто не буде забирати голосу, уважати за прийняті, а голосування переводити тільки над тими проєктованими змінами, над якими витвориться дискусія. Цю пропозицію Заг. Збори одноголосно прийняли. А як цілком інакше і тенденційно виглядає інформація дописувача!

14. Незгідно з дійсним станом представлено справу датку на священничий дім. Одноразовий даток в квоті зол. 20 на священничий дім на внесок о. Щербанюка ухвалено, але не в формі позички. Внесок о. Школьника, що даток на Священничий Дім має бути тільки позичкою, не перейшов.

Надзвірна Рада з прикрістю стверджує, що дописувач залюбки видвигає в своїй дописі про Загальні Збори Тов-а ім. св. Андрея такі моменти з дискусії і то не точно та не повно як прим. справи членів, що не платять членської вкладки, опізнення Заг. Зборів, відчитання протоколу, несовісних фотографів та ін., а в деяких випадках невірно, як нпр. справа недовіря до Тов-а о. дек. Патрила, справа „Ниви“ і власного органу Тов-а, справи зміни статуту відносно участі в Заг. Зборах з правом рішального голосу, справа датку на Свящ. Дім та ін., які легко можуть дезорієнтувати та збаламутити непоінформованих щодо Тов-а св. Андрея, а навіть пошкодити доброму імені Тов-у. Надзвірна Рада з прикрістю константує, що того рода тенденційна

допис вийшла спід пера священика і була поміщена Хв. Редакцією в „Ниві“ та рішучо застерігаєсь проти того рода тенденційних дописів чи статей в справах Тов-а св. Андрея в „Ниві“ на будуче.

Львів, дня 5 березня 1936.

Надзірна Рада Тов-а св. Андрея:

Голова: *о. Юліян Дзерович* в. р.

Члени: *О. Юрій Боднар* в. р., *о. Василь Дубицький* в. р., *о. Др. Лев Глинка* в. р., *о. Микола Лищинський* в. р., *о. Микола Марків* в. р., *о. Степан Мохнацький* в. р., *о. Йосиф Осташевський* в. р., *о. Василь Сайкевич* в. р., *о. Йосиф Савицький* в. р., *о. Іван Щербанюк* в. р.

—о—

Редакція помістила спростування Надзірної Ради Тов-а св. Андрея повнотою, не змінюючи нічого і не виправляючи навіть рукопису, ні під стилістичним оглядом, ні під оглядом граматики та ортографії, щоби не стрів нас закид якоїсь сторонничости, чи неприхильности, за що нині, в часах загального поденервування, не тяжко.

Та все таки не можемо здержатися від деяких завваг засадничої натури. Маємо на думці кінцеві речення спростування, у яких сказано, що „Надзірна Рада з прикрістю константує(!), що того рода тенденційна допис вийшла спід пера священика і була поміщена Хв. Редакцією в „Ниві“ та рішучо застерігаєсь проти того рода тенденційних дописів чи статей в справах Тов-а св. Андрея в „Ниві“ на будуче“.

Це застереження Надз. Ради переступає межі її компетенції, бо в ньому вона ні більше, ні менше, а заборонює редакції „Ниви“, поміщувати на своїх сторінках статті, які їй не до вподоби! Себто іншими словами: можна писати про діяльність Тов-а св. Андрея тільки з похвалами, а чогось критичного, чи неприхильного подавати не вільно! Ніхто і ніде в цілому культурному світі не накладає такого ярма на шию редакціям пресових органів! Коли вільно критикувати діяльність державних урядів, навіть найвищих, коли вільно в культурний спосіб ставитись критично до діяльності високопоставлених осіб, то думаємо, що вільно критикувати й діяльність якогось, хоч би не знати як заслуженого Товариства. Тут нічого злого немає, противно, здорова критика є товчком до направи недотач чи недотягнень і до нових творчих зусиль.

На сторінках преси може появितись нераз і такий допис, що не зовсім вірно, а то й тенденційно представляє н. пр. діяльність якогось Товариства. Дана редакція дістане такий допис, і не все має змогу його правдивість

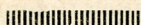
перевірити. Тоді дотичне Тов-о має право річ спростувати і вияснити, але диктувати якійсь редакції, що вона може поміщувати, а чого ні, це річ щонайменше наївна. Тільки в державах із брутальним диктаторським режимом мусить преса писати про всі прояви життя так, як цього хоче диктаторський уряд.

На наше щастя ми ще серед таких відносин не живемо і оба наші цензори, і духовний і з рамени державної влади, мають на цю справу інакший і більш ліберальний погляд, ніж Надз. Рада Тов-а св. Андрея.

„Нива“ є вільною і незалежною трибуною духовенства і тому повинна свobodно і незв'язано підходити до всіх проявів його життя. Кадильний дим похвал не сміє закривати перед нашими очима реальної дійсності.

Отсе наше засадниче становище вважали ми за відповідне зазначити, також тільки з тією метою, щоби баламуцтво не ширилося.

Редакція.

Посмертна згадка

О. ДР. ВАСИЛЬ МАСЦЮХ

Апостольський Адміністратор Лемківщини

В ночі з дня 11 на 12. березня ц. р. помер в живцях Риманів на аневризм серця Апостольський Адміністратор Лемківщини, о. Др. Василь Масцюх.

Померший уродився в 1873 році в Новій Веси на Лемківщині, гімназію скінчив у Новім Санчи. По скінченню богословії у Львові й Перемишлі, був рукоположений в 1899 році. Опісля поїхав на далші теологічні студії до Августинею до Відня, де досягнув ступень доктора богословії. Від 1903 року був префектом в Духовній Семинарії в Перемишлі, а відтак і професором канонічного права. Написав більшу працю п. з. „Супруже право“, на підставі якої в 1910 році габілітувався на доцента церковного права на львівським університеті, де від 1911 року мав правильні виклади. У тій своїй праці перший узглядив супруже право Східної Церкви. Від 1920 року був парохом Горожанни Великої біля Комарна.

В грудні 1934 року був іменований Апостольським Адміністратором Лемківщини, нової церковної одиниці, зложеної з дев'ятох деканатів, яку ви́йнято зпід юрисдикції переми-

ського Владики. Створенням тієї нової церковної одиниці мала бути здержана неперебірчива в засобах пропаганда російського православ'я на Лемківщині, що її ведено при зичливій піддержці урядових чинників. Покійний помер в самому розгарі праці.

Покійний Апостольський Адміністратор був дійсним членом Богословського Наукового Товариства у Львові і, хоч жив далеко, в глухій сільській закутині, не тратив ніколи звязку із науковою богословською працею, яка ведеться у згаданому Товаристві. Проводив науковими зборами Товариства, виголошував на них вчені доклади, писав наукові статті.

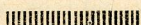
Стояв теж у близькій контакт з „Нивою“, поміщуючи на її сторінках свої цінні статті. Останньою його працею в „Ниві“ була дуже добра стаття „Про Лемківщину“ в березневім числі 1934 року.

Свою бібліотеку, в якій є чимало цінних книжок з ділянки богословських наук, записав Богосл. Науковому Товариству.

В похоронах Покійного, що відбувся в Риманові і в церкві в Дошні 15. березня, та дня 16. березня в Новій Веси, де Помершого похоронено, взяли участь: Перемиський Владика, Преосв. Коциловський, латинські єпископи Перемиський і Тарнівський, відпоручник Апост. Нунція Мармаджія, о. прел. Бжозовський, представники державних і військових властей, духовенство і великі маси вірних. При виносі тіла в Риманові та підчас похоронних відправ в Дошні і Новій Веси виголошено багато промов від духовенства і світського громадянства.

В. Й. П.!

X.

Нові книжки

Релігія і тотальна держава — Ch. Dawson Sheed and Ward — Лондон 1935.

Автор розглядає питання про нове положення релігії в тотальній державі. У своїх міркуваннях доходить до переконання, що навіть краї класичної демократії виявляють нині сильні тенденції до того, що зветься тотальною державою. Світ нині не має розуміння конечности зла і домагається від відповідальних людей негайного ліку на всі не домагання, що мав би змінити не тільки соціальні форми, але самі підстави людського життя. Релігія не може лишитися незаторкнена тільки ідеологічними рецептами тим більше, що ті самі рухи самі набирають релігійного елементу і ведуть боротьбу з католицизмом на його власнім ґрунті. Кожний з них має амбіцію будувати новий Єрусалим. „Ко-

мунізм-Єрусалим без Бога, гітлеризм Єрусалим без жидів, модерний гуманітаризм Єрусалим передмість — всі вони, хоч воюють межі собою, то мають щось спільне, що лучить їх разом — це ненависть до правдивого Єрусалиму — до католицької Церкви. Автор піддає критиці нові політичні рухи і доходить до заключення, що „соціяльний ідеалізм не заступить релігії.“ — „Ні політичні ні економічні програми не дадуть розв'язки основних питань про чоловіка і суспільність. Католицизм дає позитивну розв'язку соціальної проблеми, по думці папських енциклік — хоч католицька соціяльна активність не є і не може бути направлена на політичні чи економічні реформи.“ „Її завдання в першу чергу ратувати цивілізацію, відкриваючи світові правдиву ціль життя і дійсну природу людського світу. Воно жожливе, що люди, як пізнають католицизм, то ще таки його не приймуть — але коли вони його нині відкидають, то в більшій мірі тому, що вони або його зовсім не знають або знають його з другої руки“. Церква не має претенсій і не лежить це в сфері її покликання будувати якусь людську державу тільки ліпшу. Церква існує, щоби бути світлом і дріжджами для світа і як вона виконає свій обов'язок, то світ переродиться, не зважаючи на всі перепони, які люди кидають поперед неї“. Автор згідний в тому, що католикам немає чого сумувати, що паде капіталістична демократія — та сила, що усунула релігію з життя народів. І ліпший є конфлікт з новою державою, чим холодна індиферентність до релігії того світа, що валиться. „Завданням католика в тотальній державі бути тотальним католиком“.

Книжка має такі розділи: I. Життя модерних диктатур. II Західна демократія і нові політичні рухи. III Релігія в новій державі. IV. Конфлікт християнства з комунізмом. V. Комунізм і християнська інтерпретація історії. VI. Релігія і політика. VII. Релігійна розв'язка. VIII. Католицька наука про державу.

Релігія і культура. *М. J. Maritain, Sheed and Ward* Льюндон.

Починаючи від міркувань над відношенням дочасного до духового, автор сягає метафізичних основ проблеми. Людська культура завдячує свій ріст в першу чергу духовому принципі. В тім розвою культури релігія грала найголовнішу роль. Погани старовинних часів досконало здавали собі з того справу. Нещастям старинних було те, що держава в старовині абсорбувала релігію у свою вузьку місцеву цивілізацію. Це сталося тоді, як держава націоналізувала богів — тим, що себе саму обоготворила. Тому старовинні релігії не могли перетривати довше, як держави, бо вони з ними так органічно були зв'язані. Маючи на увазі

нездорові вимоги модерних держав до релігії, — автор до-казує, що правдива релігія не може вязатися ані з чоло-віком ані зі світом ані з культурою ані расою. У відно-шенню до тих вартостей вона є трансцендентна. Вона є при-ятелем кожної культури — поскільки ця є людською куль-турою в томістичнім значінню. Якщо модерна держава від-кине теорію про *homo politicus* і *homo economicus*, а гля-дітиме на людину як *homo ethicus* — непорозуміння між католицизмом і модерною державою скоро щезне. Щоби те могло статися, модерний світ мусить знайти католицьку думку. Тому католики повинні пірнути до самих глибин модерного світу і оживити його своїми питаннями про ка-толицьку культуру, філософію, історію, соціологію, еко-номію тощо і старатися вчинити ті поняття живою дій-сністю. „Утеча від світу, якою ратуються незєдинені Церкви Сходу — це відмова подати помічну руку зраненому братові. Це рід тої самої духової покори, яка Достоевському казала бунтуватися проти мудрости Риму, це змарнування покли-кання, яке дав Бог кожній хрещеній душі як найвищий закон прикладом Свого Воплочення“. Що торкається католиків — їх завданням є надробити страчений час. „Як інакше ви-глядав би нині світ, коли б якийсь ученик св. Томи бодай тому 60 років написав був книжку про капітал з силою Маркса, але основану на правді — а так католицькі прин-ципи сплять, а блуди все живі й активні“. Католицизм виконає свою культурну місію, коли не буде вязатися з ніякою окремою культурою, інакше як трансцендентна і жиготворна сила. Нехай культура не форсує католицизму, а навпаки, католи-цизм культуру. В своїй активности у світі католики повинні бути дуже обережні на засоби, якими послуговуються. Го-ловне зберігати єрархію засобів. Убогі засоби дочасні ста-вити вище богатих засобів дочасних. Праця Давида була убогим, зброя і сила Голіята богатим засобом. Ратувати річі духові при допоміжності могутніх матеріяльних сил — це омана — дарма, що така загальна — це те, що привязати крила голуба до парового молота. А всеж таки нині ма-ється вражіння, що велитенського мінотавра — фінансову стратегію хотілося б запрягти до небесного воза — спа-сення людських душ. Банки, трести, акційні спілки мали би піддержати успіх Євангелія — при збереженню дивіденд акціонарів. Автор не сумнівається в тому що грошей треба, але не про гроші йде, а про спосіб їх уживання і їх місце в єрархічнім порядку вартостей. Модерний світ є й тим бридкий, що чваниться богатством й ті, самі в собі добрі, засоби вульгаризує. Завданням католиків побороти або засимілювати модерні філософії, наукові методи, пересуди і думки поганські — але це йому вдасться, коли заосмотрить себе глибокою мудрістю і можливо докладною наукою та

ясною методою праці". М. J. Maritain це найвизначніший представник томістичного руху на Заході. Його схильність недоцінювати модерні філософії походить радше звідти, що він їх дуже близько знає. Був учеником Бергсона, від нього завернув до Томи.

Кріза на Заході (Crisis in the West) *Peter Wust.* Sheed and Ward, London.

Крізу модерного світа автор розуміє як кризу чоловіка. Немає подібності межи кризою античного світа і руїною нинішнього. Людина класичної старовини це тип „*homo naturaliter oboediens*“, який з природи улягав святим наказам існування. Католицизм є зідеалізованою формою старовинної віри у святість буття. Перехід від віри класичних народів до середньовічних був природний. Він відбувся на неспірній згодності обох віків про конечність релігії. В хвилині, як заіснувала небезпека ляцізації античного світа, зявилося християнство. З появою модерного чоловіка виринула небезпека загального упадку релігії. Почалося з ренесансом, коли зняли емфазу з релігійних вартостей, а перекинули її на естетичні вартості. З того часу поволі, але послідовно, спихали Бога на задній план, аж прийшов час, що всяка віра в Бога щезла. Тоді появився чоловік типу *homo in puris naturalibus*, який не знає ніякої релігії ні метафізики, — хіба метафізику ілюзії. Настав саме час, що ця людина починає гостро відчувати трагедію свого положення. „Неспокій нинішнього світа то голос банкрута, який можливо і завернув би до християнства, якщо знав би його. Завданням католика — освідомити модерного чоловіка про спасаючу силу католицької релігії“.

Російська Революція. *Н. Бердяєв (The Russian Revolution)* Sheed and Ward, London.

Ця книжечка цікава поглядами автора на російську душу і російське православ'я. Російське питання це в першу чергу питання психо-релігійне. Душа Росії хора. Російський більшовизм це по суті старе явище роскошництва, його скрайної течії безпововства, що відкинула кождо єрархію, проповідуючи апокаліптичне месіянство в парі з духовим максималізмом. Більшовизм це тільки „транспозиція релігійних мотивів і релігійної психології у сферу соціальних проблем“. Російська інтерпретація Маркса це релігійна інтерпретація. Нігілізм є оригінальним плодом російського духа, а його органічним продовженням російський є більшовизм. Що російська душа є така, як є, то вина російського православ'я. Воно ж формувало світогляд народу. Той світогляд був все сектантський, від віків „просякнутий маніхейським дуалізмом. Російська душа не має одної здібності, а саме — розуміти значіння хреста — терпіння. Більшовизм це чергова релігійна схизма російського на-

роду — як і релігійною схизмою був нігілізм. Російське православ'я це найменш еволюційний світогляд. Звідти походить, що Росіяни все сумнівалися, чи історія і культура мають якунебудь вартість“. „Якінебудь великі зміни зайшли би в російській душі під впливом революції — основна її риса: аскетичне заперечування історії і культури, есхатологічні почування, очікування страшного суду, соціальної революції, прийдешнього царства — лишається, хоч православ'я, що цю прикмету виплекало, не стало“.

Автор сам православний Москаль. *о. С. Смачило.*

о. Іриней Назарко ЧСВВ: Молодь. Її сучасний стан в різних краях Європи. Львів 1935. Накладом Марійського Т-ва Молоді, ст. 31, 16^о.

Книжечка звертає на початку увагу на відрадний факт, що серед нинішньої інтелігенції цілого світу щораз більше змагається могутній і всебічний зворот до католицизму. А серед цього змагання, що в недалекому майбутньому відродить напевно нинішню Європу, чи не найбільшу роль грає молодь. Й історії католицького руху серед тієї молоді в різних краях Європи, а головно серед української молоді, присвячує Автор свою книжечку. Автор коротко, але докладно змальовує цей рух в Німеччині, у якій є 1,200.000 зорганізованої католицької молоді, у Франції, Англії, Іспанії, де провідники католицького руху молоді займають опісля провідні державні становища, в Голландії, Бельгії і Польщі. Крім цього торкнувся Автор коротко історії й сучасного стану католицького руху в інших краях Європи.

Окремий розділ в книжечці присвячено історії католицького руху української молоді, серед якої діють ось які організації: Марійське Товариство Молоді з осідком у Львові, що повстало в 1918 році і працює головно серед молоді середніх шкіл. Се централь, що об'єднує три групи організацій молоді: 1) Марійські Дружини, 2) Марійські Кружки, 3) Марійські Союзи. Другою організацією молоді на католицькій платформі — це КАУМ (Католицька Акція Української Молоді) — від 1933 року, третя „Обнова“ — організація католицького високошкільного студентства і наймолодша організація молоді вселюдних шкіл „Евхаристійна Дружина“, або „Лицарі Ісусові“.

Серед нашої молоді проявляється під сучасну пору серйозне бажання — поглиблювати своє внутрішнє життя. Тому серед неї змагається горячий культ Пресвятої Евхаристії, часте припинання св. Тайн, а передусім замкнені реколекції, які з року на рік притягають до себе щораз більшу кількість молоді.

Наприкінці Автор подає характеристичні прикмети католицького руху серед молоді, до яких зачисляє: позну відданість ідеї, простоту в прямуюванні до Бога, відвагу

в вияві своїх католицьких переконань та змагання — вийти на верхівя християнської звершености.

Книжечка заслугує на масове поширення серед нашої молоді, а вже просто необхідна вона для кожного провідника молоді. X.

X. *Nikodem Ludomir Cieszyński: Roczniki Katolickie. Na rok Pański 1936 (za lata 1934 i 1935). Tom XIII. Nakładem Autora. Poznań 1936. ст. 441. мал. 8°.*

Це черговий том „енциклопедії“ католицького життя в роках 1934 і 1935 в отсих краях: Мексик, Зєдинєві Держави Америки, Англія, Бельгія, Чехословаччина, Франція, Еспанія, Югославія, Німеччина, Польща, Росія (?). Крім цього в книжці докладно обговорена світова організація масонів і католицькі місії. До історичної частини додані три додатки, з яких найцікавіший багатий рецензійний розділ п. з. „Ze świata ksiązek“

Книжка в вичерпуючий спосіб обговорює усі прояви католицизму в цілому світі, підкреслюючи його успіхи у всіх ділянках життя, його боротьбу з різнородними ворогами, та небезпеки, що йому загрожують. Передусім цікаві уступи про новий релігійний рух в Німеччині, який одначе не всилі захитати тамошнім католицизмом і трактат про СРСР (Автор чомусь уживає передвоєнного терміну „Росія“). Про нашу Церкву і наші католицькі організації не згадав Автор нічого, навіть про створення нової церковної одиниці на Лемківщині ні.

Для дослідника сучасного католицького життя книжка віддасть чималу прислугу. X.

Ks. Dr. A. Jankowski: **Tytuł i nazwa „Książd“**. Odbitka z Ateneum Kapłańskiego, Tom 37. Włocławek 1936. 23, 8°.

Привід до написання книжки дав Авторowi факт, що титулу książd зачинають в Польщі надуживати, даючи його приватно, а то й прилюдно, в урядах і в пресі, особам, що не мають до цього найменшого права. Ось нпр. недавно один варшавський бруковий часопис в описі жидівського шлюбу назвав рабіна „księdzem żydowskim“, „księdzem kantorem“ і т. д. Титул książd дається в Польщі стало і протестанським пасторам. А це безправство, бо слово książd у польській мові означає виключно тільки католицького священика. Тому Автор домагається, щоби слова książd уживати тільки на означення католицького священика. Ніякий не католицький духовний не сміє бути так титулоаний. Щодо православних, то Автор стоїть на тому становищі, що „православні духовні мають вправді Христове священство, але не є в єдності з наслідником Петра, Римським Єпископом, тому й їм не належить цей титул. Зрештою у східній Церкві прийнялися інші титули: для звичайного священика — отець, для єпископа — влади́ка. Почесні титули і їх треба заховати“.

Вкінці Автор взиває до оборони назви і титулу książd та подає способи тієї оборони. X.

Всячина

60-ліття Перемиського Владики, Преосвященного Кир Йосафата. Дня 3. березня ц. р. скінчив Перемиський Владика, Преосвящений Кир Йосафат Коциловський 60 літ життя. Достойний Ювілят уродився дня 3. березня 1876 року в Ліському повіті і після покінчення гімназії в Яслі записався на правничий факультет львівського університету, де пірнув весь у працю в студентських товариствах та в „Соколі“. Але ані студії права, ані військова служба, до якої Його небавком покликано, не дають Йому вдоволення і Він резигнує із блискучої кар'єри, яку Йому світ предкладав, покидає військо та їде до Риму на студії богословії. Здобуває там докторат філософії і богословії, вертається до Галичини і в вересні 1907 року приймає св. Тайну священства. Стає професором догматики і віцеректором Духовн. Семинарії в Станиславові. По чотирьох роках вступає до монастиря ОО. Василіян і по відбуттю новіціату в Крехові та зложенню монаших обітів працює у Львові й Лаврові, де викладає теологію, а крім цього дає духовенству й вірним реколекції по цілій майже Галичині. Коли вибухла світова війна, Він опинюється у Відні. Там також опинюється багато студентів богословії з усіх трьох епархій, що їх війна вигнала з Рідного Краю. Вони, хоч мали змогу продовжувати свої студії на віденським університеті, не могли жити своїм окремим, духовним життям, так дуже потрібним кожному богословови, бо не було духовної семинарії. На те звернув увагу тодішній генер. вікарій, пок. о. Пл. Філяс і на його пропозицію австрійський уряд іменує о. Йос. Коциловського ректором еміграційної Духовної Семинарії, яка однак не мала в Відні свого приміщення. Та все таки новий Ректор з запалом взявся за організацію духовного життя повірених собі питомців, відбуваючи з ними конференції, даючи інструкції та загалом стараючись у структурі їх духовно-аскетичного життя залатати не один вилім, загоїти неодну рану, що її завдали страшні воєнні обставини. В квітні 1915 року бездомна еміграційна семинарія дістала своє приміщення в Кромержи на Моравії. Ювілят став її дійсним провідником та своєю енергією і працею довів до того, що ті, з усіх епархій і з усіх закутин Австрії позбирані питомці створили справжню семинарію, яка стояла на високому духовно-аскетичному рівні, а своїми публичними виступами, богослуженнями в церкві чи концертами, своєю працею і культурністю здобула собі загальні симпатії чеського громадянства та причинилася чимало до спопуляризованню нашої справи серед русофільських Чехів. Всі питомці після кількомісячної, інтенсивної праці поскладали приписані іспити і ніхто не стратив року. В 1916 році Ювілята покликано на старовинний владичий

престол в Перемишлі, де він і досі з успіхом працює, стараючися влити у релігійне життя своїх вірних нового духа та пристосовуючи душпастирську працю до нових обставин.

Бажаємо Достойному Ювилятові у Його важкій і відповідальній праці обильного Божого благословення і багато успіхів. Щоби роздerta на дві часті Його епархія назад чимскорше об'єдналася та щоби й там, де вороги хмарою злетілись, затріюмфувала в цілій силі і блеску Українська Католицька Ідея!

Εἰς πολλὰ ἔτη, Δέσποτα!

Науковий Збір Богосл. Наук. Товариства у Львові.

В п'ятницю, дня 20. березня ц. р. відбувся в конференційній салі Богосл. Академії науковий збір усіх секцій Богосл. Наук Товариства для вислухання звіту з наукової праці Товариства і вибору нових дійсних членів Тов-а.

Зібрання відкрив голова Тов-а, о. ректор Сліпий, який на вступі згадав теплими словами померших в часі від останнього Наукового Збору дійсних членів Тов-а, а саме: о. мітр. Ол. Бачинського, члена філософ.-догм. секції, та о. Северина Матковського і о. Дра Василя Масцюха (обох з історично-правничої секції). Приявні вшанували їх пам'ять повстанням з місць. Головою збору вибрано о. проф. Мишковського.

По відчитанню протоколу з останнього Наукового Збору, голова, о. рект. Сліпий зложив основний звіт із наукової праці й досягнень Товариства. Науковий дорібок Тов-а — в нинішніх часах матеріальної скрути, яка далася в знаки усім подібним товариствам, навіть у державних народів, що зредукували свою наукову працю до мінімуму, — не менший, як і в попередньому періоді. Вдалося досі вдержати престиж наукової праці, а час дає найкращу легітимацію БНТв-у.

З чотирьох секцій Тов-а найкраще працювала секція історично-правнича. Тов-о видає далі свій журнал „Богословію“, свої Праці, з яких в останнім періоді вийшли такі цінні твори, як: дра Вол. Січинського „Архитектура катедри св. Юра“ (як VI том), історія СС. Василянок С. Саломії Цьорох ЧСВВ (як VII і VIII томи), а як IX том виходить велика й жерельна праця Мих. Возняка про Шашкевича й ціле те середовище, з якого вийшло літературне й національне відродження Галичини. Від 1933 року видало Тов-о 9 томиків Видань „Богословії“. В тому часі Тов-о перебрало від Впреосв. Митрополита „Ниву“, щоби, як прийдуть тяжкі часи, могло воно знайти як не матеріальну, то бодай моральну піддержку серед загалу духовенства та загалом серед ширших кругів громадянства, що цікавляться нашою наукою. Товариство висилало своїх представників на різні наукові, чи унійні зїзди. В останніх двох роках Тов-о влаштовує прилюдні виклади з різних ділянок науки т. зв. „Академічні Вечірі“ у Львові й інших більших містах

Галичини, які стягають маси інтелігентних слухачів. Вкінці вказав на брак молодого наукового нарийбу, що його ми мусимо витворити і дати йому змогу жити й працювати, бо нація, яка не має своєї науки, не встоїться і не збудує своєї держави.

З черги проф. Др. Волод. Залозецький відчитав свій науковий реферат „Відгомін хрестоносних походів у містечті Сходу“, в якому на тлі зустрічі двох культур — вищої византійської з нижчою західною — змалював взаємні впливи обох культур на себе, які позначилися в малярстві, будівництві й письменстві.

В дискусії брали участь о. проф. Ішак й о. ректор Сліпий.

Вкінці на внесення поодиноких секцій Наук. Збір іменував нових дійсних членів Тов-а. І так дійсними членами історично-правничої секції іменовані: Гліб Кінах ЧСВВ, о. Пант. Божик з Канади, проф. Іван Крип'якевич, др. Микола Андрусак, проф. Іван Шпитковський з Перемишля і С. Саломія Цьорох ЧСВВ.; в філософ.-догматичній секції: о. др. Микола Конрад і мр. Петро Ісаїв, редактор „Дзвонів“; в практично-богословській секції: Преосв. Кир. Діонісій Няраді, єпископ Крижівський, о. Др. Николай Руснак з Пряшева, о. Юрій Кміт і о. Мих. Кравчук.

В Наук. Зборі взяло участь 15 дійсних членів Бог. Т-ва.

Великі ювілейні торжества на Велеграді. На Велеграді, де спочивають мощі Апостола Слов'ян, св. Методія і де від 1907 року відбуваються відомі унійні конгреси, відбудуться цього року великі ювілейні свята, зв'язані з 1050-літною річницею смерті св. Методія († 885 р.). Ці свята мали відбутися ще минулого року, але з огляду на минулорічний Католицький Конгрес Чехословаччини їх відложено на цей рік. Програма торжеств незвичайно богата й різноманітна, а протекторат над ними обняв цілий єпископат Чехословаччини. Передбачується маса паломництв (poutí) на Велеград різних організацій і станів (жінки, чоловіки, дітвора, хлопці, духовенство, паломники-ювіляти з 1885 року, студенти богословії, Марійські Дружини, Орли, III Чин, Omladina і Союз. Католи. Молоді та ін.). Запрошено всі народності Чехословаччини і всіх Слов'ян зпоза Чехословаччини, та загалом усіх, хто прихильно ставиться до Кирило-Методіївської та унійної ідеї.

Участь у ювілейних торжествах заповіло багато гостей з заграниці, так з країв слов'янських, як також з Франції, Німеччини й Англії.

Всі учасники користають із 50 % знижки на чехословаських державних залізницях.

Ювілейні торжества зачалися 14. лютого, в день смерті св. Кирила, відтак буде велике свято 6. квітня, в день смерті

св. Методія, а вершок свій осягнуть у липні (5. VII в свято св. Ап. Кирила й Методія) В днях 15—19. липня відбудеться черговий Уніонний Конгрес.

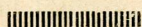
Статистика львівської латинської архидієцезії в 1936 р. Львівська архієпархія латинського обряду має під цю пору 28 деканатів, 396 парохій, 526 парохіяльних священників, 1,060.628 вірних, 10 членів митрополичої капітули, 10 почесних крилошан, 8 професорів богословського виділу львівського університету, 4 доцентів, 2 суплентів, 192 студентів богословії на п'яти роках, 166 катихитів, 3 священників-ювілятів. На області єпархії мають свої осідки отці монаші згромадження: ОО. Єзуїти 6 домів, ОО. Домінікани 8, ОО. Кармеліти 4, ОО. Кармеліти босі 1, ОО. Франціскани 4, ОО. Бернардини 8, ОО. Реформати 2, ОО. Капуцини 3, Місіонарі св. Вінкентія а Павльо 4, ОО. Змартвих-станці 2, ОО. Салетини 2, ОО. Салезіяни 2, ОО. Михаеліти 2, Шкільні Братя 1, Альбертини 3, Братя Христового Серця 1. Жіночих монаших згромаджень є 23. Архієпархіяльним асистентом Інституту Католическої Акції є єп. Євген Базяк, львівський єпископ-помічник, президентом Станіслав Лянге, а секретарем кс. Андрій Громадзкий.

Число наших катихитур в порівнянні з катихитурами латинськими смішно мале.

Конгрес Pax Romana. Цьогорічний конгрес міжнародного союзу католицьких студентських організацій Pax Romana зачнеється 25. липня в Зальцбургу, і буде відбуватися частинно також у Відні й Клягенфурті. Основною темою нарад конгресу буде: Католик і культура сучасності, із особливим узглядненням питання преси, радія і кіна. (КАП).

Скількість Німців-католиків на світі. По останнім статистичним обчисленням є під сю пору на світі 38 мільонів католиків, що їх рідною мовою є мова німецька. Населення Німеччини виносить нині 66,141.153 душ, з чого на католиків припадає 21,363.592 душ.

Число католиків у Злуч. Державах Америки. Як подають статистичні дані, поміщені в новім Річнику католицької Церкви в Америці, число католиків в Сполучених Державах Америки осягнуло в 1935 р. — 20,523.000 душ, себто 200.450 більше, чим року попереднього.

Печатається за дозволом Митрополичого Ординаріату у Львові

Видає Бог. Наук. Товариство

Відповідальний редактор: о. Петро Хомин.
